

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Canisterapie a její přínos pro děti intaktní a handicapované

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Michaela Urbanová

Vypracovala:
Bc. Markéta Macků

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Canisterapie a její přínos pro děti intaktní a handicapované* zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně dne 20. listopadu 2011

---

podpis

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Michaele Urbanové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi Aleši Macků za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Bc. Markéta Macků

OBSAH

ÚVOD	6
1 TERAPIE	7
1.1 Zooterapie	8
1.1.1 Historie zooterapie.....	9
1.1.2 Druhy a formy zooterapie.....	10
1.1.3 Metody zooterapie.....	12
2 CANISTERAPIE	14
2.1 Canisterapeutický tým.....	14
2.2 Příprava psa pro canisterapii.....	16
2.3 Canisterapeutické organizace a zkoušky.....	17
2.4 Průběh zkoušek v praxi.....	20
2.5 Legislativa.....	22
2.6 Aplikace canisterapie v praxi.....	23
3 CÍLOVÉ SKUPINY CANISTERAPIE	28
3.1 Občanské sdružení Tlapka.....	28
3.2 Děti s postižením.....	29
3.2.1 Význam psa pro děti s postižením.....	30
3.2.2 Průběh canisterapeutické jednotky u dětí handicapovaných.....	31
3.2.2.1 Kolektivní – skupinová terapie.....	32
3.2.2.2 Polohování – individuální terapie.....	33
3.3 Děti předškolního věku a mladšího školního věku.....	34
3.3.1 Význam psa pro děti intaktní.....	35
3.3.2 Průběh canisterapeutické jednotky u dětí intaktních.....	36
4 PŘÍPRAVA DOTAZNÍKOVÉHO ZKOUMÁNÍ	39
4.1 Cíle a hypotézy.....	39
4.2 Metodika výzkumu.....	40
4.3 Charakteristika souboru respondentů.....	42
5 VÝSLEDKY PRŮZKUMU A JEJICH ANALÝZA	43
5.1 Cílová skupina – děti.....	43
5.2 Cílová skupina – pedagogičtí pracovníci.....	55
5.2.1 Kvantitativní část otázek.....	56

5.2.2	Kvalitativní část otázek.....	68
6	HODNOCENÍ DOSAŽENÝCH VÝSLEDKŮ.....	71
6.1	Diskuse nad dotazníky dětí	71
6.2	Diskuse nad dotazníky pedagogů.....	75
7	VERIFIKACE HYPOTÉZ.....	80
	ZÁVĚR.....	83
	ANOTACE	86
	KLÍČOVÁ SLOVA.....	86
	ANOTATION.....	86
	KEY WORDS.....	86
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	87
	SEZNAM TABULEK.....	89
	SEZNAM GRAFŮ	89
	SEZNAM PŘÍLOH	90
	PŘÍLOHY	91

ÚVOD

„Děti a psi hned poznají, kdo je má rád.“

Božena Němcová

Diplomová práce *„Canisterapie a její přínos pro děti intaktní a handicapované“* volně navazuje na bakalářskou práci *„Pes jako alternativní zdroj práce s dětmi s kombinovaným postižením“*. Canisterapii jsem se začala věnovat v průběhu studia na vysoké škole, kdy jsem díky předmětu speciální pedagogika navštívila Základní školu speciální, Blansko, Žižkova 27, kde jsem se s canisterapií seznámila více. V roce 2006 jsem složila canisterapeutické zkoušky se svým psem Aqua Queen Smaal Kim plemene sheltie. Jelikož certifikát platí pouze 3 roky, v roce 2009 jsme zkoušky úspěšně zopakovali. V této době začala být canisterapie více a více žádaná, proto jsem složila zkoušky i se svým druhým psem Jutta Smaal Kim, taktéž plemene sheltie. V současné době pracuji s oběma psy a pravidelně provádím canisterapii v různých zařízeních pod záštitou Občanského sdružení Tlapka.

Cílem této diplomové práce je ověřit význam a účinek canisterapie, kterou aplikuje Občanské sdružení Tlapka. Cíl směřuje ke zjištění, zda existuje povědomí o tomto sdružení mezi pedagogy, jaký je názor pedagogů na canisterapii vedenou sdružením a co se na canisterapii líbí dětem, které canisterapii absolvují. Záměrem je tedy zjistit, jak reagují učitelé na tuto formu terapie, zda si myslí, že by měla být součástí výuky a jaký má vliv na děti.

Pro naplnění cíle bude práce rozdělena na sedm dílčích kapitol, z nichž první tři kapitoly popisují druhy terapií, vymezují samotný pojem terapie a canisterapii jako jednu z forem zooterapie a cílové skupiny canisterapie. S ohledem na stanovený cíl bude pozornost věnována Občanskému sdružení Tlapka a jeho náplni, kterou je práce s dětmi intaktními a handicapovanými. U každé ze skupin bude popsán průběh canisterapeutické hodiny. Tuto část práce lze vnímat jako teoretická východiska pro další čtyři kapitoly, u nichž je uplatněna metodika dotazníkového šetření.

Dotazníkové šetření bude zahrnovat stanovení hypotéz, cílů a metodiky výzkumu, a dále pak vymezení souboru respondentů výzkumu, jimž bude dotazník předložen. Po vlastním výzkumu budou výsledky vyhodnoceny a stanovené hypotézy verifikovány.

1 TERAPIE

Terapie, jiným slovem léčba, léčení, je forma opatření, která je navržena lékařem po vyšetření nemocného. Má tak vést k příznivému ovlivnění jeho stavu. Odborná literatura vymezuje různé typy terapie, čili léčby:¹

- léčba kauzální – zaměřená na příčinu nemoci,
- léčba symptomatická – zmírňující příznaky choroby,
- léčba medikamentózní – léčba prostřednictvím léků,
- léčba operační – prováděná chirurgickým výkonem,
- léčba konzervativní – bez použití radikálního postupu,
- komplexní léčba – kombinace různých druhů léčebných prostředků.

Pod pojmem terapie si lze představit také „*nacházení smyslu pro věci, jevy a hodnoty a vytváření si vlastních postojů a polí pro smysluplné působení v reálném životě*“.²

Terapie je zpravidla prováděna školeným odborníkem, kterým je zdravotní pracovník. Setkat se lze však i s přírodní formou léčby a to v podobě šamanů či přírodních léčitelů. Je zřejmé, že správně zvolená léčba je klíčovým faktorem pro úspěšné odstranění potíží pacienta, tedy jeho vyléčení, a naopak nevhodně zvolená léčba může vést ke zhoršení jeho stavu. Při zavádění terapie lze volit z různých druhů terapií, které se mohou vzájemně doplňovat, prolínat, či uplatňovat každá zvlášť. Odborná literatura vymezuje především následující druhy:³

Muzikoterapie – je podpůrná léčebná metoda, která s využitím hudby vede k usnadnění terapeutických cílů: obnovení, udržení a zlepšení duševního a tělesného zdraví. Muzikoterapie vědomě používá hudbu, aby u klienta vyvolala změnu způsobu chování.

Dramaterapie – může být definována dle The British Association for Dramatherapists jako terapie, která „*pomáhá porozumět a zmírnit sociální a psychologické problémy, mentální onemocnění i postižení a stává se nástrojem zjednodušeného symbolického vyjadřování, díky*

---

¹Všeobecná encyklopedie, 1999, str. 317.

²Pipeková, J., Vítková M.: Terapie ve speciálně pedagogické péči, 2001, str. 26.

³Pipeková, J., Vítková M.: Terapie ve speciálně pedagogické péči, 2001.

*němuž poznává jedinec sám sebe a to prostřednictvím tvořivosti zahrnující verbální i nonverbální složku komunikace“.*⁴ Jedná se o uměleckou a léčebně výchovnou metodu, která je aplikovatelná v rámci individuální i skupinové práce. Jedná se o úmyslné využití divadelních procesů, za účelem dosažení emocionální a fyzické integrace a osobnostního růstu.

Arteterapie – umožňuje klientovi vyjádřit se pomocí výtvarné tvorby ke svým psychotraumatizujícím zážitkům. Arteterapie nám může sloužit jako relaxační činnost, jako prostředek k rozvoji vnímání, popřípadě k sebeuzdravování.

Zooterapie – využívá kontaktu mezi člověkem a zvířetem. Tomuto druhu terapie je věnována následující podkapitola.

1.1 Zooterapie

Dle odborné literatury je zooterapie, neboli animoterapie, „*pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka*“.⁵ Jedná se tedy o podpůrnou léčebnou metodu. Zvíře musí být k této činnosti speciálně vychované a vycvičené. Zvíře, které přilne k člověku, neposuzuje vizuální ani intelektuální stránku člověka, důležité je pro něj poznání, zda jej člověk má rád a zda mu zajistí ochranu a bezpečí. Za to se mu odvděčí podle svých možností a schopností. Zvíře, které je milováno a samo miluje, nezradí a nikdy neublíží, naopak zvíře, které lásku nepoznalo a lidé ho špatně vychovali, může být i agresivní.

V případě trvalého nebo dlouhodobého postižení jedince je zooterapie ucelenou rehabilitací, tedy vzájemně provázaný, koordinovaný a cílený proces, který má důsledky těchto postižení minimalizovat.⁶

Terapie pomocí zvířat je uznávaná a rozšířená hlavně v zahraničí, postupně získává své příznivce také u nás a její uplatnění se rozšiřuje od postižených jedinců na seniory či děti, tedy také ke zdravé populaci. K zooterapii je využíváno mnoho druhů zvířat. Mezi nejčastější patří psi, koně, kočky, ptáci, králíci, morčata, rybičky, ale také exotická zvířata jako hadi, lamy a další. Využíván je také domácí dobytek jako hovězí dobytek, kozy, ovce a další. Důležité pro použití jakéhokoliv zvířete je jeho výchova a výcvik, ale také jeho ochota a vstřícnost k této práci.

---

⁴Pipeková J., Vítková M.: Terapie ve speciálně pedagogické péči, 2001, str. 91.

⁵Kolektiv autorů: Zooterapie ve světle objektivních poznatků, 2007, str. 30.

⁶Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky, Sdružení Filia Brno, 2004.

1.1.1 Historie zooterapie

Zooterapie prošla rozsáhlým vývojem, se kterým se lze seznámit prostřednictvím odborné literatury.⁷ O prvenství využívání zvířat člověkem se dělí pes a koza. Pes jako průvodce člověka byl znám odedávna. S největší pravděpodobností se jednalo o ochočeného vlka, který se v průběhu let postupně měnil křížením a šlechtěním v psa. Pes neměl vždy funkci pomocníka. Z počátku byla jeho úloha spíše společenská a hygienická.⁸ Lidé brali své psy do jeskyní, krmili je, vychovávali a poskytovali jim ochranu před silnějšími zvířaty. Až při výpravách za potravou si povšimli, že jejich čtyřnozí průvodci jsou rychlí, vytrvalí a mají velice jemný čich. Tehdy začal být pes využíván také pro účely lovecké, hlídací, pastevecké či dopravní.⁹

Ve **starověkých civilizacích**, jako jsou Egypt, Etiopie, Assýrie, Indie, Persie, Babylon, civilizace Inků, Řekové, Římané a Germáni, byli pes a kočka uctíváni a stavěni na kultovní úroveň bohů. Například Egypťané, kteří psa také uctívali, ho považovali za strážce podsvětí a průvodce, který je zavede do království smrti. Byl pro ně bohem, kterého nazvali Anubis, a kterého zobrazovali s lidským tělem a černou psí hlavou. Krajní případ úcty člověka ke psu lze spatřovat v dávných dobách Etiopie. Náčelníci kmenů korunovali psího krále. Ten se stal poradcem náčelníka. K běžné výbavě lékaře patřil pes také v době babylonské říše. Již od tohoto období je známá léčivá moc psích slin a přikládání psa na nemocná místa pacienta.¹⁰

Od 8. do 9. století n. l. bylo historicky zaznamenáno využívání zvířat jako terapeutických pomocníků v řadě léčebných zařízení. V klášteře sv. Bernarda ve Švýcarsku se psi používali k záchranářské práci. V anglickém Yorku v 18. století se přiváděli psi k duševně nemocným, pacienti zde obstarávali zahrádku a pečovali o malá zvířata. Mniši, kteří pečovali o tyto nemocné říkali, že nemocnému na těle i na duchu pomůže motlitba a zvíře. V německém Bethelu vzniklo v 19. století centrum pro epileptiky, toto centrum využívalo od svého počátku léčebných sil psů, koček, ovcí a koz, později ptáků a koní.

Využívání psů lze spatřit také v **moderních válečných dějinách**. Například v armádě Napoleona Bonaparte sloužili psi jako předchůdci dnešních záchranářských psů. Jejich úkolem bylo vyhledávat raněné vojáky na bitevním poli, aby jim mohla být včas poskytnuta pomoc. Rozšíření výcviku psů pro vojáky, kteří přišli o zrak, nastalo po první světové válce

---

⁷Galajdová, L.: Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie, 1999.

⁸Kolektiv autorů: Zooterapie ve světle objektivních poznatků, 2007.

⁹Nerandžič, Z.: Animoterapie, aneb Jak nás zvířata umí léčit, 2006.

¹⁰Galajdová, L.: Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie, 1999.

v Německu. Také ve Francii a dalších evropských zemích byli psi používáni při rehabilitaci válečných raněných. V průběhu druhé světové války byli psi zapojeni do rehabilitace válečných letců také ve Spojených státech. Zvířata dokázala úspěšně odvést pozornost rekonvalescentů od jejich zranění, a přivést zraněné k nějaké aktivitě. Posléze se USA staly vedoucí autoritou ve výzkumu i praktickém používání terapie pomocí zvířat.

V Americe došlo k největšímu průlomů v roce **1969**, kdy byla na základě osobní zkušenosti amerického psychiatra **Borise M. Levinsona** obrácena pozornost lékařské veřejnosti k možnosti využití psa při terapii.¹¹ Levinson vyslovil teorii o působení psa jako sociálního katalyzátoru, který umožňuje rychlejší navázání kontaktu mezi terapeutem a pacientem. Ke svému poznatku však došel pouhou souhrou okolností. Lékař v té době pracoval s chlapcem, který měl potíže při navazování kontaktu s druhými lidmi. Levinson vlastnil psa, který za normálních okolností neměl přístup do jeho ordinace v době sezení s klientem. Ten den ale přišel chlapec dřív, než bylo domluveno. Pes se chlapci tak zalíbil, že na něj dokonce i promluvil. To, o co se Levinson snažil měsíc marně, se ve spojení se psem stalo klíčem k vyřešení problému. Na základě tohoto náhodného úspěchu se Levinson snažil o začleňování pečlivě vybraných domácích zvířat do dětské psychoterapie. Tím se snažil docílit usnadnění a urychlení terapeutického procesu. Požadoval seriózní výzkum v této oblasti, aby mohly být stanoveny přesné hranice a zásady terapie. Doporučoval, jakým způsobem vybírat a cvičit zvířata vhodná pro tuto práci.¹² V roce 1982 tento lékař stanovil poprvé zásady a metodiku canisterapie.

Oblastí výzkumu a praktického využití aktivit se zvířaty se zabývá také mezinárodní asociace IAHAIO (The International association of human animal interaction organizations), která vznikla roku 1990. V této organizaci se sdružují jednotlivé národní organizace, jež pracují v oblasti výzkumu, i praktické aplikace terapeutických programů se zvířaty. Cílem je koordinovat jejich činnost, usnadňovat výměnu poznatků, vypracovávat mezinárodní standardy, zlepšovat informovanost veřejnosti a udílet ceny jednotlivcům i institucím za přínos v oboru.

1.1.2 Druhy a formy zooterapie

Se zooterapií se lze setkat v různých podobách, a to podle použití zvířete při pozitivním působení na člověka či dle různých typů programů.¹³

---

¹¹Kolektiv autorů: Zooterapie ve světle objektivních poznatků, 2007.

¹²Galajdová, L.: Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie, 1999.

¹³Kolektiv autorů: Zooterapie ve světle objektivních poznatků, 2007.

Dle použití zvířete se jedná o následující formy:

Canisterapie – využívá kontaktu psa s člověkem. Cílem je pozitivní působení psa na zdraví člověka. Pod pojmem zdraví je myšlen stav psychické, fyzické a sociální pohody.

Felinoterapie – je založena na využití kočky při kontaktu s člověkem. Při tomto kontaktu má docházet k vzájemnému pozitivnímu působení.

Hiporehabilitace – je souhrnný pojem pro formy jízdy na koni, jako součásti celkové rehabilitace. Hipoterapie se používá hlavně jako fyzioterapeutická metoda, využívá pohyb koňského hřbetu a jeho přenos na člověka. Snahou je docílit souladu pohybu koně a člověka. Léčebně pedagogické ježdění jako metoda léčby v psychosociální oblasti a pojem parajezdeckví se užívá pro sportovní aktivity spojené s jízdou na koni u osob s postižením.

Delfinoterapie – vzájemné pozitivní působení při kontaktu delfína s člověkem.

Lamaterapie - vzájemné pozitivní působení při kontaktu lamy s člověkem.

Insektoterapie – využití hmyzu v rámci zooterapie.

Ornitoterapie - využití pozitivního působení ptactva na člověka.

Další druhy zvířat, které se používají k zooterapii jsou využívány bez upřesněného označení. Většinou se pojmenovávají opisem například terapie zakrslým králíkem.

Výše uvedené formy zooterapie mohou být provozovány jednotlivě nebo ve skupině několika terapeutických týmů, například tedy v kombinaci canisterapie a hiporehabilitace. Provozují je buď lidé proškolení v dané oblasti, nebo lidé, kteří byli proškoleni profesionálem, nebo profesionální zoterapeuté. Kombinování více druhů terapií je přínosné především z důvodu, že každé zvíře nabízí jiné možnosti, přináší rozdílné podněty a může tak jiným způsobem ovlivnit konkrétního klienta.¹⁴

Zooterapii je možno využít v rámci různých programů, které se od sebe liší v místě konání zooterapie, v časových intervalech a v majiteli zvířete:

návštěvní program - zvíře navštěvuje pravidelně určité zařízení nebo domácnost klienta,

jednorázová aktivita - přednáška, prezentace, beseda, ukázka a podobně,

---

¹⁴Kolektiv autorů: Zooterapie ve světle objektivních poznatků, 2007.

pobytový program - klienti přichází do prostředí, kde je zooterapie provozována například pobyty na statcích, ekofarmy, výcviková střediska či jinde,

rezidentní program - zvíře je trvale chováno v zařízení, které zooterapii provozuje,

ambulantní program - zvíře je například v ordinaci lékaře či psychologa, který využívá jeho vlivu k odbourání stresu a strachu, nebo mu umožňuje lepší spolupráci s klientem,

program **péče o zvíře** – úkolem je lepší zapojení klienta do běžného života, má ho vést k větší samostatnosti, zodpovědnosti a pravidelným návykům,

zooterapie asistenčním zvířetem - nejčastěji psem, který je speciálně vycvičen pro zdravotně postiženého jedince ke zkvalitnění jeho života.

1.1.3 Metody zooterapie

První metody zooterapie, které jsou níže, na základě odborné publikace, charakterizovány, vypracovala v roce 1990 organizace Delta Society.¹⁵ Jde o praktické standardy pro asistované a léčebné aktivity prostřednictvím zvířat, s cílem prosazovat pozitivní výsledky působení zvířat na lidské zdraví. Tyto standardy měly za úkol přispět k vytváření nové role zvířat v léčebném a rehabilitačním procesu.

Metoda **Animal Assisted Activities** (dále jen AAA), jejímž hlavním cílem je obecná aktivizace klienta se zaměřením na zlepšení kvality jeho života. Mezi nejčastější klienty můžeme označit osoby se zdravotním postižením, seniory, děti v dětských domovech a další. Všem klientům se snaží poskytnout příležitost pro motivační, výchovný, rekreační a terapeutický prospěch. Metoda AAA může mít formu pasivní, kdy pouhá přítomnost zvířete například klec s ptáčky, přináší u klienta pozitivní výsledky. Druhou možností metody AAA je forma interaktivní, která je založena na vzájemné spolupráci mezi klientem a zvířetem. U této metody jde o přirozený kontakt člověka a zvířete. Výsledkem této metody je klientova radost, spokojenost a štěstí.

Metoda **Animal Assisted Therapy** (dále jen AAT) může ze začátku vypadat jako metoda AAA. U metody AAT jde o cílený kontakt člověka a zvířete, jehož cílem je zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta. Tato metoda má předem jasně stanovený cíl, kterým je především posílení žádoucího chování nebo utlumení nežádoucího chování. Každé

---

¹⁵Neradžič, Z.: Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit, 2006.

sezení je předem připraveno a přesně zaznamenáváno. Výsledek je zde objektivně pozorovatelný a měřitelný.

Nejčastějšími klienty jsou osoby s postižením jak tělesným, tak psychickým či kombinovaným. Také zde můžeme zařadit děti s problémovým chováním, s poruchami pozornosti a hyperaktivitou. Využití nacházíme také u seniorů, dlouhodobě a krátkodobě nemocných a dalších. Tato metoda může být aplikována také pro léčení nejrůznějších fobií, nebo k nácviu nových dovedností, například k chůzi či mluvení.

Jako příklad lze uvést situaci, kdy se málo pohyblivé dítě pokouší dostat ke zvířeti a tím nevědomě překonává svůj handicap. Metoda AAT tak může na metodu AAA navazovat.

Metoda **Animal Assisted Education** (dále jen AAE) slouží ke vzdělávání za pomoci zvířat. Má za cíl přispět, rozšířit, nebo zlepšit výchovu, vzdělávání nebo sociální dovednosti klienta. Zvíře je zde využito jako prostředník při výuce.

Metoda **Animal Assisted Crisis Response** (dále jen AACR) je metodou krizové intervence za pomoci zvířat. Krizovou situací je míněna například přírodní katastrofa, kriminální čin, teroristický čin a tak dále. Krizová intervence se zaměřuje na odbourávání stresu a zlepšení psychického a fyzického stavu klienta, který se ocitl v krizovém prostředí a právě pomocí přirozeného kontaktu zvířete a člověka dochází ke zlepšení těchto stavů.

2 CANISTERAPIE

Autorkou termínu canisterapie je PhDr. Jiřina Lacinová. Společně se sdružením Filia je považována za průkopnici v tomto oboru.

Pojem canisterapie se skládá ze dvou slov: canis – pes a terapie – léčba. Jedná se o způsob terapie, „*při kterém je využito pozitivní působení psa na zdraví člověka, přičemž pod pojmem zdraví je myšlen stav psychické, fyzické a sociální pohody*“.¹⁶

Při canisterapii klademe důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně integračních. Přináší rozvoj rozumových a pohybových schopností jak u jedinců zdravých, tak u jedinců se speciálními potřebami všech věkových kategorií.

Canisterapie je tvořena týmem. Vedle klienta musí každý člen tohoto týmu splňovat kvalifikační a zdravotní předpoklady, které vedou k naplnění smyslu canisterapie. Canisterapeutický tým včetně předpokladů, které musí členové týmu splňovat, jsou předmětem dalšího podrobného textu.

2.1 Canisterapeutický tým

Canisterapii nemůže pes provádět sám, proto se řadí mezi týmové metody, kdy tým tvoří psovod a pes. Tento tým je však vázán na spolupráci s odborníkem a klientem, tedy na další osoby, které tým dotvářejí.

Psovod – ve většině případů se jedná o dobrovolníka, který je nedílnou součástí týmu. Předpokladem pro tuto práci je vysoká sociální inteligence a velká schopnost empatie. Ačkoli by mělo být samozřejmostí vzdělání psovoda v oblasti sociologie, psychologie a kynologie, není tomu tak vždy, a to právě s ohledem na dobrovolnost této činnosti. Nutností však je osvojení metodiky canisterapeutické práce. Psovod by měl mít také informace o zdravotních problémech lidí, se kterými pracuje. Nemá-li tyto informace, je při canisterapii přítomen odborník.

Soulad mezi psem a psovodem je nezbytným předpokladem pro úspěch canisterapie. Psovod by měl dobře rozumět svému psovi, dokázat posoudit jeho povahové vlastnosti a schopnosti. Musí pro něj vybrat takovou cílovou skupinu, pro kterou bude opravdovým přínosem. Úlohou psovoda je mít psa dobře vycvičeného, vychovaného a socializovaného, což by mělo být

---

¹⁶Galajdová, L.: Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie, 1999, str. 24.

ověřeno při canisterapeutických zkouškách. Musí dbát o zdravotní stav psa a pravidelně mu podávat antiparazitální a odčervovací prostředky. Před každou canisterapeutickou návštěvou psa řádně prohlédnout a vykartáčovat.

Pes – jako nedílná součást canisterapeutického týmu. Je mylné se domnívat, že každý pes, který se nechá pohladit, je pro canisterapii vhodný. Stejně tak není rozhodující rasa psa, ačkoli jsou plemena vhodnější a méně vhodná.

Pro psovoda, který si vybírá psa pro canisterapii, jsou rozhodující následující skutečnosti:

- vlastnosti a charakter rodičů štěněte,
- výkonnostní zkoušky rodičů štěněte a jejich pracovní uplatnění,
- výchova štěněte u chovatele.

Důležitá je však i **socializace psa**, kterou ovlivňuje již samotný majitel. Ta se projevuje především následujícími skutečnostmi:

- pes musí být veden k respektování lidí i zvířat, být k nim tolerantní,
- pes musí znát své postavení v rodině i ve společnosti,
- pes musí respektovat vůdce v lidské smečce a podříditi se její hierarchii.

Mezi nejdůležitější předpoklady patří také zdravotní stav psa, u kterého je nutné provádět tyto činnosti:

- pes musí být pravidelně očkován a čtyřikrát do roka odčerven,
- pes musí být při návštěvě klientů zdravý,
- nesmí trpět střevními problémy, kašlem, výtoky z nosu, očí, pohlavních orgánů, bolestmi při pohybu či dotyku,
- kůže psa musí být neporušená, srst čistá, lesklá, přiléhavá, bez nepřírodního zápachu,
- pes nesmí být cítit výrazným zápachem z úst, čemuž má napomoci péče o dutinu ústní,
- chování a aktivita psa musí odpovídat jeho přirozenému chování, nesmí být apatický nebo naopak s nepřiměřenými neurotickými reakcemi.

Pes nikdy nepracuje sám, ale vždy v **týmu**. Úspěch týmu je založen na zkušenostech, vzájemné souhře, ale také na nalezení správné cílové skupiny. Je velice důležité, aby všichni účastníci canisterapie splňovali požadavky pro tuto práci a měli dostatečné sociální cítění ke svému okolí. Pokud pes splňuje všechny požadavky pro práci, ale jeho majitel se jako člověk na tuto práci nehodí, nemůžeme počítat ani s jeho sebelépe vycvičeným a vedeným psem.

Klient – jakákoliv osoba, nezáleží zde na věku ani zdravotním stavu. Důležitým předpokladem je souhlas klienta. Za nezletilého klienta potvrzuje souhlas s prováděním canisterapie zákonný zástupce. Pokud tento souhlas chybí, canisterapii nelze provádět. Kontakt klienta se psem má být radostnou záležitostí, která je pro něj přínosem a vede k pocitu uspokojení. Program canisterapeutické jednotky je vždy přizpůsoben věku a individuálním potřebám klienta.

Odborník – je profesionál, který má odbornou zdravotnickou, sociální nebo pedagogickou průpravu pro práci s daným klientem. Pro práci odborníka je nutností znát podrobně osobní anamnézu, diagnózu, aktuální stav klienta a jeho potřeby. Dle těchto poznatků je schopen stanovit vhodný postup a cíl, jehož by mělo být canisterapií dosaženo. Kromě své profese musí být odborník obeznámen s metodikou canisterapie. Vede klienta při canisterapeutické jednotce a ve spolupráci s psovodem vytváří její cílenou náplň, na které se též aktivně podílí.

Odborník se samotné canisterapie nemusí vždy účastnit. Tak je tomu například při uplatnění výše uvedené metody AAA, kdy jde o přirozený kontakt člověka a zvířete. Naopak při uplatnění metody AAT, která je cíleně zaměřená na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta, je přítomnost odborníka nutná. V určitých případech je odborníkem i psovodem jedna a tatáž osoba.

2.2 Příprava psa pro canisterapii

Z osobní zkušenosti se domnívám, že vedle **genů psa**, jsou klíčovými faktory pro dobrého canisterapeutického psa jeho **chovatel** a následně **majitel**.

Výběr štěněte může již v prvopočátku ovlivnit jeho vhodnost či nevhodnost pro tuto práci. Při výběru štěněte je vhodné zaměřit se na rodokmen feny a psa, na jejich splněné zkoušky a pracovní předpoklady. Největším doporučením je, pokud rodiče štěněte mají složené canisterapeutické zkoušky.

Co by nemělo naší pozornosti při návštěvě chovatelské stanice uniknout, je vztah chovatele ke štěňatům, jejich umístění v rámci socializace, například zda jsou odchovávána mezi lidmi či odděleně někde v kotci, kam je jim přinášeno pouze jídlo. Také je důležité všimnout si dospělých psů, rodičů štěňat, při kontaktu s člověkem. Základem psa, určeného pro canisterapii, je hlazení a mazlení. Obojí musí pes, určený pro tento druh práce, vydržet velmi dlouho. Tuto vlastnost lze vypožorovat právě již při výběru štěněte a následně pak prohlubovat.

Začít s výchovou je vhodné ihned po narození, kdy štěně samo vyhledává tělesný kontakt se svou matkou a sourozenci a lze ho hlazením a mazlením nasměrovat na tělesný kontakt s člověkem. Je nutné vytvářet štěněti návyk na různé situace a prostředí, kontakt s množstvím lidí, dětí a zvířat. Chovatel a následně majitel musí zajistit, aby ze štěněte vyrostl klidný, vyrovnaný, trpělivý a ovladatelný pes. Pes, který unese velkou psychickou zátěž. Bude vystaven neustálému hluku, prudkým pohybům, nečekaným dotekům a objetím, nekonečnému drbání a hlazení, neumělému česání, tahání za vodítko, chování v náruči, nebo jízdě na invalidním vozíku.

Pro psa, působícího v canisterapii, musí být naprosto přirozený pohyb těžce postiženého dítěte, chůze o berlích, stejně jako manipulace s invalidním vozíkem. Nesmí reagovat na pád dítěte s holemi v jeho blízkosti. Kontakt s cizími lidmi musí psa těšit, musí s nimi rád a ochotně pracovat. Je vhodné se štěnětem navštěvovat cvičiště pro psy, kde se setkává s velkým množstvím lidí a psů a přitom se naučí základní poslušnost a třeba i jiné dovednosti, které lze při canisterapii využít.

2.3 Canisterapeutické organizace a zkoušky

Jako první se v České republice začalo canisterapií zabývat brněnské Sdružení Filia. Nyní působí v naší republice již více organizací, které připravují canisterapeutické týmy na kontakt s klientem, a které udělují certifikáty, opravňující k provádění canisterapie. Hlavní organizace, která zaštiťuje všechny menší organizace zabývající se canisterapií, se nazývá Canisterapeutická asociace. Mezi nejznámější organizace patří:¹⁷

- Canisterapeutické sdružení Jižní Morava, CSJM – sdružení pořádající zkoušky
- Canisterapeutický svaz CANTES
- Canisterapie – sever
- Helppes – Centrum výcviku psů pro postižené
- Podané ruce – Společnost pro canisterapii a osobní asistenci
- Pomocné tlapky o.p.s. – je známa hlavně výcvikem asistenčních psů, stála u zrodu Canisterapeutické asociace a od roku 2001 se zabývá nejen canisterapií, ale také chovem, převýchovou a výcvikem psů. Poskytuje vycvičené canisterapeutické psy dětským domovům, speciálním školám, ústavům sociální péče a dalším zařízením k trvalému držení, nebo k pravidelným návštěvám pod odborným vedením terapeuta.

---

¹⁷Mezinárodní seminář o zooterapiích, Sdružení Filia Brno, 2003.

- SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o. – je vzdělávací centrum s akreditací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a Ministerstva zemědělství České republiky pro rekvalifikaci v oboru chovatelství zvířat, canisterapie a chovu, výcviku a úpravy psů. Organizuje kurzy pro canisterapeutické instruktory.
- Sdružení PIAFA ve Vyškově – posláním tohoto sdružení je pomoc zdravotně postiženým, nebo sociálně znevýhodněným osobám při zkvalitnění jejich života a začleňování do společnosti. Jako jediná organizace v ČR má i sazebník na služby, které provozuje.
- Sdružení FILIA v Brně – zabývá se praktickou i teoretickou canisterapií.
- Výcvikové canisterapeutické sdružení HAFÍK.

V oblasti vzdělávání nemá canisterapie v České republice vytvořen jednotný systém, neboť si každá z organizací vytvořila svůj **zkušební řád**, kterým se při canisterapeutických zkouškách řídí¹⁸. Obsahy těchto zkušebních řádů jsou si však v mnohém podobné, především v praktické části zkoušky. Některé organizace zahrnují mimo praktickou přípravu týmu také teoretickou část. K častým rozdílům ve zkušebních řádech patří věkové hranice psovodů a psů. Většina organizací trvá na hranici 18 let psovodů, jde-li o mladšího jedince než je 18 let, je nutná přítomnost zákonného zástupce (například Helpes). U psů nejsou věkové hranice také jednotné. Rozcházejí se také názory na platnost certifikátu (1 rok až neomezeně po dobu praktikování canisterapie).

Zkoušky mají kvalifikovat jednotlivé psy a psovody z hlediska účelu jejich použití v canisterapii. Zkouška je základem pro praktické využití v canisterapeutickém sdružení nebo příslušných organizacích. Zkoušky mohou vykonat všichni psi bez ohledu na plemeno, průkaz původu nebo velikost.

Zkoušky posuzuje **rozhodčí**, který je k tomu způsobilý.¹⁹ Pokud je zřejmé, že pes je mimo vliv svého psovoda, je zřejmá jeho nedostatečná připravenost, případně projevuje-li agresivní chování vůči lidem nebo zvířatům, je rozhodčí oprávněn práci psa ukončit.

Před začátkem každé zkoušky probíhá **veterinární přejímka**, která může vést k nepřipuštění psa ke zkoušce. K vyřazení ze zkoušky stačí také například neplatné očkování psa, háravá fena a podobně.

¹⁸Příkladem je Zkušební řád pro canisterapeuty a canisterapeutické psy vydané Canisterapeutickým sdružením Jižní Morava, k dispozici na: <http://www.canisterapie.mendelu.cz>

¹⁹Způsobilost se řídí příslušným zkušebním řádem dané organizace, určující je zpravidla věk, práce v canisterapii a znalost zkušebního řádu canisterapeutických psů.

Dále jsou všichni seznámeni s průběhem zkoušek a s pořadím úkolů, které zkoušku tvoří. Nezbytností je **poučení psovodů** o dalších skutečnostech, konkrétně pak o zákazu použití stahovacího obojku, o zákazu vynucování poslušnosti křikem či trestem a naopak o vhodnosti odměňování a chválení psa během zkoušky.

Vedle práce týmu jako celku, je důležité **posouzení povahy psa**. Rozhodčí pozoruje chování psa před začátkem i v průběhu celé zkoušky. Rozhodčí je povinen při zjevných povahových nedostatcích vyloučit celý tým, to jest psovoda a psa, ze zkoušek nebo doporučit opakování zkoušek a učinit o tom záznam v protokolu o provedených zkouškách.

Posouzení povahy psa zahrnuje:

- jistotu a chování psa k cizím psům a lidem,
- posouzení vztahu psovoda a psa při základní poslušnosti,
- jistotu a chování při působení nečekaných rušivých vlivů,
- určení dalších kladných i záporných povahových vlastností psa, například vstřícnost a ochota při plnění úkolů, bázlivost, přehnaná ostrost až útočnost a další podobné povahové projevy.

Po ukončení zkoušky následuje její **vyhodnocení**. Každý úkol je vyhodnocován zvlášť a to bodovým systémem, kdy 3 = výborný, 2 = velmi dobrý, 1 = dobrý. Psovi, který je v průběhu zkoušky mimořádně vstřícný, mohou být přiděleny 3 body navíc. Zkoušku splní každý pes, který dosáhne minimálně 27 bodů z 33 možných. Bodové ohodnocení psa je postupně zapisováno do zkušebního protokolu.

Dokladem o splnění zkoušky je **certifikát**, který je vystaven na konkrétní osobu a psa.²⁰ Vydává se zpravidla na omezenou dobu, kterou si každé canisterapeutické sdružení stanoví. Canisterapeutické sdružení Jižní Morava vydává tyto certifikáty na jeden rok.²¹ Za předpokladu, že je tým aktivní, to znamená, že se věnuje canisterapeutické činnosti, je mu certifikát prodloužen. Po třech letech je nutné certifikát obnovit přezkoušením psa. Důvodem jsou životní situace, které mohou změnit povahové rysy psa. Předčasné ukončení, doporučení o opakování zkoušky nebo vyloučení ze zkoušky je zapsáno do protokolu.

Pravidlo přezkoušení minimálně po 3 letech bylo zavedeno pro odstranění případného zneužívání certifikátu a tím poškozování práce canisterapeutického sdružení.

---

²⁰Na jednoho psovoda může být vystaveno více certifikátů pokaždé s jiným psem a naopak.

²¹Příklad certifikátu viz. Příloha č. 4

2.4 Průběh zkoušek v praxi

Canisterapeutické zkoušky, jejichž průběh je detailně popsán v následujícím textu, jsem osobně navštívila třikrát. Dvakrát jako účastník přezkoušení se svými psy a jednou jako člen pořadatelského týmu. Pořadatelem zkoušek bylo vždy Canisterapeutické sdružení Jižní Morava. První zkoušky jsem absolvovala v roce 2006 na Kynologickém cvičišti Zetor Brno.²² Druhé zkoušky jsem absolvovala v roce 2009 ve sdružení „Piafa“ ve Vyškově. Zúčastnila jsem se s dvěma fenami plemene sheltie, starší fena absolvovala zkoušky již po druhé, obě se 100 % výsledkem. Při třetích zkouškách, které se konaly v Brně v Občanském sdružení TLAPKA, jsem se podílela na organizačních věcech. Mohu-li srovnat úroveň a kvalitu těchto tří zkoušek, musím říct, že je čím dál vyšší a zkouška tím také náročnější, jak pro psy, tak i pro jejich psovody. Vzhledem k fyzické i psychické náročnosti praktické canisterapie, je náročná zkouška nezbytností.

Je velice dobré, že se Canisterapeutické sdružení snaží pro zkoušky vybrat takové prostory, aby mohly jednotlivé cviky probíhat jak v místnosti, tak venku. V praxi probíhá canisterapie zpravidla v místnosti, avšak výcvik psů na venkovních cvičištech. To může být pro některé psy problém.

Na zkouškách, které jsem absolvovala, se jako první zkoumal **postoj psa k cizím psům a lidem**. Psovodi se psy se mezi sebou volně pohybovali, hovořili, smáli se a podávali si ruce. Psi mohli být volně nebo na vodítku. Úkolem rozhodčího bylo proplétat se mezi všemi zúčastněnými, náhodně se sklonit k psovi a nečekaně ho pohladit. Zjišťoval tím jeho dominanci, bázlivost, agresi. Vzhledem k tomu, že do těchto situací může pes přijít hlavně ve venkovním prostředí, byl tento prvek přezkušován venku.

Druhým úkolem bylo zjistit, jaká je **reakce psa na pach**. Psovodi se psy se rozestavili do jedné řady. Ke každému postupně přistupoval rozhodčí, oblečen v šatech, které byly cítit desinfekčním prostředkem. S pachem desinfekčních prostředků se většina psů setká při návštěvách domovů důchodců, zdravotnických zařízení, škol, školek, a proto se tento úkol odehrával uvnitř budovy. Hodnotil se **klid při kontaktu s pachem**, který je bude při práci v canisterapii s největší pravděpodobností provázet.

Následující úkol, třetí v pořadí, měl prověřit základní **poslušnost psa**. Pes se při tomto úkolu volně pohybuje, přičemž mu psovod postupně dává povely. Mezi základní poslušnost, kterou

---

²²Více ze zkoušek viz. bakalářská práce Pes jako alternativní zdroj práce s dětmi s kombinovaným postižením.

by měl canisterapeutický pes zvládnout patří přivolání, povel sedni, lehni, zůstaň, chůze u nohy a odložení za pochodu. Rozhodčí při tomto úkolu hodnotil ochotu psa splnit zadané povely. Tento úkol probíhal venku pro jeho prostorovou náročnost a také pro ztížení úkolu, venku je více rušivých elementů.

Při čtvrtém úkolu, který byl proveden v místnosti byl sledován **vztah psovoda a psa**. Do misky bylo psovi dáno malé množství potravy, na kterou je zvyklý. Úkolem rozhodčího a majitele bylo postupně psovi při konzumaci jídlo přidávat a odebírat. Rozhodčí posuzoval, jak je pes dominantní, nesměl zavrčít, vycenit zuby. Pokud by se projevil agresivně, byl by ihned vyloučen.

Pátý úkol byl proveden v místnosti a zkoumal **vzrušivost psa**. Úkolem psovoda bylo psa co nejvíce rozvádět hrou, během nebo hračkou. Psovod musel hru se psem ukončit na pokyn rozhodčího. Přitom mohl použít pouze tři povely. Hodnocena byla rychlost, kterou potřeboval ke zklidnění psa.

Zachování klidu psa ve skupině a u jednotlivce sledoval úkol šestý. Majitel procházel se psem skupinkou lidí, kteří všichni najednou začali psa hladit, strkali se, hlasitě se bavili a smáli. Nečekaně jeden z lidí vykřikl, další upustil těsně před psem berle, jiný tu berli zvedl, a další otevřel před psem deštník. Po opuštění skupinky přišel majitel se psem k jednotlivci, který v kleče začal psovi hledět zblízka přímo do očí, jemně ho tahal za uši a ocas a strkal do něj prstem. Hodnotila se reakce psa na nepříjemné aktivity. Pes mohl odejít nebo se otočit jiným směrem, ale nesměl projevit agresi. Při tomto úkolu je nutné, aby byla navozena taková situace, ke které může dojít při kontaktu s postiženým klientem. K tomuto kontaktu dochází nejčastěji uvnitř místnosti.

V sedmém úkolu došlo k **přímému setkání psa s člověkem na invalidním vozíku**. K psovodovi se psem se nečekaně přiblížil člověk na invalidním vozíku, zastavili se a rozmlouvali spolu. Člověk na vozíku se snažil psa pohladit a položit si ho na klín. Psovod mu mohl být nápomocen. Malého psa směl psovod položit asistentovi na vozíku na klín. Byl-li pes velký stačilo, aby si na klín položil pouze přední tlapy. Rozhodčí posuzoval klid psa a jeho vstřícnost k mazlení. K této situaci může dojít jak venku tak uvnitř místnosti. Úkol byl uskutečněn v místnosti, kde to bylo pro psa obtížnější vzhledem k menšímu prostoru.

Příjemným zpestřením byl pro psy osmý úkol, kdy rozhodčí všechny psy hladil a rozdával jim **pamlsky**. Pamlsek si pes mohl vzít, ale pokud nechtěl, nebyl k tomu nucen. Jestliže pes

pamlsek přijal, bylo hodnoceno, jak opatrně to učinil. Krmení psa probíhá v místnosti. Klienti při canisterapii velice rádi odměňují psa za to, že s nimi strávil čas.

Devátý úkol zjišťoval **reakci psa na rychlý pohyb a nečekaný hluk spojený s pádem člověka**. Úkol probíhal tak, že psovod vedl psa na vodítku. Kolem nich proběhl člověk a následně další, který před psem upadl a upustil tašku, s větším obsahem rachotících předmětů. Pes nesměl vrčet, cenit zuby ani útočit, mohl se pouze leknout. Pro ztížení tohoto úkolu byla zvolena menší místnost, která nedopřávala psu vzdálit se od navozené situace.

V posledním, desátém úkolu, proběhlo **přenášení psů**. Pes byl cizím člověkem zdvižen ze země a nesen asi pět metrů, poté byl předán další osobě, která psa donesla zpět k psovodovi. Rozhodčí hodnotil klid psa při přenášení. U psa nesměly být známky agrese vůči majiteli, ani jiným osobám. Tento úkol je důležitý hlavně v případě zranění psa i psovoda, kdy se o psa musí postarat cizí osoba. I tento úkol probíhal uvnitř místnosti.

2.5 Legislativa

Canisterapie, stejně jako další formy podpůrného a léčebného využívání zvířat v praxi při zooterapii, není v České republice legislativou samostatně řešena. I přesto nelze provádět tuto terapii bez jakýchkoli omezení či pravidel. Ačkoli neexistují zákony, které by přímo upravovaly canisterapii, existují normy (na různých legislativních úrovních), které upravují například chování lidí ke zvířatům, ochranu zvířat, zákony zaměřené na zdraví zvířat a veterinární péči o ně, chov zvířat, jejich volný pohyb ve veřejných prostorech a jiné. Těmito pravidly se samozřejmě neřídí pouze majitel psa vykonávajícího canisterapii, ale každý majitel.

Mezi klíčové zákony tak v současné době patří:

- Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, směřuje k profesionalizaci canisterapie a k jejímu začlenění mezi sociální služby.
- Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání v platném znění, včetně provádějících vyhlášek. Tento zákon stanoví že, nesmí být týráno, přetěžováno a zbytečně stresováno. Z uvedeného lze například odvodit, že ideální čas terapeutické jednotky by měl být odvozen od schopností a možností koncentrace daného psa. Důležitým faktorem je také nálada psa a chuť věnovat se práci v konkrétním okamžiku. Totéž platí samozřejmě i o lidech.

- Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů.
- Zákon č. 166/1999 Sb. o veterinární péči.²³

2.6 Aplikace canisterapie v praxi

V této kapitole budou uvedeny techniky, které lze při canisterapeutické jednotce využít. Techniky budou rozděleny podle oblastí působení. Základem pro toto rozdělení se mi stal seminář „Stimulace žáků se speciálními potřebami pomocí psa pro pedagogické pracovníky“, který byl pořádán v Blansku dne 23.11.2006 a vlastní zkušenosti při samotném vykonávání canisterapie. Na tomto semináři byla představena „Canisterapeutická kuchařka aneb metody canisterapie“, od Mariky Zouharové. Tyto metody byly dále rozebrány a uveřejněny v publikaci „Canisterapie“, z níž je v této práci dále čerpáno.²⁴

V oblasti **hrubé motoriky** je pes především využíván jako motivační prvek, který slouží k aktivizaci klienta. Především klidné a pasivní jedince je schopen přimět k pohybu a spolupráci. Psa můžeme také využít jako cvičební nástroj nebo překážku. K rozvoji hrubé motoriky lze využít **překážkovou dráhu** – která může být složena z velkého množství překážek, jenž se mohou různě obměňovat. Můžeme využít také tunel a slalom. Důležité je, aby dráha byla upravena tak, aby vyhovovala možnostem a schopnostem klienta. Pes zde může figurovat buď jako překážka k podlezení, překročení či obejití, anebo může překonávat překážky před klientem. Šikovnější klienti mohou absolvovat dráhu se psem na vodítku. Samotné děti mohou také vytvořit pro psa různé druhy tunelů a překážek například v kleče či ve stoje. Další variantou k procvičení hrubé motoriky je **práce s balónem**. Častou činností je házení balónku nebo jiného předmětu, který má pes rád. Úkolem psa je balónek aportovat a přinést zpět ke klientovi. Při této aktivitě je důležité, aby klient zapojoval obě horní končetiny. Mezi další činnosti s balónkem můžeme zařadit schovávanou, kdy děti psovi balónek schovají a pes ho hledá. **Přetahování** – je vhodné pro klienty, kteří mají nadměrnou energii. Klienti zde zapojují jak horní tak dolní končetiny. Předmět na přetahování by měl splňovat určité podmínky s ohledem na bezpečnost dítěte a psa. Je důležité, aby byl dostatečně velký a měkký, pro klienta musí být lehce uchopitelný, aby jej mohl držet na obou koncích předmětu. Pro psa je důležité zvolit měkký materiál nejlépe látku či pytlou, do které se lehce zakousne a přitom ji nepřekusuje.

²³Kolektiv autorů: Zooterapie ve světle objektivních poznatků, 2007.

²⁴Urbanová, M., Zouharová M.: Canisterapie, 2002.

Dalším směrem, na který se canisterapie zaměřuje je **jemná motorika**, která slouží převážně k uvolnění drobných svalů ruky. Takovým cvikem je **česání a kartáčování psa**. Jde převážně o zábavné zpestření chvil klienta, neboť mohou pečovat o něco živého. Klientovi mohou být dány jen takové hřebínky, které mají oblé tvary a měkké štětiny, aby nemohli ublížit sobě ani psovi. Učíme děti česat správným způsobem dlouhými tahy po směru srsti. Při česání můžeme rozvíjet znalost dětí o psím těle tím, že mu dáváme pokyn, kterou část těla má učesat, nebo se jí pouze lehce dotknout. Učesaného psa si mohou děti **nazdobit sponkami** s různými možnostmi zachycení. S takto nazdobeným psem se mohou vydat na procházku, k tomu je však také zapotřebí **připnout obojek a vodítko**. Manipulace s těmito předměty je pro většinu lidí jednoduchou činností, pro klienty s postižením, malé děti nebo důchodce jde o činnost, která potřebuje hodně soustředěnosti a trpělivosti. Důležité je, aby pes dokázal vydržet v klidu. Pro obtížnost můžeme karabinky měnit větší za menší, nebo za různé druhy. Vhodné je také střídat obě ruce levou i pravou. Činnost, při které se dobře procvičí jemná motorika ruky je také **uvazování šátku**. Zde záleží na věku a zručnosti dítěte. Zpočátku procvičujeme obyčejný uzel a postupně se snažíme docílit mašličky. Dítě si může vybrat kam šátek uváže, tlapka, ocas, krk, hlava. Na konec canisterapie je většinou zařazeno **krmení granulemi** či piškotem, neboť slouží jako odměna pro psa. Zároveň je tento prvek velice vhodný a oblíbený při rozvoji jemné motoriky. Pamlsky je vhodné mít ve šroubovací nádobě či v dóze s úzkým hrdlem. Klient, pokud chce psa odměnit, je nucen víčko odšroubovat, protáhnout prsty úzkým hrdlem, uchopit pamlsek a víčko znovu zašroubovat. Krmit můžeme dvěma způsoby: z natažené dlaně nebo ze špetky, což znamená ze tří prstů. Dbáme na to, aby klienti vystřídal obě ruce, neboť rádi upřednostňují ruku dominantnější, zdravější a druhou ruku nechávají v nečinnosti. Pokud se klient bojí psa odměnit, je potřeba mu pomoci. Můžeme začít tím, že si klient položí odměnu kamkoliv vedle sebe. Pokud mu toto nečiní problémy, dá si pamlsek libovolně na tělo, kde mu to není nepříjemné, například na obuv, na klín a podobně. Postupně se snažíme přejít k částem ruky. Jednou z možností je, že psa odměňuje psovod a klient pouze drží psovoda za paži, později za předloktí, dále položí ruku pod ruku psovoda, na které leží pamlsek. Dále pokračujeme tak, že klient má na dlani pamlsek a psovod má ve své ruce prsty klienta. Pokud předchozí části klient již zvládá bez větších obtíží, začneme prsty postupně odkrývat až docílíme toho, že klient podává psovi pamlsek úplně sám. Obdobné je to i v případě, kdy je klientovi nepříjemný dotyk slin psa na své ruce. K těmto klientům je vhodné vybrat velice jemného a méně slintajícího psa. U odváznějších klientů lze zvolit podání pamlsku ústy, kdy piškot je klientovi vložen do úst

a pes si ho na pokyn vezme. Tento způsob odměny můžeme provádět pouze s velmi jemnými psy.

Pes může také sloužit k **rozvoji komunikačních dovedností** - stimuluje klienta k verbálnímu projevu. Většina klientů si chce psa pohladit, což ho vede ke komunikaci s psovodem, kterého musí požádat o dovolení. Chce si s ním povídat, oslovovat ho jménem a dávat mu různé povely. Pes samozřejmě samotného klienta neposlouchá. Jednou z možností je, že klient vysloví povel a psovod dává psovi znakový povel, na který pes teprve reaguje. Další možností je, že psovod řekne klientovi povel, který má dát psovi například sedni. Klient zopakuje povel, pes ovšem reaguje již na povel vyslovený psovodem. Rozvoj komunikačních dovedností je součástí celé canisterapeutické jednotky, rozšiřuje se slovní zásoba a celkový mluvený projev klienta. Pes může být využit i při speciálních logopedických cvičení, kdy je nutná spolupráce s logopedem. Klienti mohou napodobovat výraz tváře psa, sledují jak se směje, vyplazuje jazyk, nebo jak dýchá. Oblíbeným cvikem je rozfoukávání psí srsti. Díky všem těmto činnostem dochází k procvičení svalů v obličejové části. Současně dochází k dechovým cvičením. Procvičuje se správný nádech nosem a výdech ústy, přičemž snahou je prodlužování výdechu.

Pes v nás probouzí **sociální citění** - vede klienta k ohleduplnosti. Pes je za všech okolností závislý na člověku. Je důležité to při canisterapii klientům zdůrazňovat a vést je k tomu, aby měli zájem o potřeby psa, například zajistit pro psa vodu, nebo mu dát možnost se vyvenčit. Pes dodává klientům pocit sebevědomí tím, že se umí o psa postarat, vést ho na vodítku nebo učesat. Při skupinové terapii musí být jasně stanovená pravidla, která musí klienti respektovat. Klienti se musí v činnostech se psem střídat, nechat každému prostor pro správné provedení cviku, učí se tím trpělivosti. Při častějších návštěvách si klienti vytváří se psem velmi důvěrný vztah, kdy mu sdělují svá tajná přání a trápení. Pes má čas je vyslechnout, nebude je kritizovat a posmívat se. Všechna tajemství si nechá pro sebe a nikdy nic nevyzradí. Při výchově psa i dítěte je dobré uplatňovat důslednost a přísnost, ale zároveň lásku a laskavost, což nám přinese přirozenou autoritu.

Pes v nás rozvíjí **citovou stránku** – probouzí něžnost, dává pocit bezpečí a tepla. Klienti, kteří jsou trvale nebo dočasně umístění v některém sociálním nebo zdravotním zařízení, mají zvýšený pocit samoty, a tím i touhy se s někým pomazlit, k někomu se přitulit nebo si s někým alespoň popovídat a přitom nemít strach z odmítnutí. V těchto případech je pes naprosto dokonalý společník. Hlazení, mazlení, tulení i povídání přijímá od klientů velice ochotně, bez jakýchkoli výhrad, protože se vše vztahuje také k jeho potřebám. Na projevenou

lásku reaguje zvíře také láskou, a tak v odpovídající podobě klientovi lásku vrací. Pes nedělá rozdíly mezi dětmi či dospělými, krásnými či ošklivými, mezi zdravými či postiženými. V průběhu provádění canisterapie jsem vyzorovala, že vnímá-li pes rozdíl mezi námi lidmi, vybírá si raději ke kontaktu jedince postiženého než zdravého.

Canisterapie může sloužit také k rozvíjení **rozumové výchovy** – rozšiřuje poznatky o psovi, učí klienty jak se o psa postarat, čím ho nakrmit, jak často se venčí, proč se s ním chodí k veterináři. Tyto poznatky lze porovnat s péčí o člověka. Při canisterapii se klienti seznamují s plemeny psů, které je přímo navštěvují, k seznámení s ostatními plemeny můžeme použít atlasy psů. Klienti si rádi povídají k čemu se dají psy využívat, jaké sporty s nimi můžeme provozovat. Mladší děti či postižení klienti se mohou učit poznávat jednotlivé části těla psa – klient ukazuje, kde má pes čumák, ocas, ucho. Můžeme také procvičovat matematické dovednosti. Klienti počítají, kolik je na canisterapii psů, kolik má pes tlapek, drápků, uší a podobně.

Canisterapie se promítá i ve **výtvarné výchově** – kdy se dá pes využít jako motivační prvek. Klienti mohou psa malovat na papír, nebo mohou malovat pouze vybrané části jeho srsti. Pro rozvoj představivosti mohou malovat jen „jako“, zavřou oči a představí si, jak pes vypadá a snaží se ho namalovat prstem ve vzduchu. Pes při těchto činnostech může, ale také nemusí být přítomen. Pomocí prstových barev mohou natřít psovi tlapku a obtiskovat ji na papír. Klienti rádi pro psa vyrábí k různým příležitostem dárky. Při **hudební výchově** může být také canisterapie přínosem. Klienti se učí písničky, které potom zpívají psům. Vyhledávají písničky, ve kterých figuruje pes. Vytleskávají jména psů přicházejících na canisterapii.

Při canisterapeutické jednotce může dojít k situaci, kdy se klientům nechce se psem pracovat. Na druhou stranu se nechtějí jeho přítomnosti vzdát. Chtějí se ho jen dotýkat a mazlit se s ním. V této situaci je vhodné vyprávět klientům příběhy, které jsme se psem zažili a co všechno nám může život se psem přinášet. Lze se setkat i s tím, že jeden z klientů ve skupině nespolupracuje. Pokud je přítomno více canisterapeutických týmů, může se jeden tým věnovat pouze tomuto klientovi, pokud tuto možnost nemáme je vhodné zařadit do programu co nejklidnější aktivity.

Polohování a relaxace - polohování je určeno pro specifický okruh klientů. Převážně jde o tělesně postižené, u kterých se objevují spasmy a hypotonie. Ale také o skupiny klientů, kteří trpí svalovým třesem jako je například Parkinsonova choroba. Cílem při polohování je prohřát a prokrvit postižené oblasti, čímž se uvolní spastické svaly a následně se aktivují

hypotonické svaly. Klienti jsou potom schopni dělat úkony, které jindy zvládají jen s velkými obtížemi. Polohování probíhá převážně individuálně, podstatou je přímý fyzický kontakt klienta a psa. Samotné polohování trvá asi 20-30 minut a probíhá v klidné, vyvětrané a příjemně teplé místnosti. Při tlumeném osvětlení je slyšet relaxační hudbu, klient leží na měkké podložce. Při polohování by měl být klient co nejméně oblečený a společně se psem zakrytý příkrývkou. Při polohování je velmi důležité, aby se klient psa nebál a celkově se uvolnil. Pokud je klient na polohování poprvé, je třeba postupovat pozvolna a dát klientovi možnost se na psa adaptovat.

Při výběru klienta, vhodného pro polohování, je důležitá konzultace s odborníkem, jenž má klienta v péči (nejlépe fyzioterapeutem), protože on dokáže zhodnotit, kterou část a jakým způsobem je potřeba zahřívat a napolohovat. Pes se většinou podkládá pod kolena klienta, neboť v podkolenních jamkách dochází k největšímu předávání energie. Následující psi (jeden až dva) jsou přikládáni vedle klienta, přičemž se snažíme, aby se jeho ruce dotýkaly těla psů. Při polohování je důležité, kolik psů máme k dispozici. Pokud máme psů málo, použijeme k dopolohování pomůcky, které jsou k tomu určeny: polštářky, podkovy, válce. Polohování vede k navození příjemných pocitů, k celkovému zklidnění a prohrátí. Uvolňují se spasmus, zkvalitňuje se oční kontakt a prohlubuje se dýchání. Tím dochází k lepšímu prokrvení postižených oblastí. V důsledku celkového uvolnění může u inkontinentních klientů, dojít při polohování k pomočení či pokálení. Po skončení polohování můžeme ještě tělo stimulovat olizováním. Jestliže klientovi je olizování příjemné, využíváme ho jako doplněk při polohování. Pro psa slouží tato činnost jako odměna. Různé části těla klienta (krk, uši, břicho, ruce) poklademe granulemi a pes si je jazykem sbírá. Chceme-li uvolnit spastické svaly dlaně, vložíme do ní granule a úkolem psa je dlaň olizováním rozevřít, čímž ji uvolní. Teplý, vlhký a jemně hrubý jazyk psa je výbornou „masážní“ pomůckou, jenž má výborný vliv na svalové napětí.

Ukončení polohování by mělo probíhat pozvolna, začínáme postupným pomalým oddálením psů od těla klienta, až k úplnému odejití. Poté odstraňujeme postupně polohovací pomůcky a deku. Vše děláme natolik pomalu, aby u klienta nedošlo při odejmutí pomůcek k teplotnímu šoku.

3 CÍLOVÉ SKUPINY CANISTERAPIE

Při vhodném přístupu je možné canisterapii využít pro kohokoliv, komu nemůže přítomnost zvířete přitížit. Je však zřejmé, že například u jedinců, kteří trpí alergiemi nebo mají sníženou imunitu, by mohla přítomnost zvířete zdravotní stav zhoršit. Využití canisterapie u cílových skupin se věnují například odborné publikace autorů Velemínský, M. a kol.²⁵, Galajdová, L.²⁶, Nerandžič, Z.²⁷

Obecně je canisterapie využívána především u seniorů, jedinců sociálně znevýhodněných, postižených a intaktních neboli zdravých.

Senioři – pes slouží těmto lidem především ke zkvalitnění života. Osamělému člověku je většinou nejspolehlivějším a často i jediným přítelem, udržuje ho v rovnováze citového, společenského a duševního života. Zvyšuje mu sebevědomí, zmírňuje stres, zlepšuje adaptační problémy.

Sociálně znevýhodnění jedinci – do této kategorie můžeme zařadit například děti z dětských domovů, týrané děti, děti ze stacionářů a další. Pes může být pro tyto děti oporou při odloučení od rodiny a přátel. Canisterapie přináší těmto dětem motivaci a aktivizuje je k dalším činnostem. Pes tady představuje výrazný podnět i k všedním činnostem jako je výtvarná činnost, hry, vycházky a podobně.

Postižení a intaktní jedinci – tyto dvě kategorie budou více popsány v kapitolách 3.2. a 3.3.

3.1 Občanské sdružení Tlapka

Sdružení vzniklo v květnu roku 2007 a jeho zakladatelkou je paní Eliška Hrabálková. Náplní tohoto sdružení je canisterapie. Dobrovolníci, kteří pro sdružení pracují, se věnují canisterapii již několik let. Od roku 2001 navštěvují jednou týdně Mateřskou školu speciální, Základní školu speciální a Praktickou školu Elpis, ve které se učí děti s více vadami.

Od roku 2007 se vznikem sdružení došlo k pronajmutí prostor na ulici Souběžné 19, v Brně. Tyto prostory umožnily vzhledem ke svému dobrému sociálnímu zázemí rozšířit činnost sdružení na výukové programy s aktivním využitím psa pro mateřské školy a základní školy.

---

²⁵ Kolektiv autorů: Zooterapie ve světle objektivních poznatků, 2007.

²⁶ Galajdová, L.: Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie, 1999.

²⁷ Nerandžič, Z.: Animoterapie, aneb Jak nás zvířata umí léčit, 2006.

Hlavním projektem sdružení je **Canisterapie aneb hrajeme si s pejskem**. Cílem tohoto projektu je prohloubit citové, rozumové a pohybové schopnosti dětí.

Canisterapie je často spojována s dětmi handicapovanými, význam pro děti intaktní je však mnohdy opomíjen. Proto se Občanské sdružení Tlapka věnuje jak práci s dětmi handicapovanými, tak také práci s dětmi intaktními, kteří jsou tvořeni skupinou dětí předškolního a mladšího školního věku.

3.2 Děti s postižením

Zdravotní postižení je definováno dle Všeobecné encyklopedie jako: „*dlouhodobá nebo trvalá změna zdravotního stavu, která výrazně zhoršuje kvalitu života postižené osoby. Může být součástí chronického onemocnění, následkem vrozené vady, úrazu, vyléčené nemoci a podobně. (Například ochrnutí různého původu, ztráta zraku, vrozené snížení rozumových schopností). Zlepšení kvality života lze dosáhnout ucelenou rehabilitací*“.²⁸

Termín postižený se rozšířil, stále více je nahrazován termíny jako například: handicapovaný, jedinec se speciálními potřebami či znevýhodněný člověk, což je důsledkem posunu formálně-právního posuzování postavení těchto jedinců.

Dětem s postižením a poznáváním jeho zvláštností se věnuje **speciálně pedagogická diagnostika**. Postižené dítě je charakterizováno nejen svým postižením, ale také jeho individuálními vlastnostmi a charakteristikami, které ho od ostatních odlišují. Vlastnostmi, které podstatně ovlivňují jeho prožívání postižení, jeho vztah k sobě samému i k ostatním lidem v jeho okolí, a tím i postoj okolního prostředí k němu samému.

Druhy postižení lze rozdělit následujícím způsobem:²⁹

- **Somatopedické** – vědní obor, zabývající se výchovou a vzděláváním jedinců s tělesným a zdravotním postižením.
- **Psychopedické** – vědní obor, zabývající se edukací osob s mentálním, nebo jiným duševním postižením.
- **Logopedické** – vědní obor, který zkoumá poruchy a vady řeči a řečové komunikace.

---

²⁸Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 1999, str. 214.

²⁹Pipeková, J.: Kapitoly speciální pedagogiky, 2006.

- **Surpedické** – vědní obor zabývající se výchovou, vzděláváním a rozvojem osob se sluchovým postižením.
- **Oftalmopedické** – vědní obor zabývající se výchovou, vzděláváním a rozvojem jedinců se zrakovým postižením.
- **Etopedické** – vědní obor zabývající se poruchami emocí a chování.
- **Specifické poruchy učení nebo chování.**

Jednotlivé druhy postižení se v praxi často vyskytují v různých kombinacích. Podrobněji byla jednotlivá postižení a jejich druhy a kombinace popsány v bakalářské práci „Pes jako alternativní zdroj práce s dětmi s kombinovaným postižením“.

3.2.1 Význam psa pro děti s postižením

Pro úspěšnou práci s dětmi s postižením a pro naplnění cíle canisterapie, je nezbytné **znát konkrétní diagnózu a anamnézu dítěte**, nebo musí být při canisterapeutické jednotce přítomen někdo, kdo je s ní seznámen a zná všechna specifika. V Mateřské škole speciální, Základní škole speciální a Praktické škole Elpis tuto funkci zajišťuje **speciální pedagog**, který zároveň připravuje program canisterapeutické jednotky, tak aby děti rozvíjel a motivoval.

Bez ohledu na postižení je pes pro dítě zdrojem mnoha podnětů. Motivuje k pohybu, k aktivitě, k řečovému projevu, uspokojuje mnohdy zanedbávanou potřebu tělesného kontaktu. Na základě pojmenování částí těla, poznávání chování a podobně **rozvíjí rozumové schopnosti a sociální citění**. Pro každý druh postižení a **individuálně pro každé dítě** je však nutné zvolit jinou metodu, jak ho rozvíjet.

Pro všechny druhy postižení i pro kombinace těchto postižení je velice vhodné a přínosné využití pozitivního působení psa pro rozvoj dítěte:

- **Pro tělesně postižené** je při volbě metody klíčový rozsah daného postižení. Vhodnou metodou je polohování, při kterém dochází k prohřátí, prokrvení a tím k uvolnění spastických a k aktivaci hypotonických svalů. Pro některé jsou vhodnější kolektivní činnosti, které vedou k aktivaci dítěte a rozvoji jemné a hrubé motoriky.

- **Pro mentálně postižené** je kontakt s živým tvorem a možnost péče o něj zdrojem silných podnětů, probouzí v nich zájem a dokáže udržet déle jejich pozornost, než neživé předměty. Napomáhá rozvoji citových a rozumových schopností. Rozvíjí jemnou a hrubou motoriku formou snadno vysvětlitelných a praktických úkolů: hlazení, napodobování psa, překročení psa, podlezení psa, uvázání šátku.
- **Autisté** jsou specifickou skupinou, pro něž je velmi důležitá komunikace srozumitelným a jednoznačným způsobem. Pes, který tuto komunikaci zprostředkuje, může představovat spojovací článek mezi světem autistů a okolím. Při komunikačních poruchách pes velmi dobře motivuje děti k verbálním projevům. Dítě ve většině případů chce se psem komunikovat, sdělovat mu svá tajemství, dávat povely. Snaží se proto mluvit takovým způsobem, aby mu pes porozuměl a poslechl ho.
- U dětí s **poruchou komunikačních schopností** může být pes využit při logopedických cvičeních. Dítě může psovi rozfoukávat srst, poslouchat srdíčko, nebo hmatem prozkoumat vibrace na krku. Pes je zde velmi dobrým motivátorem k verbálnímu projevu.
- U dětí se **zrakovým postižením** může pes sloužit jako průvodce, umožňuje mu lepší orientaci v prostředí. Přítomnost psa lze využít jak u dětí s menší zrakovou vadou, tak také u nevidomých. Nevidomí mají větší potřebu psa hladit a dotýkat se ho. Ujistějí se tak o jeho přítomnosti. Dítě se slabší vadou zraku se snaží zaostřit svůj pohled na psa, aby například rozlišilo různé části těla, nebo hledá barevné rozdíly v jeho srsti.
- Dětem s **postižením sluchu** poskytuje pes pocit jistoty a bezpečí. Zvyšuje jejich nezávislost na okolí. Pes má velmi dobře vyvinutý sluch a proto může upozornit na různé zvukové podněty jako budík, telefon, zvonek a podobně.

3.2.2 Průběh canisterapeutické jednotky u dětí handicapovaných

Před čtyřmi lety jsem začala pravidelně spolupracovat s Občanským sdružením Tlapka, které v rámci dohody o spolupráci zajišťuje canisterapii v Mateřské školce speciální, Základní škole speciální a Praktické škole Elpis, Brno. Jedná se o canisterapii u dětí s kombinovanými vadami. Hodiny zde probíhají pravidelně jednou týdně v úterý od 16 do 17 hodin. Děti jsou rozděleny do dvou skupin, každá skupina má kolem deseti dětí, z toho jedno dítě je na

polohování. Skupiny se střídají po týdnu. Dochází sem několik canisterapeutických týmů s různými plemeny psů, jako například labradorský retrívr, flat coated retrívr, bígl, sheltie, howavard, krátkosrstá kolie, dalmatin, bruselský grifonek. Některé děti pracují raději s malými psy, jiné preferují psa velkého, další vybírají psa podle barvy či délky jeho srsti.

Canisterapeutická jednotka probíhá jako kolektivní hodina a dále pak také jako polohování, při kterém je pozornost věnována pouze jednomu dítěti.

3.2.2.1 Kolektivní – skupinová terapie

Samotná canisterapeutická jednotka je pokaždé jiná, některé prvky jsou stabilní, jiné se obměňují, nebo ztěžují. Obecně jsou tyto prvky zaměřeny na rozvoj citových, pohybových a rozumových schopností. V průběhu celé canisterapeutické jednotky je nutné zohlednit individuální problémy konkrétních dětí.

Při příchodu psů do tělocvičny, kde se hodina odehrává, jsou již děti, sedící na lavičkách, připraveny k práci. Přítomni jsou také vychovatelé dětí a pedagogický pracovník, který terapii vede. Děti se pozdraví se psy, kteří je postupně obcházejí, aby si děti mohli každého pohladit. Po přivítání si děti zopakují jak se pejsci jmenují a také jak se jmenují jejich psovodi. Cvičí si tím paměť, a proto se tento cvik opakuje při každé hodině. Jako další možný cvik k procvičení paměti můžeme zařadit cvik, kdy psovodi přiváží své psy k tyči, postaví se na opačnou stranu a trochu se promíchají. Úkolem dětí je vybrat si fotku psa, najít si ho podle fotky a přivést ho ke správné paničce, zopakovat jak se jmenuje pes i panička.

Po procvičení paměti a jemné motoriky se přejde k procvičení koordinace celého těla, což může probíhat například následovně. Po tělocvičně se rozestaví lavička, za ni se dají kostky spojené tyčí jako překážka, za to můžeme dát ještě kruh, nebo kužely, kterými vytvoříme slalom, a vše můžeme zakončit tunelem. Záleží na tvořivosti pedagoga, který si celou canisterapeutickou jednotku vede a na možnostech a schopnostech přítomných dětí. Některé děti mohou lavičku přejít po nohách, jiné po čtyřech nebo po čtyřech vedle lavičky. Záleží na schopnostech a možnostech dítěte. Děti si mohou vybrat psa, se kterým dráhu absolvují, musejí si jej však zavolat jménem. Šikovnější vedou psa na vodítku a takto zdolávají překážkovou dráhu, méně šikovným to pejsek předvede nejprve sám a poté, za pomoci vychovatelů, to dítě zopakuje. Hyperaktivní děti při této činnosti vybijí svoji energii a následně se dají lépe zklidnit. Procvičí si tím také hrubou motoriku.

Po absolvování zadaných úkolů děti dráhu uklidí a po tělocvičně se rozloží koberec. Na ten si psi lehnou, děti si k nim posedají a hřebínkem upravují jejich srst. Některé děti hřebínky odmítají a chtějí si psa jenom hladit, jiné jsou zaujati vodítky s karabinkami, které se snaží rozepínat a zapínat. Děti mají možnost si psy také nazdobit šátky, které mohou psovi uvázat na hlavu, krk, tlapky nebo ocas. Jiné děti si raději zdobí psy barevnými kuličkami, které mají ze spodu suchý zip, který se přichytí psovi do srsti. Dítě se u této hry může učit poznávat barvy nebo můžeme dítěti zavázat oči a dítě hmatem hledá kuličky v srsti psa. Záleží na pedagogovi, kterou činnost vybere a co zrovna chce s dětmi procvičit. Tato poslední cvičení bývají zaměřena na jemnou motoriku.

Canisterapeutická jednotka končí po hodině, v závěru hodiny dostanou pejsci od dětí odměnu a rozloučí se s nimi. Ve většině případů se dětem od psů nechce a vychovatelky musí použít trochu přísnosti. Osvědčilo se vyprovázet děti i se psem z tělocvičny. Mohou si vzít psa na vodítko a ten je doprovodí až do šatny.

Jak již bylo výše řečeno, každá hodina neprobíhá stejně. Mění se úkoly, které děti dělají. Vždy je do hodiny zařazeno něco na procvičení myšlení a k rozvoji hrubé a jemné motoriky.

3.2.2.2 Polohování – individuální terapie

Při polohování je z každé skupiny vyčleněno jedno dítě, které místo skupinové terapie odchází do místnosti, která je pro polohování uzpůsobena. Na zemi jsou matrace, místnost je barevně vymalována, osvětlena tlumenými barevnými světly, hraje zde relaxační hudba, kterou si dítě může samo vybrat.

Dítě může být položeno na matraci na záda, hlavu podepřenou polštářem, pod kolena je umístěn pes. Další pes leží po jedné straně dítěte. Druhá strana je dopolohována polohovacím polštářem. Dítě se ve většině případů snaží psa dotýkat, proto je dobré, aby pes ležel v takové poloze, aby dítě mohlo mít na něm položenou alespoň jednu ruku.

Dále je možné položit dítě na bok, kdy jeden pes leží za zády dítěte a druhý u břicha. Dítě a pes jsou spolu stuleni do klubíčka. Dítě má ve většině případů horní končetiny kolem krku psa. Při těchto polohách je vhodné, aby jak dítě, tak pes byli přikryti dekou. Pokud dítě není proti, je dobré ho před polohováním vysvléci do spodního prádla.

Některé děti si při polohování nechtějí lehnout. V tomto případě lze zvolit polohu v sedě na matracích, pes je přitom umístěn pod kolenní jamky nebo mezi nohy dítěte, kde prohřívá vnitřní stranu steh. Záda jsou přitom dopolohována polštáři k tomu určenými. Tuto polohu

má hodně dětí v oblíbě, z důvodu možnosti dívat se na psa a přitom ho hladit oběma rukama. Další možností je polohovat dítě na vozičku, kdy je pes položen dítěti na klín. K tomu je samozřejmě vybrán pes malý, který se na klín vejde a není moc těžký. Pes prohřívá dítěti nohy a ruce, které jsou položeny na psovi.

Polohování je pro psa velice náročné a vysilující. Musí k tomu mít vrozené předpoklady a dostatečný výcvik, aby dokázal třicet minut ležet bez hnutí. Ne každý canisterapeutický pes zvládá polohování. Je vhodné, aby se dítě polohovalo vždy se stejným psem. Jsou tak na sebe zvyklí a nemusí vždy probíhat seznamovací fáze. Pokud se pes a dítě již znají, oba dva se na sebe těší, ví co je čeká a dokáží rychle najít polohu, která jim vyhovuje.

3.3 Děti předškolního věku a mladšího školního věku

Předškolní období trvá přibližně **od tří do šesti let** a bývá označováno jako **věk iniciativy**. Děti v tomto období ve většině případů navštěvují mateřskou školku, která má být určitou přípravou na základní školu.

Pro toto období je typická otázka „proč?“. Dochází ke **zdokonalování jemné motoriky**, dítě se učí činnosti jako je kreslení, střihání, modelování či zavazování tkaniček. Zvyšuje se **pohybová obratnost**, to znamená, že dítě běhá, šplhá, učí se plavat, lyžovat, bruslit, jezdit na kole. Hlavní potřebou dítěte v tomto věku je aktivita a sebeprosazování. U dítěte se rozvíjí také **prosociální chování**, kdy pomáhá ostatním, půjčuje hračky, a podobně. Dítě rozvíjí schopnost empatie, snaží se o potlačení svých aktuálních potřeb, učí se kontrolovat agresivitu. V tomto období se také vyhraňuje převaha jedné ruky.

Hra patří mezi nejzákladnější a nejpodstatnější činnost v životě dítěte. Jejím prostřednictvím se učí různým dovednostem, umožňuje mu poznat svět tak, aby to pro něj bylo zábavné.³⁰ Při hře má dítě možnost projevit svoje city, strach, hněv, lásku. Důležitou skutečností pro rozvoj dítěte je uspokojení potřeby jistoty a bezpečí v rodině. Období předškolního věku je ukončeno nástupem dítěte do základní školy.

Období **mladšího školního věku** můžeme dle Marie Vágnerové lokalizovat přibližně od nástupu do školy do jedenácti až dvanácti let.³¹ Nás zajímá období, které je započato **nástupem do základní školy do ukončení 3. třídy**, to znamená věková kategorie od šesti až devíti let. Klienti této věkové kategorie navštěvují Občanské sdružení Tlapka.

³⁰ Kohoutek, R.: Základy užité psychologie, 2002.

³¹Vágnerová, M.: Vývojová psychologie, 1999.

Vstup do školy je pro dítě důležitým mezníkem v jeho životě. Škola má velký vliv na **utváření osobnosti dítěte**. Dítě přichází do nového kolektivu dětí, se kterými se postupně seznamuje, přebírá roli školáka a spolužáka.

Pro děti, které trávily většinu svého času hraním, nastává velká změna. Ve škole musí sedět v lavicích a pozorně poslouchat výklad. Hlavním druhem činnosti se tak pro dítě stává učení. Domů si ze školy přináší úkoly, které musí vypracovat v rámci přípravy do školy. Mění se forma hry, jsou více pohybové, námětové, konstruktivní, zdokonaluje se kresba, objevují se počátky četby. Děti v tomto období jsou vážnější, hodnější a pilnější. Stále více si uvědomují své povinnosti a požadavky okolí na ně kladené. Děti začínají být samostatné, chtějí se rozhodovat sami za sebe. Potřebují dosáhnout společenského uznání, potřebují být druhými akceptovány a oceňovány. V tomto věku se na ně rodiče mohou spolehnout a dovolávat se jejich rozumnosti.

U dětí se v tomto období výrazně zlepšuje jemná a hrubá motorika. Svalová síla je větší, pohyby jsou rychlejší, vylepšuje se koordinace celého těla.

3.3.1 Význam psa pro děti intaktní

Přátelství mezi dítětem a psem či jiným zvířetem podporuje rozvoj citového a rozumového vývoje. Toto přátelství zvyšuje u dítěte jeho sebevědomí, přináší pocit zodpovědnosti a samostatnosti. U dětí předškolního a mladšího školního věku přetrvává vnímání psa jako živé hračky. Využít můžeme psa například ve výchovné funkci, kdy dítě vidí, že pes poslouchá a je za to odměňován, proto je jeho snahou také poslouchat. Pes může sloužit jako důvod k pobytu v přírodě. Dnešní děti tráví velkou část svého volného času u televize nebo počítače, jenže pes potřebuje jít ven, potřebuje běhat, hrát si, dovádět, což je velká zábava také pro dítě, pokud má dobrého partnera. Dítě se může o psa také starat, česat ho, venčit, doplňovat mu vodu, nebo o něj pečovat v době, kdy je nemocný. Dobrou průpravou je také návštěva veterinárního lékaře, kdy dítě může pozorovat jak se pes vyšetřuje, píchá se mu injekce, odebírá krev nebo čistí zuby. To vše může pomoci dítěti při zvládnutí jeho vlastního strachu při návštěvě lékaře. Vidí, že pes zvládá vše s klidem a s důvěrou ve svého psovoda, tak jak dítě se může opřít o svého rodiče. Pes může sloužit dítěti jako kamarád, mlčenlivý společník, kterému může říct všechna svá tajemství a přání. Pes je vděčný za lásku, kterou mu dítě projeví a ochotně mu ji oplácí.

Každé dítě doma pejska nemá, setkává se s ním na procházkách venku. Pokud si chce pejska pohladit, musí se zeptat rodiče, potom majitele pejska a pak, pokud je mu to dovoleno, si

pejska pohladit. Ve většině případů to dítěti nestačí, chce si s pejskem pohrát, pořádně si ho osahat, něco se o něm dozvědět. K této aktivitě slouží Občanské sdružení Tlapka. Prostřednictvím tohoto sdružení se děti o pejscích něco dozví, pomazlí se s nimi, mohou je učesat, nazdobit, povodit je na vodítku, lehnout si na ně jako na polštářek a při tom jim sdělit svá tajemství, ale také si s nimi zařadit při sportovních úkolech, či hraní fotbalu. Některé děti preferují klidné vyžití se psem, druzí aktivní.

3.3.2 Průběh canisterapeutické jednotky u dětí intaktních

Občanské sdružení Tlapka se kromě canisterapie pro postižené, zabývá i **canisterapií pro děti intaktní**. Tyto canisterapeutické jednotky jsou určeny hlavně pro děti předškolního věku a děti mladšího školního věku. Probíhají buď v klubovně sdružení v Juliánově, nebo přímo v mateřské školce či základní škole, která si canisterapii objedná. Canisterapeutická jednotka trvá hodinu a půl.

Při objednávání mají pedagogové možnost si vybrat **téma výukového programu**, které chtějí probrat při canisterapeutické jednotce. Mezi výukové programy, které sdružení nabízí je například: Statek, Les, Podzim, Zima, Jaro, Léto, Vánoce, Velikonoce, Člověk a jeho smysly, Zdraví, Nemoci, Úrazy, Lékařská pomoc, Hygiena, Potraviny, Výživa, Nakupování v obchodě, Domácí mazlíčci a jejich potřeby. Pokud si vybere objednavatel téma, domluví si termín, kdy s dětmi přijdou.

Sdružení provádí canisterapii od pondělí do pátku v dopoledních hodinách dle domluvy. Děti přicházejí do klubovny s pedagogem, který za ně zodpovídá, přezují se a nachystají na canisterapeutickou jednotku. Takto připravené děti se jdou posadit na připravené lavičky. Děti bývá ve většině případů kolem dvaceti, proto je vhodné mít připravené dva psy. Než se děti přichystají, jsou psi zavřeni v jiné k tomu určené místnosti.

Před zahájením hodiny je nutné také zjistit u pedagoga, zda nějaké dítě nemá alergii či strach ze psů. K těmto dětem je potřeba přistupovat s určitou opatrností.

Program začínáme pozdravem s dětmi. Po přivítání jsou děti seznámeni s tím, že za nimi přijdou pejsci a jak se mají chovat. Například, že se u pejsků nekřičí, nemává rukama a nekope nohama. Poté jsou za dětmi vypuštěni pejsci, kteří postupně obejdou všechny děti, aby si je mohli pohladit a pomazlit se s nimi. Následně jsou psi od dětí odvoláni, představíme jim jejich jména a zeptáme se, jestli ví, co je to za plemena a k čemu se používají. Tento úvod

bývá vždy stejný, jen pro třídy, které navštěvují Tlapku pravidelně každých čtrnáct dní se po několika sezeních vynechává představení pejsků.

Následuje program na dané téma. Ve většině případů si pedagogové, nechodí-li pravidelně, vybírají téma Povídání o psech. Každé téma má více variant, aby bylo dobře chápáno danou věkovou skupinou. Například přijdou-li děti ze základní školy, je přednáška zahájena historií až po současné využití psa. U mateřské školky je s ohledem na věk dětí historie vynechána. Více je pozornost věnována využití psa v současnosti, představení jednotlivých plemen a jejich rozdělení dle využitelnosti psa, to znamená představení plemen loveckých, služebních, pasteveckých, tažných a společenských. V průběhu této teoretické části děti nejsou v přímém kontaktu se psem.

Přímý kontakt nastává až v rámci dalších aktivit. Dětem je představena například anatomie psa, kdy se dětem ukáží jednotlivé části těla psa a správně se pojmenují. Anatomii psa si děti mohou vyzkoušet i se zavázanýma očima. Hledají kde má pes ucho, ocas, počítají mu dráčky a při tom se orientují pouze hmatem. Další možností je učení pravé a levé ruky, kdy děti pokládají například pravou ruku psovi na hlavu, obě ruce na břicho, levou ruku na hřbet a takhle se ruce různě střídají, děti je pokládají na určitou část těla buď psovi nebo sobě.

Další aktivitou, při níž je udržován přímý kontakt mezi psem a dítětem, je práce s šátky. Děti se učí uvázat psovi šátek na nějakou část těla, snahou je docílit mašličky. V závěru práce v kroužku si děti poslechnou srdíčko psa. Pes leží na pravém boku a děti si na něho postupně jeden po druhém lehají, zavřou oči a relaxují. Ostatní děti při tom musí být co nejvíce tiše, aby bylo srdíčko slyšet.

V průběhu těchto klidových her je procvičována především jemná motorika, myšlení a citové vnímání.

Po krátké přestávce, kdy je dětem umožněno jít na záchod, napít se a nasvačit, následuje další část. Při té je činnost zaměřena hlavně na hrubou motoriku. Děti se rozdělí za pomoci pedagoga do dvou družstev. Pedagog by měl zajistit, aby družstva byla pokud možno vyrovnaná. Družstva mohou mezi sebou závodit, nebo mohou zadané úkoly pouze současně plnit. Mezi úkoly můžeme zařadit přejítí lavičky, přeskokování překážek, tunel, slalom mezi kužely, střídání pravé a levé nohy za pomoci kroužků, skládání puzzle s psí tematikou, nebo úkoly s víčky od plastových lahví. Pes při těchto činnostech má úlohu překážky, ať už k překročení, podlezení, obejití, nebo pouze překážku při plnění určitého úkolu.

Při skládání puzzlí si děti musí poradit s tím, když jim pes po nich přejde nebo si na ně lehne a tak dále. Cílem těchto her a soutěží je naučit děti hrát si za přítomnosti psů a nebát se, pokud kolem nich pes projde, nebo zašteká.

S ohledem na časové možnosti lze na konec hodiny zařadit také chůzi proti psům. Podle pohybu dítěte lze rozpoznat, které dítě má ze psa strach. Děti mohou také vystavit v kleče hradbu, přes kterou se snaží psi dostat k psovodovi.

Na závěr hodiny jsou dětem rozdány piškoty, které mohou dát psům za odměnu. Některé děti se bojí a potřebují pomoci, některé si dají piškot na jinou část těla například na klín, nohu, a podobně. Každá terapeutická jednotka probíhá jinak, čas a rozvržení se hodně přizpůsobuje dětem, činnosti jsou vybírány podle aktivity zapojených dětí.

4 PŘÍPRAVA DOTAZNÍKOVÉHO ZKOUMÁNÍ

4.1 Cíle a hypotézy

Následující cíle a hypotézy jsou stanoveny pro dvě cílové skupiny. Dva cíle pro skupinu pedagogických pracovníků a jeden pro skupinu dětí.

Cíl I. Zjistit, co ví pedagogové o Občanském sdružení Tlapka

Hypotéza č. 1: Předpokládám, že více jak 25 % respondentů základní školy speciální bude uvádět, že se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli z internetu.

Hypotéza č. 2: Předpokládám, že více jak 50 % respondentů mateřské a základní školy bude uvádět, že se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli jiným způsobem.

Hypotéza č. 3: Předpokládám, že méně jak 25 % respondentů základní školy speciální vedl k návštěvě Občanského sdružení Tlapka samotný zájem o canisterapii.

Hypotéza č. 4: Předpokládám, že více jak 50 % respondentů mateřské a základní školy vedlo k návštěvě Občanského sdružení Tlapka seznámení dítěte s živým zvířetem.

Cíl II. Zjistit, jak absolvování canisterapie ovlivnilo pedagogy

Hypotéza č. 5: Předpokládám, že více jak 75 % respondentů základní školy speciální bude uvádět, že canisterapie má své místo ve výchově dětí.

Hypotéza č. 6: Předpokládám, že více jak 75 % respondentů mateřské a základní školy bude uvádět, že canisterapie má své místo ve výchově dětí.

Hypotéza č. 7: Předpokládám, že více jak 50 % respondentů základní školy speciální bude považovat za optimální návštěvnost canisterapie 1 x týdně.

Hypotéza č. 8: Předpokládám, že více jak 50 % respondentů mateřské a základní školy bude považovat za optimální návštěvnost canisterapie 1 x za 2 týdny.

Cíl III. Zjistit oblíbenost canisterapie u dětí

Hypotéza č. 9: Předpokládám, že více jak 75 % všech dětí se bude těšit na hru se psem.

Hypotéza č. 10: Předpokládám, že alespoň 8 dětí základní školy speciální uvede mezi nejoblíbenějšími činnostmi se psem kategorii dráha.

Hypotéza č. 11: Předpokládám, že více jak 25 % dětí z mateřské školy uvede jako nejméně oblíbenou činnost se psem kategorii uvazování šátku.

Hypotéza č. 12: Předpokládám, že alespoň 10 dětí základní školy uvede jako nejoblíbenější činnost se psem kategorii tunel pro psa.

4.2 Metodika výzkumu

Pro průzkum „Přínosu canisterapie pro děti intaktní a handicapované“ jsem zvolila dva anonymní dotazníky, jeden pro děti, druhý pro pedagogické pracovníky. Dotazník je metoda, sloužící k získávání informací pomocí písemných otázek.³² Dotazníky byly sestaveny dle nastudovaného materiálu k příslušné tématice, a dle mých dlouhodobých zkušeností při vedení canisterapie. Před distribucí dotazníků proběhla pilotážní studie, z každé skupiny u dvou respondentů, kde jsem osobně procházela s dětmi i pedagogy veškeré otázky a ptala se, zda jejich zadání je pro ně pochopitelné. Na základě zjištěných informací došlo k úpravě znění otázek tak, aby byly pochopitelné. Následně byly vytvořeny dva dotazníky, jeden pro dětské respondenty, který obsahuje 5 otázek, druhý pro respondenty pedagogické, který obsahuje 11 otázek, z nichž 4 otázky jsou polouzavřené, 4 otázky jsou uzavřené a 3 otázky otevřené.

Respondenti dětí jsou rozděleny do tří cílových skupin a to na děti intaktní předškolního věku – mateřská škola, děti intaktní mladšího školního věku – základní škola a děti s kombinovaným postižením – základní škola speciální. Respondenti pedagogických pracovníků byli taktéž rozděleni a to do dvou cílových skupin, na pedagogické pracovníky dětí intaktních a na pedagogické pracovníky dětí s kombinovaným postižením.

---

³²Kohoutek R.: Základy užité psychologie, 2002

Abych mohla tento průzkum uskutečnit, musela být splněna jedna podmínka. Všechny skupiny respondentů se musely zúčastnit canisterapeutické jednotky pořádané Občanským sdružením Tlapka. Dotazníky byly respondentům mnou osobně předávány a to bezprostředně po absolvování canisterapeutické jednotky, které jsem se já osobně zúčastnila. S dětmi byl dotazník vyplňován formou strukturovaného rozhovoru. Pedagogové vyplňovali dotazník samostatně.

Dětský dotazník, byl vyplňován bezprostředně po absolvování canisterapeutické jednotky a to mnou, pomocí strukturovaného rozhovoru. Počet položek v dotazníku je 5. Na začátku dotazníku je rozdělení dětí dle typu školy, kterou navštěvují.

Otázky číslo 1 a 5 zjišťují, zda se dítě na canisterapii těší a zda ji chce opětovně navštívit. Ve 2. a 3. otázce děti vybírají z možností, co rády a nerady dělají se psem. 4. otázka zjišťuje, jaké zvíře je u dětí oblíbené. K otázkám 2, 3 a 4 jsou dětem předkládány pro lepší představivost fotografie, které zobrazují příslušné činnosti a zvířata. Na konci dotazníku jsou moje postřehy ze subjektivního pozorování, které byly vyplňovány pouze v případech zvláštních, zajímavých či nepředpokládaných reakcí dítěte.

V úvodu dotazníku pro pedagogy byli respondenti seznámeni s jeho účelem a pokyny k jeho vypracování.

Celkový počet položek v dotazníku je 11. První 2 otázky zjišťují, co vědí pedagogové o Občanském sdružení Tlapka. Otázky číslo 3, 5 a 6 zjišťují, co od canisterapie očekávají, kde všude ji mohou využít a co si z toho děti odnesou. Tyto otázky jsou otevřené, pedagogové zde mohou vyjádřit svůj názor. Otázka číslo 4 má několik podotázek, které hodnotí práci samotného Občanského sdružení Tlapka. Následující otázky 7 a 8 zjišťují, jak samotná canisterapie pedagogy ovlivnila ve výchovném procesu a ve frekvenci návštěv. Otázky číslo 9 a 10 jsou směřovány k hodnocení spokojenosti s canisterapií a s činností Občanského sdružení Tlapka. Poslední otázka číslo 11 pouze rozděluje pedagogy dle typu školy, na které působí.

4.3 Charakteristika souboru respondentů

Dotazníkový průzkum byl prováděn ve většině případů v sídle Občanského sdružení Tlapka, na ulici Souběžná 19 v Brně Juliánově. Sem přicházejí základní či mateřské školy, které jsou předem objednány.

Další variantou je, že Občanské sdružení Tlapka vyjíždí do příslušných mateřských a základních škol, které z důvodů velké vzdálenosti či jiných nemohou do sídla sdružení přijet.

Mezi mateřské školky, základní školy a základní školy speciální, kde byl proveden můj průzkum patří například: Mateřská škola Štolcova, Mateřská škola Pastelky, Mateřská škola Řezáčova, Základní škola Horníkova, Základní škola Masarova, Základní škola speciální a Praktická škola Elpis. Průzkumné šetření proběhlo v období leden až květen 2011. Děti, které přicházejí na canisterapeutickou jednotku musí mít předem podepsán souhlas o účasti zákonným zástupcem. Tento souhlas zajišťuje pedagogický pracovník, doprovázející děti na canisterapeutickou jednotku. Všechny děti, jenž se zúčastnily mého průzkumu měly podepsán souhlas s účastí na canisterapeutické jednotce, taktéž všichni respondenti splnili podmínku a to, že se zúčastnili canisterapeutické jednotky.³³

---

³³ Sieberová, I.: Canisterapie aneb Léčení psí láskou in Kafomet pro mateřské školy, 2008.

5 VÝSLEDKY PRŮZKUMU A JEJICH ANALÝZA

Celkem bylo rozdáno 20 dotazníků pro pedagogické pracovníky, z nichž 10 bylo rozdáno pedagogům základní školy speciální a 10 pedagogům mateřské a základní školy. Z rozdaných dotazníků se všechny vrátily, což odpovídá návratnosti 100 %.

Dětem bylo celkem rozdáno 45 dotazníků, z nichž 15 dětem z mateřských škol, 15 dětem ze základních škol a 15 dětem ze základních speciálních škol. Dotazníky jsem s dětmi vyplňovala formou strukturovaného rozhovoru, z toho důvodu je návratnost 100 %.

Výsledky dotazníkového šetření jsou v níže uvedených tabulkách vyjádřeny pomocí absolutní četnosti (n) a relativní četnosti (%). Důležité (získané) údaje jsou pro lepší přehlednost znázorněny v grafech v absolutní četnosti.

5.1 Cílová skupina – děti

Tabulka č. 1: Rozdělení respondentů – děti

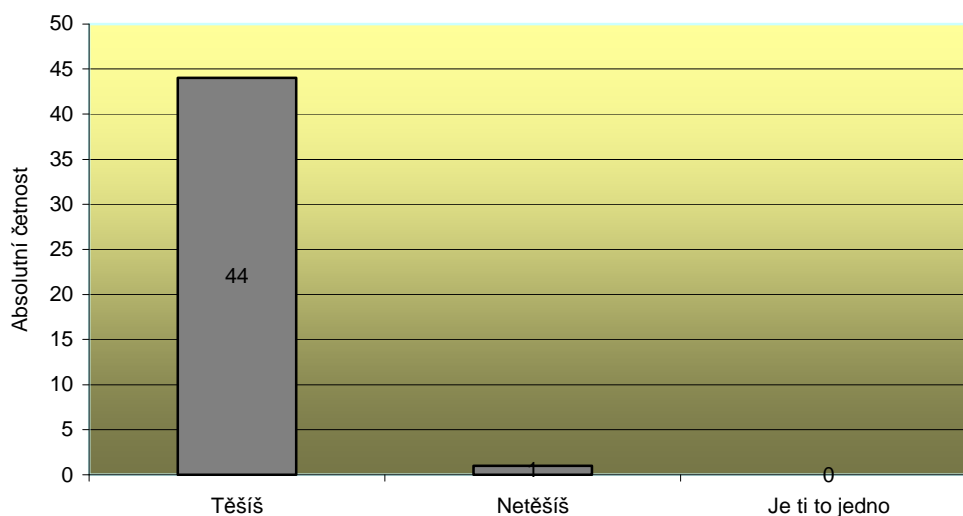
Základní škola	Mateřská škola	Základní škola speciální
15	15	15

Tabulka č. 2: Když si máš jít hrát s pejskem, tak se:

Když si máš jít hrát s pejskem, tak se:	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Těšíš	44	97.78%
Netěšíš	1	2.22%
Je ti to jedno	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi všech respondentů, což je 45 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Dle získaných výsledků vyplývá, že převážná část respondentů 44 (97,78 %) se na hru s pejskem těší, pouze 1 (2,22 %) respondent se na hru s pejskem netěší, variantu je ti to jedno neoznačil žádný z respondentů 0 (0,00 %).

Graf č. 1: Když si máš jít hrát s pejskem, tak se: Těšíš / Netěšíš / Je ti to jedno?

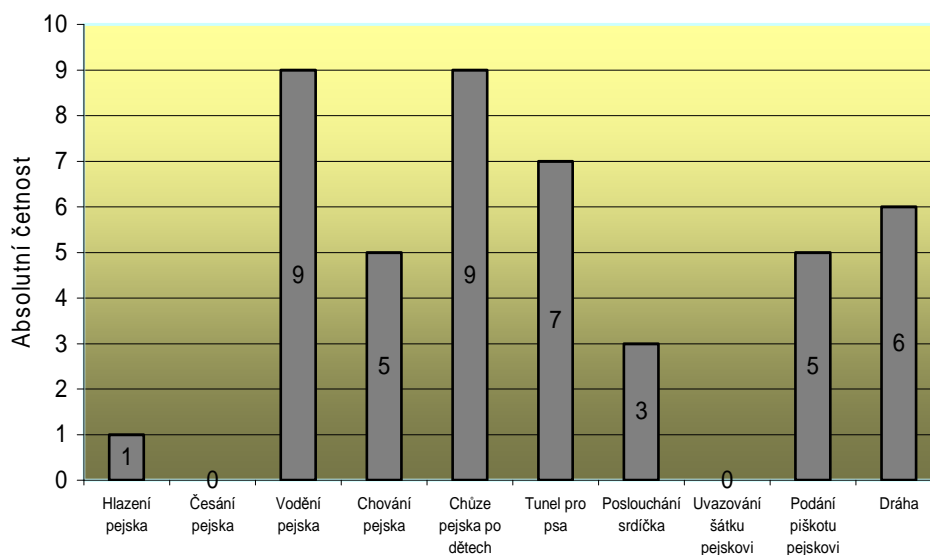
Tabulka č. 3: Vyber, co nejraději děláš s pejskem – děti základní školy

Vyber, co nejraději děláš s pejskem.	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Hlazení pejska	1	2,22%
Česání pejska	0	0,00%
Vodění pejska	9	20,00%
Chování pejska	5	11,11%
Chůze pejska po dětech	9	20,00%
Tunel pro psa	7	15,56%
Poslouchání srdíčka	3	6,67%
Uvazování šátku pejskovi	0	0,00%
Podání piškotu pejskovi	5	11,11%
Dráha	6	13,33%

V otázce, co nejraději dělají děti s pejskem, mohli respondenti základní školy označit 3 odpovědi. Z tohoto důvodu je konečný počet 45 odpovědí.

K nejčastějším odpovědím patřilo vodění pejska a chůze pejska po dětech, což označilo shodně 9 (20,00 %) respondentů, za další velmi často označovanou odpověď lze považovat tunel pro psa, což označilo 7 (15,56 %) respondentů. Další často uváděnou odpovědí je

dráha, což označilo 6 (13,33 %) respondentů, k středně oblíbeným činnostem u respondentů můžeme zařadit možnosti podání piškotu pejskovi a chování pejska, což shodně označilo 5 (11,11 %) respondentů. Mezi méně oblíbené aktivity lze zařadit poslouchání srdíčka, což zvolili 3 (6,67 %) respondenti a hlazení pejska, které označil 1 (2,22 %) respondent. Kategorie česání pejska a uvazování šátku pejskovi žádný z respondentů neoznačil 0 (0,00 %).

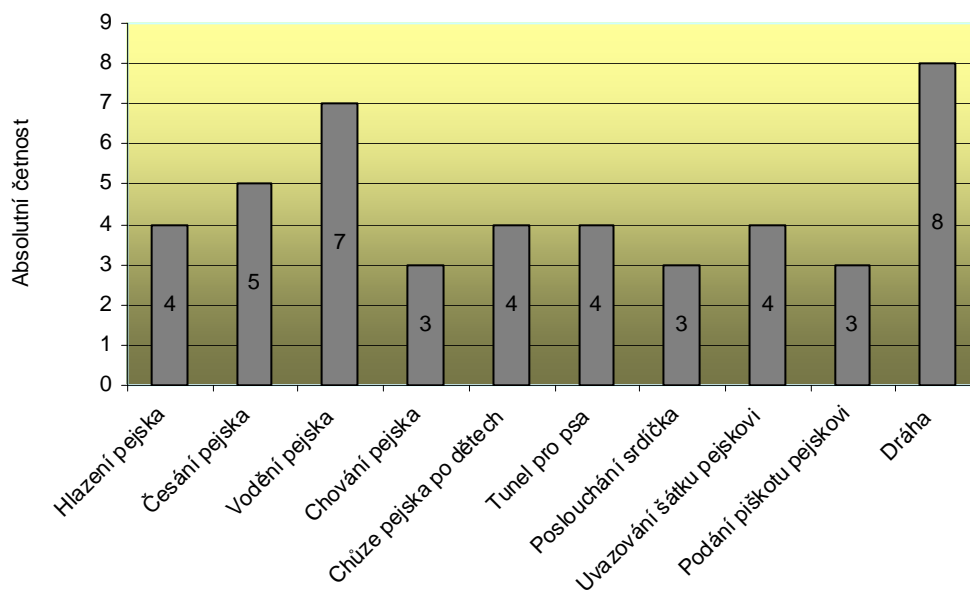
Graf č. 2: Co nejraději dělají děti s pejskem – děti základní školy

Tabulka č. 4: Vyber, co nejraději děláš s pejskem – děti základní školy speciální

Vyber, co nejraději děláš s pejskem.	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Hlazení pejska	4	8,89%
Česání pejska	5	11,11%
Vodění pejska	7	15,56%
Chování pejska	3	6,67%
Chůze pejska po dětech	4	8,89%
Tunel pro psa	4	8,89%
Poslouchání srdíčka	3	6,67%
Uvazování šátku pejskovi	4	8,89%
Podání piškotu pejskovi	3	6,67%
Dráha	8	17,78%

V otázce, co nejraději dělají děti s pejskem, mohli respondenti základní školy speciální označit 3 odpovědi. Z tohoto důvodu je konečný počet 45 odpovědí.

Dle výsledků této tabulky patří k nejoblíbenějším činnostem dráha 8 (17,78 %) respondentů, dále pak vodění pejska 7 (15,56 %) respondentů. Variantu česání pejska si zvolilo 5 (11,11 %) respondentů. Středně oblíbenými činnostmi jsou hlazení pejska, chůze pejska po dětech, tunel pro psa a uvazování šátku pejskovi, což shodně označili 4 (8,89 %) respondenti. K méně oblíbeným aktivitám lze zařadit chování pejska, poslouchání srdíčka a podání piškotu pejskovi, což shodně zvolili 3 (6,67 %) respondenti.

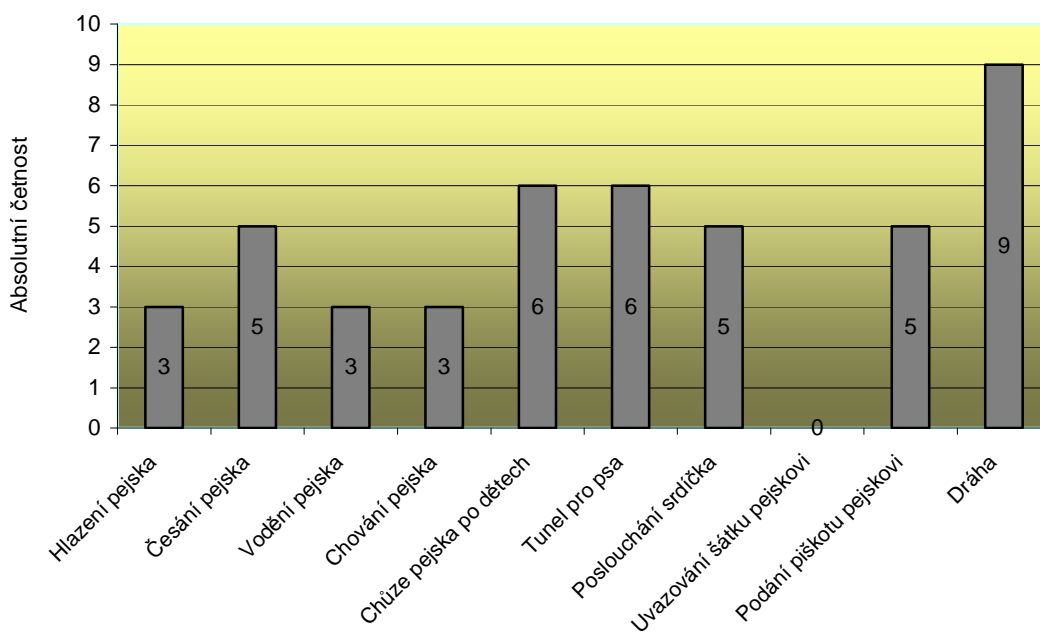
Graf č. 3: Co nejraději dělají děti s pejskem – děti základní školy speciální

Tabulka č. 5: Vyber, co nejraději děláš s pejskem – děti mateřské školy

Vyber, co nejraději děláš s pejskem.	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Hlazení pejska	3	6,67%
Česání pejska	5	11,11%
Vodění pejska	3	6,67%
Chování pejska	3	6,67%
Chůze pejska po dětech	6	13,33%
Tunel pro psa	6	13,33%
Poslouchání srdíčka	5	11,11%
Uvazování šátku pejskovi	0	0,00%
Podání piškotu pejskovi	5	11,11%
Dráha	9	20,00%

V otázce, co nejraději dělají děti s pejskem, mohli respondenti mateřské školy označit 3 odpovědi. Z tohoto důvodu je konečný počet 45 odpovědí.

Mezi výrazně oblíbenou kategorií zvolilo 9 (20,00 %) respondentů dráhu, dále následovala odpověď chůze pejska po dětech a tunel pro psa, což shodně označilo 6 (13,33 %) respondentů. Průměrně oblíbené se respondentům jeví česání pejska, poslouchání srdíčka a podání piškotu pejskovi, neboť toto shodně označilo 5 (11,11 %) respondentů. Jako méně oblíbené činnosti byly označeny položky hlazení pejska, vodění pejska, chování pejska stejným počtem respondentů a to 3 (6,67 %) respondenti. Varianta uvazování šátku pejskovi nepatřila k oblíbeným činnostem, neboť ji neoznačil nikdo 0 (0,00 %).

Graf č. 4: Co nejraději dělají děti s pejskem – děti mateřské školy

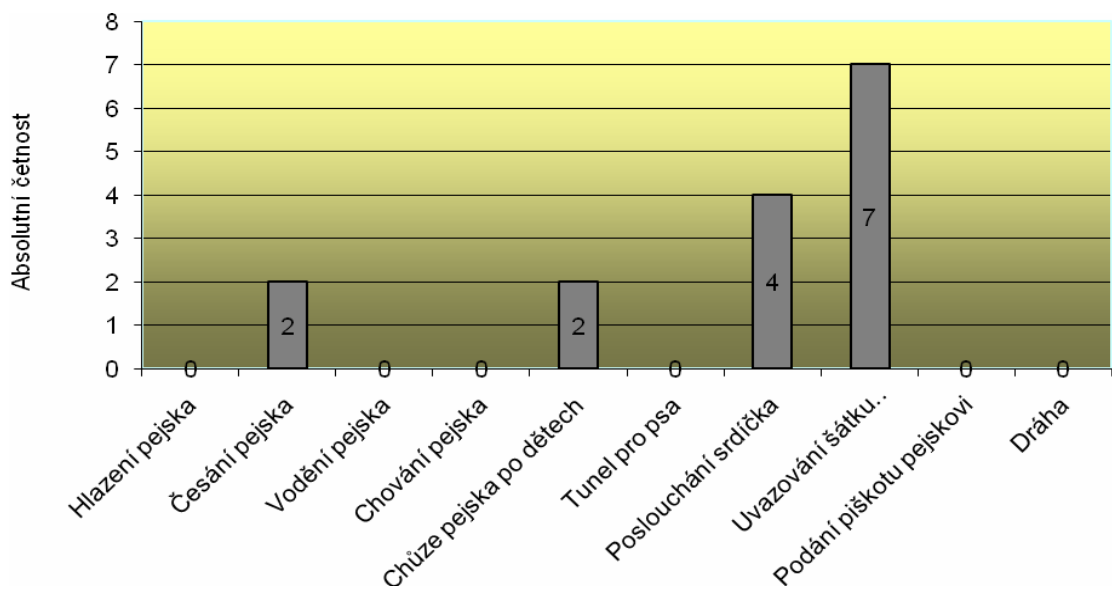
Tabulka č. 6: Vyber, co tě nebaví dělat s pejskem – děti základní školy

Vyber, co tě nebaví dělat s pejskem.	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Hlazení pejska	0	0,00%
Česání pejska	2	13,33%
Vodění pejska	0	0,00%
Chování pejska	0	0,00%
Chůze pejska po dětech	2	13,33%
Tunel pro psa	0	0,00%
Poslouchání srdíčka	4	26,67%
Uvazování šátku pejskovi	7	46,67%
Podání piškotu pejskovi	0	0,00%
Dráha	0	0,00%

K otázce ,co tě nebaví dělat s pejskem, odpovídali pouze respondenti základní školy. Což je 15 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Z tabulky č. 6 je zřejmé, že nejméně oblíbenou činností je uvazování šátku pejskovi a právě tuto možnost označilo 7 (46,67 %) respondentů, menší oblíbenost má také poslouchání srdíčka a to 4 (26,67 %) respondenti, dále pak jde o odpovědi česání pejska, s chůzí pejska po dětech, což uvedli 2 (13,33 %) respondenti. Ostatní činnosti jako jsou hlazení pejska, vodění pejska, chování pejska, tunel pro psa, podání piškotu pejskovi a dráha, nikdo z respondentů 0 (0,00%) neoznačil, lze tedy říci, že jsou oblíbené.

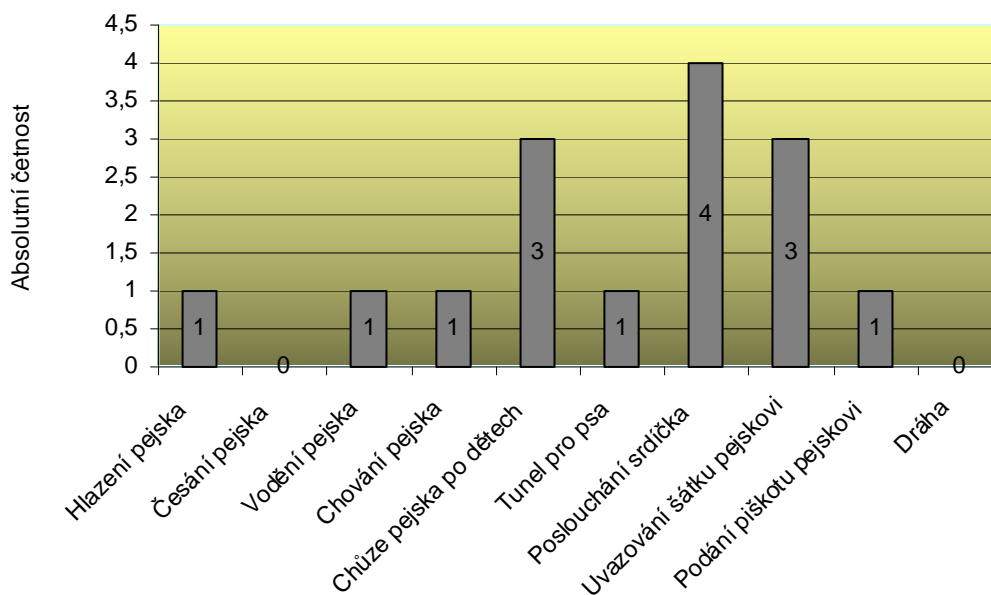
Graf č. 5: Co děti neradi dělají s pejskem – děti základní školy

Tabulka č. 7: Vyber, co tě nebaví dělat s pejskem – děti základní školy speciální

Vyber, co tě nebaví dělat s pejskem.	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Hlazení pejska	1	6.67%
Česání pejska	0	0.00%
Vodění pejska	1	6.67%
Chování pejska	1	6.67%
Chůze pejska po dětech	3	20.00%
Tunel pro psa	1	6.67%
Poslouchání srdíčka	4	26.67%
Uvazování šátku pejskovi	3	20.00%
Podání piškotu pejskovi	1	6.67%
Dráha	0	0.00%

K otázce, co tě nebaví dělat s pejskem, odpovídali pouze respondenti základní školy speciální. Což je 15 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Z celkového počtu 15 respondentů označili 4 (26,67 %) respondenti jako nejméně oblíbenou činnost poslouchání srdíčka. U 3 (20,00 %) respondentů potom následuje shodně chůze pejska po dětech a uvazování šátku pejskovi. Kategorie hlazení pejska, vodění pejska, chování pejska, tunel pro psa a podání piškotu pejskovi byly shodně označeny 1 (6,67 %) respondentem jako neoblíbené. Česání pejska a dráhu nikdo z respondentů neoznačil 0 (0,00 %).

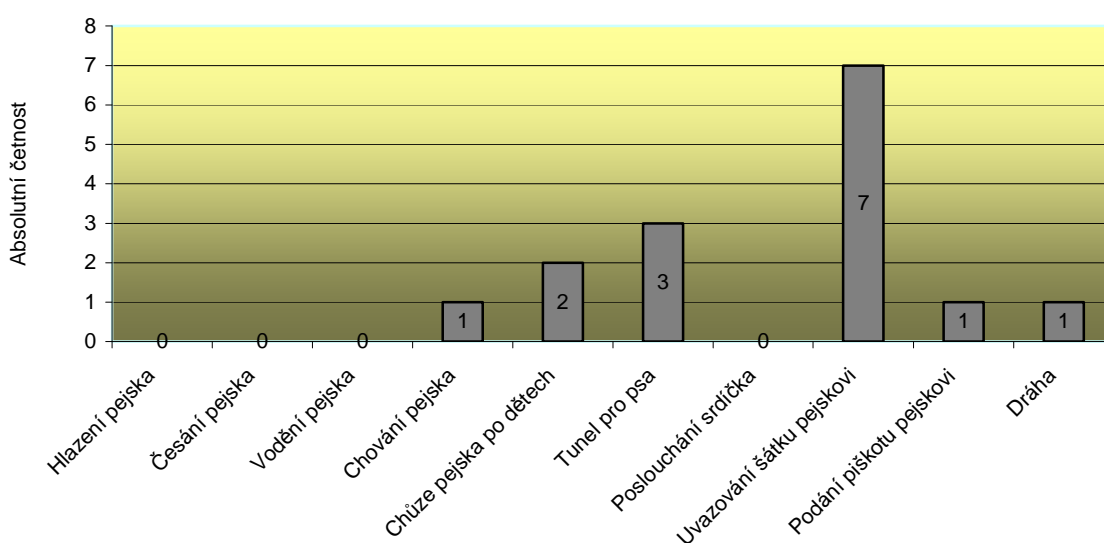
Graf č. 6: Co děti neradi dělají s pejskem – děti základní školy speciální

Tabulka č. 8: Vyber, co tě nebaví dělat s pejskem – děti mateřské školy

Vyber, co tě nebaví dělat s pejskem.	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Hlazení pejska	0	0,00%
Česání pejska	0	0,00%
Vodění pejska	0	0,00%
Chování pejska	1	6,67%
Chůze pejska po dětech	2	13,33%
Tunel pro psa	3	20,00%
Poslouchání srdíčka	0	0,00%
Uvazování šátku pejskovi	7	46,67%
Podání piškotu pejskovi	1	6,67%
Dráha	1	6,67%

K otázce, co tě nebaví dělat s pejskem, odpovídali pouze respondenti mateřské školy. Což je 15 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Dle získaných výsledků vyplývá, že nejméně oblíbenou činností je uvazování šátku pejskovi, což označilo 7 (46,67 %) respondentů. K dalším méně oblíbeným aktivitám patří tunel pro psa, jenž označili 3 (20,00 %) respondenti, chůze pejska po dětech uvedli 2 (13,33 %) respondenti. Kolonky chování pejska, podání piškotu pejskovi a dráha byly označeny 1 (6,67 %) respondentem. Žádný z respondentů neoznačil činnosti hlazení pejska, česání pejska, vodění pejska, poslouchání srdíčka 0 (0,00 %).

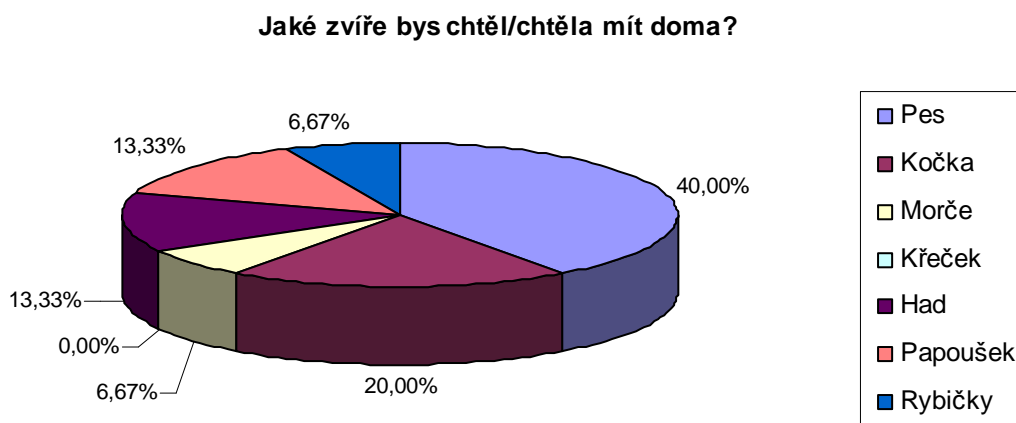
Graf č. 7: Co děti neradi dělají s pejskem – děti mateřské školy

Tabulka č. 9: Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma? – děti základní školy

Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma?	Absolutní četnost(n)	Relativní četnost (%)
Pes	6	40,00%
Kočka	3	20,00%
Morče	1	6,67%
Křeček	0	0,00%
Had	2	13,33%
Papoušek	2	13,33%
Rybičky	1	6,67%

K otázce, jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma, odpovídali pouze respondenti základní školy. Což je 15 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Na otázku, jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma, odpovídali respondenti takto: 6 (40,00 %) respondentů by chtělo mít doma psa. Kočku by doma chtěli mít 3 (20,00 %) respondenti. Hada a papouška by doma chtěli mít 2 (13,33 %) respondenti, méně častou odpovědí bylo morče a rybičky, neboť je označil pouze 1 (6,67 %) respondent. O křečka nikdo neprojevil zájem 0 (0,00 %) respondentů.

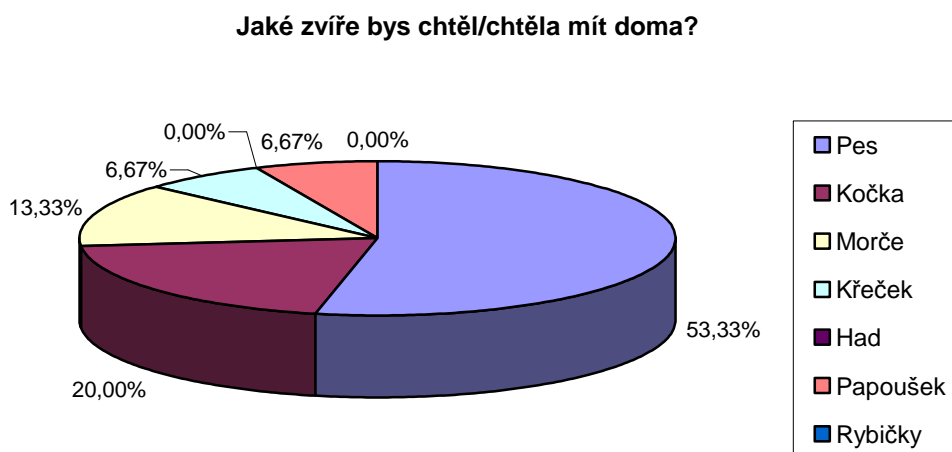
Graf č. 8.: Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma – děti základní školy

Tabulka č. 10: Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma? – děti základní školy speciální

Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Pes	8	53.33%
Kočka	3	20.00%
Morče	2	13.33%
Křeček	1	6.67%
Had	0	0.00%
Papoušek	1	6.67%
Rybičky	0	0.00%

K otázce, jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma, odpovídali pouze respondenti základní školy speciální. Což je 15 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma? Touto otázkou se zabývali také děti základní školy speciální. Jejich odpovědi zněly takto: přáním 8 (53,33 %) respondentů je mít doma psa. 3 (20,00 %) respondenti by chtěli mít doma kočku, morče by doma chtěli mít 2 (13,33 %) respondenti, k méně častým odpovědím patřil křeček a papoušek, neboť je označil pouze 1 (6,67 %) respondent. O hada a rybičky neprojevil zájem žádný 0 (0,00 %) respondent.

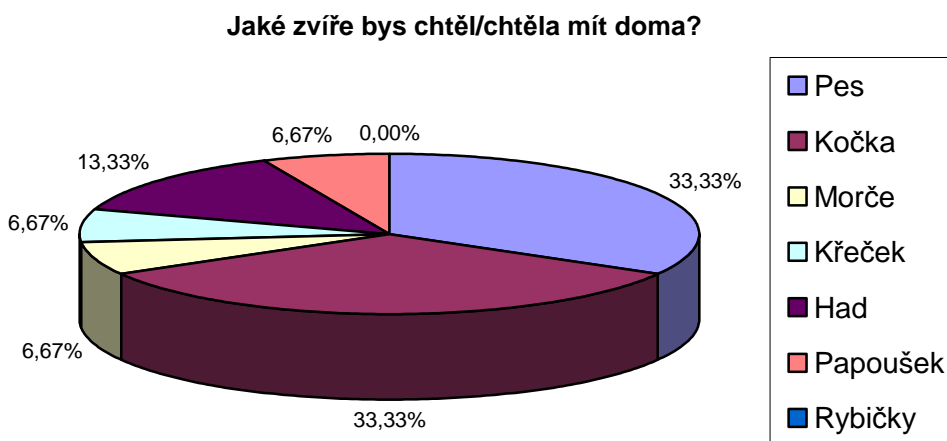
Graf č. 9.: Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma – děti základní školy speciální

Tabulka č. 11: Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma? – děti mateřské školy

Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Pes	5	33,33%
Kočka	5	33,33%
Morče	1	6,67%
Křeček	1	6,67%
Had	2	13,33%
Papoušek	1	6,67%
Rybičky	0	0,00%

K otázce, jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma, odpovídali pouze respondenti mateřské školy. Což je 15 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma? Tak zněla otázka č. 4 v dotazníku. Respondenti mateřské školy odpovídali takto: shodný počet respondentů 5 (33,33 %) by chtěl mít doma psa nebo kočku. Hada by doma chtěli mít 2 (13,33 %) respondenti, méně častou odpovědí bylo morče, křeček, papoušek, neboť je označil pouze 1 (6,67 %) respondent. O rybičky nikdo neprojevil zájem 0 (0,00 %) respondentů.

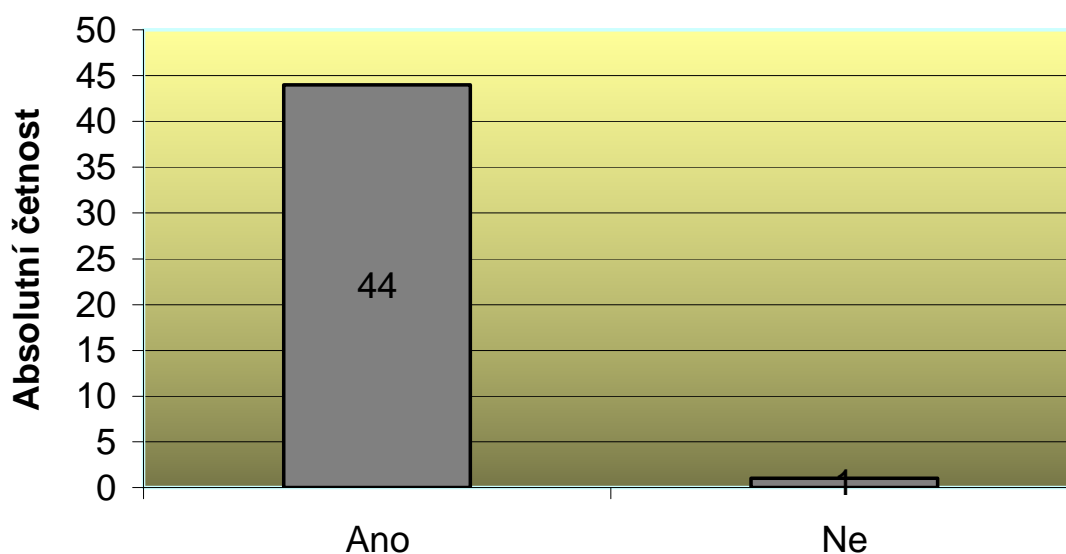
Graf č. 10.: Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma – děti mateřské školy

Tabulka č. 12: Chceš přijít zase?

Chceš přijít zase?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	44	97.78%
Ne	1	2.22%

Tato otázka zahrnuje odpovědi všech respondentů, což je 45 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Z tabulky je zřejmé, že převážná část respondentů 44 (97,78 %) chce canisterapii opětovně navštívit, pouze 1 (2,22 %) z respondentů nemá zájem o další návštěvu.

Graf č. 11.: Chceš přijít zase?

5.2 Cílová skupina – pedagogičtí pracovníci

Tabulka č. 13: Rozdělení respondentů – pedagogové

Pedagogové mateřské a základní školy	Pedagogové základní školy speciální
10	10

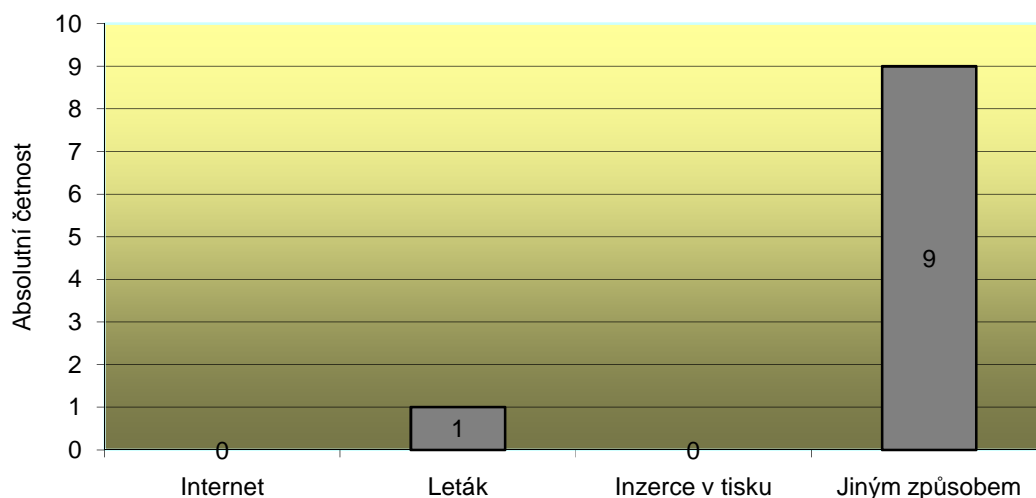
5.2.1 Kvantitativní část otázek

Tabulka č. 14: Jak jste se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli? – pedagogové základní školy speciální

Jak jste se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Internet	0	0.00%
Leták	1	10.00%
Inzerce v tisku	0	0.00%
Jiným způsobem	9	90.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – základní školy speciální, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Nejvíce respondentů 9 (90,00 %) se o sdružení Tlapka dozvědělo jiným způsobem. Respondenti, kteří zvolili tuto odpověď měli tuto variantu písemně doplnit. Všichni napsali, že se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli v zaměstnání. Pouze 1 (10,00 %) z respondentů zvolil kolonku leták. Varianty internet a inzerce v tisku neoznačil žádný respondent 0 (0,00 %).

Graf č. 12: Jak jste se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli? – pedagogové základní školy speciální

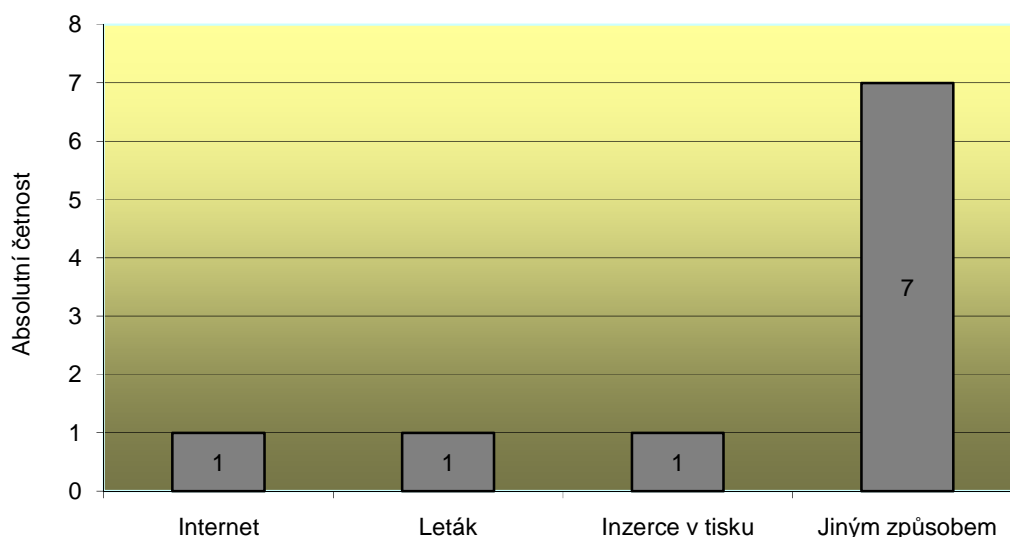

Tabulka č. 15: Jak jste se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli? – pedagogové mateřské a základní školy

Jak jste se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Internet	1	10.00%
Leták	1	10.00%
Inzerce v tisku	1	10.00%
Jiným způsobem	7	70.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – mateřské a základní školy, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Touto otázkou jsem zjišťovala, jak se pedagogové mateřské a základní školy dozvěděli o Občanském sdružení Tlapka. Internet, leták a inzerce v tisku označil shodně 1 (10,00 %) respondent, 7 (70,00 %) respondentů označilo možnost jiným způsobem, kterou dále písemně doplnili. Všichni respondenti napsali, že se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli od kolegyně.

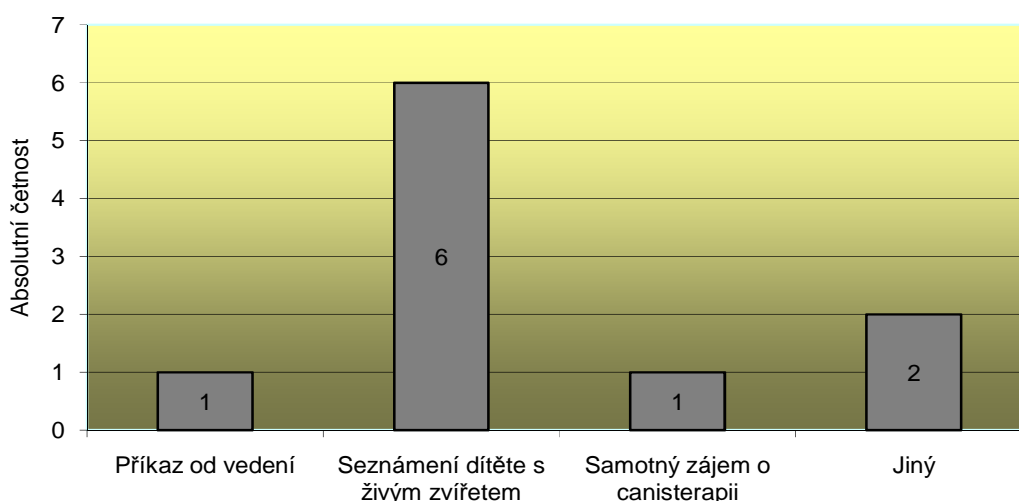
Graf č. 13: Jak jste se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli? – pedagogové mateřské a základní školy

Tabulka č. 16: Co Vás vedlo k tomu, že jste navštívili Občanské sdružení Tlapka? – pedagogové základní školy speciální

Co Vás vedlo k tomu, že jste navštívili Občanské sdružení Tlapka?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Příkaz od vedení	1	10.00%
Seznámení dítěte s živým zvířetem	6	60.00%
Samotný zájem o canisterapii	1	10.00%
Jiný	2	20.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – základní školy speciální, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

V této položce jsem naopak od předchozí otázky zjišťovala, co vedlo respondenty základní školy speciální k tomu, aby navštívili Občanské sdružení Tlapka. K nejčastější odpovědi patřilo seznámení dítěte s živým zvířetem, což uvedlo 6 (60,00 %) respondentů. 2 (20,00 %) respondenti shodně uvedli jiný důvod, který také měli písemně doplnit. Tyto odpovědi zněly „Tvorba a získávání informací pro bakalářskou práci“ a „Návštěva Občanského sdružení Tlapka v naší škole“. Kategorii příkaz od vedení a samotný zájem o canisterapii uvedl shodně 1 (10,00 %) respondent.

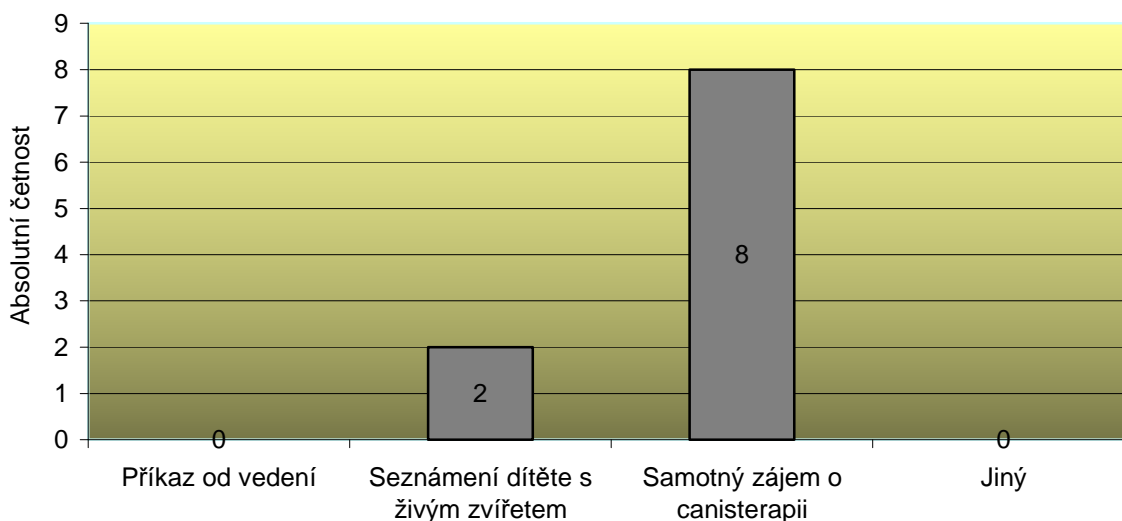
Graf č. 14: Co vás vedlo k tomu, že jste navštívili Občanské sdružení Tlapka? – pedagogové základní školy speciální

Tabulka č. 17: Co Vás vedlo k tomu, že jste navštívili Občanské sdružení Tlapka? – pedagogové mateřské a základní školy

Co Vás vedlo k tomu, že jste navštívili Občanské sdružení Tlapka?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Příkaz od vedení	0	0.00%
Seznámení dítěte s živým zvířetem	2	20.00%
Samotný zájem o canisterapii	8	80.00%
Jiný	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – mateřské a základní školy, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Z tabulky vyplývá, že respondenty z mateřské a základní školy vedl k návštěvě Občanského sdružení Tlapka především samotný zájem o canisterapii, což uvedlo 8 (80,00 %) respondentů. 2 (20,00 %) respondenti si přáli seznámit dítě s živým zvířetem. Kategorii příkaz od vedení a jiný neoznačil žádný 0 (0,00 %) z respondentů.

Graf č. 15: Co vás vedlo k tomu, že jste navštívili Občanské sdružení Tlapka? – pedagogové mateřské a základní školy

Tabulka č. 18: Jaký máte názor na canisterapeutickou výuku? – pedagogové základní školy speciální

Jaký máte názor na canisterapeutickou výuku?	Absolutní četnost (n)		Relativní četnost (%)	
	Ano	Ne	Ano	Ne
Organizace hodiny	10	0	100.00%	0.00%
Osoba lektora	10	0	100.00%	0.00%
Místo konání	10	0	100.00%	0.00%
Čas konání	10	0	100.00%	0.00%
Další	0	0	0.00%	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – základní školy speciální, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Otázka, jaký máte názor na canisterapeutickou výuku obsahuje pět podotázek, z čehož na čtyři museli všichni respondenti odpovědět. Pátá podotázka byla nepovinná, mohli své odpovědi písemně doplnit.

Všichni shodně odpověděli na podotázky ano, což činí 10 (100,00 %) respondentů. Z toho vyplývá, že všem respondentům vyhovuje organizace hodiny, osoba lektora, místo konání i čas konání. Poslední variantu další nikdo z respondentů nevyužil 0 (0,00 %).

Tabulka č. 19: Jaký máte názor na canisterapeutickou výuku? – pedagogové mateřské a základní školy

Jaký máte názor na canisterapeutickou výuku? Vyhovuje mi:	Absolutní četnost (n)		Relativní četnost (%)	
	Ano	Ne	Ano	Ne
Organizace hodiny	10	0	100.00%	0.00%
Osoba lektora	10	0	100.00%	0.00%
Místo konání	10	0	100.00%	0.00%
Čas konání	10	0	100.00%	0.00%
Další	0	0	0.00%	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – mateřské a základní školy, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

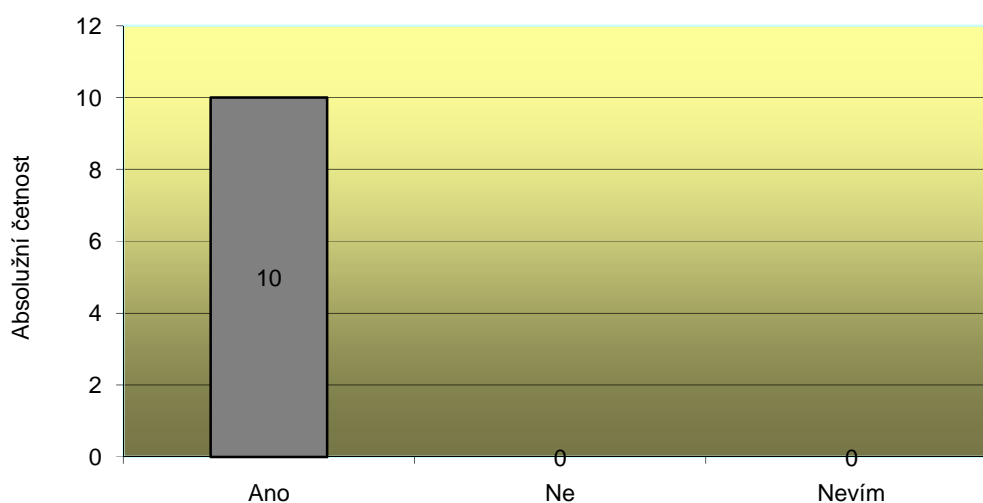
Tabulka znázorňuje opět otázku, jaký máte názor na canisterapeutickou výuku, tentokrát pro respondenty mateřské a základní školy. I tady všichni respondenti shodně odpověděli na všechny čtyři podotázky ano, což činí 10 (100,00 %). Pátá podotázka byla nepovinná, ani zde tuto podotázku nikdo nevyužil 0 (0,00 %). Všechny dotázané kategorie tedy respondentům vyhovují.

Tabulka č. 20: Domníváte se, že má canisterapie místo ve výchově dětí? – pedagogové základní školy speciální

Domníváte se, že má canisterapie místo ve výchově dětí?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	10	100.00%
Ne	0	0.00%
Nevím	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – základní školy speciální, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Dle výsledků této tabulky je jednoznačné, že všichni respondenti základní školy speciální 10 (100,00 %) potvrzují, že canisterapie má místo ve výchově dětí. Odpovědi ne a nevím nikdo z respondentů 0 (0,00 %) nevyužil.

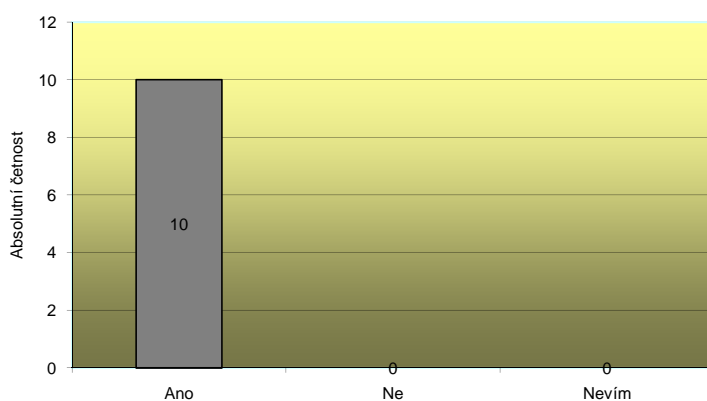
Graf č. 16: Domníváte se, že má canisterapie místo ve výchově dětí? – pedagogové základní školy speciální

Tabulka č. 21: Domníváte se, že má canisterapie místo ve výchově dětí? – pedagogové mateřské a základní školy

Domníváte se, že má canisterapie místo ve výchově dětí?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	10	100.00%
Ne	0	0.00%
Nevím	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – mateřské a základní školy, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

I dle této tabulky je zcela jednoznačné, že respondenti mateřské a základní školy se domnívají, že canisterapie má místo ve výchově dětí. Odpověď ano zvolilo 10 (100 %) respondentů. Odpověď ne a nevím nikdo z respondentů 0 (0,00 %) neoznačil.

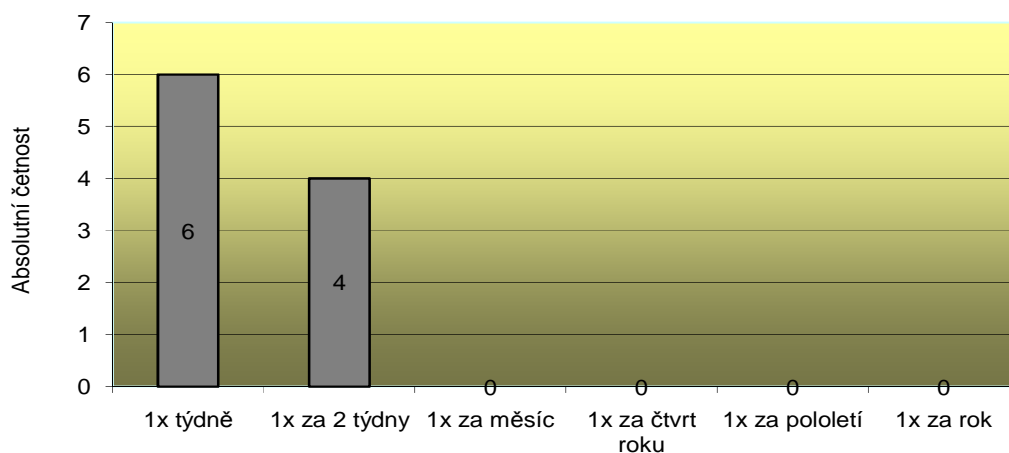
Graf č. 17: Domníváte se, že má canisterapie místo ve výchově dětí? – pedagogové mateřské a základní školy

Tabulka č. 22: Jaká frekvence návštěv se Vám jeví jako optimální? – pedagogové základní školy speciální

Jaká frekvence návštěv se Vám jeví jako optimální?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
1x týdně	6	60.00%
1x za 2 týdny	4	40.00%
1x za měsíc	0	0.00%
1x za čtvrt roku	0	0.00%
1x za pololetí	0	0.00%
1x za rok	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – základní školy speciální, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Na otázku, jaká frekvence návštěv se Vám jeví jako optimální, odpověď 1 x týdně označilo 6 (60,00 %) respondentů, odpověď 1 x za 2 týdny označili 4 (40,00 %) respondenti. Kategorii 1 x za měsíc, 1 x za čtvrt roku, 1 x za pololetí, 1 x za rok neoznačil nikdo 0 (0,00 %) z respondentů.

Graf č. 18: Jaká frekvence návštěv se Vám jeví jako optimální? – pedagogové základní školy speciální

Tabulka č. 23: Jaká frekvence návštěv se Vám jeví jako optimální? – pedagogové mateřské a základní školy

Jaká frekvence návštěv se Vám jeví jako optimální?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
1x týdně	5	50.00%
1x za 2 týdny	0	0.00%
1x za měsíc	0	0.00%
1x za čtvrt roku	0	0.00%
1x za pololetí	2	20.00%
1x za rok	3	30.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – mateřské a základní školy, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Stejnou otázkou se zabývali respondenti mateřské a základní školy, kteří odpověděli takto: 1x týdně se jeví optimální pro 5 (50,00 %) respondentů, 1 x za pololetí označili 2 (20,00 %) respondenti a 1 x za rok se jeví optimální pro 3 (30,00 %) respondenty. Možnost 1 x za 2 týdny, 1 x za měsíc, 1 x za čtvrt roku neoznačil nikdo 0 (0,00 %) z respondentů.

Graf č. 19: Jaká frekvence návštěv se Vám jeví jako optimální? – pedagogové mateřské a základní školy

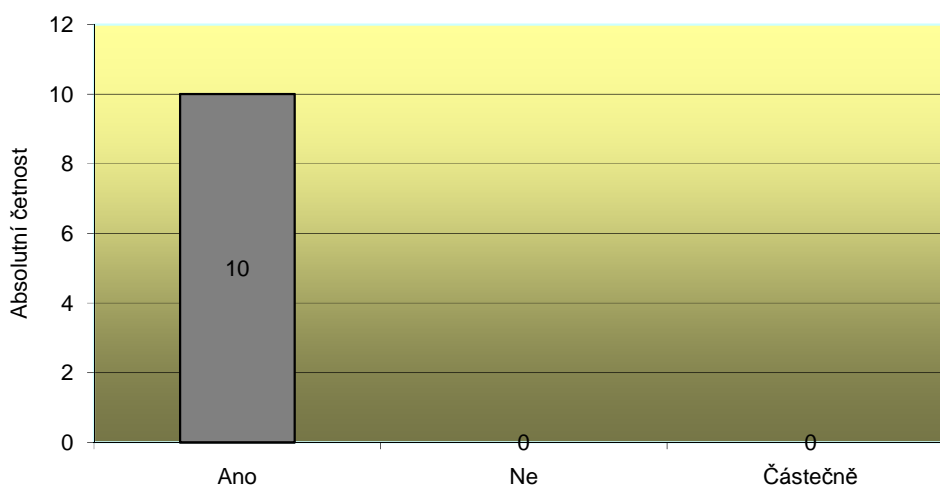

Tabulka č. 24: Splnila canisterapie Vaše očekávání? – pedagogové základní školy speciální

Splnila canisterapie Vaše očekávání?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	10	100.00%
Ne	0	0.00%
Částečně	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – základní školy speciální, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Z výsledků na tuto otázku je zřejmé, že canisterapie splnila jejich očekávání, neboť odpověď ano zvolilo všech 10 (100,00 %) respondentů. Odpověď ne a částečně nikdo z respondentů neoznačil 0 (0,00 %).

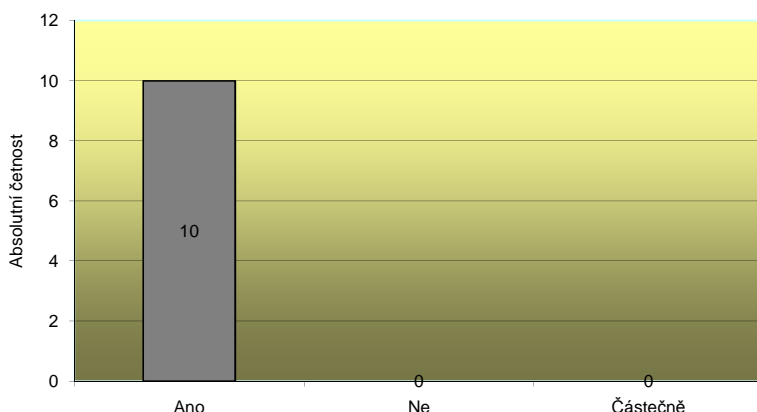
Graf č. 20: Splnila canisterapie Vaše očekávání? – pedagogové základní školy speciální

Tabulka č. 25: Splnila canisterapie Vaše očekávání? – pedagogové mateřské a základní školy

Splnila canisterapie Vaše očekávání?	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	10	100.00%
Ne	0	0.00%
Částečně	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – mateřské a základní školy, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Absolutně všichni respondenti 10 (100,00 %) odpověděli na tuto otázku ano. Položku ne a částečně nikdo z respondentů 0 (0,00 %) nevedl.

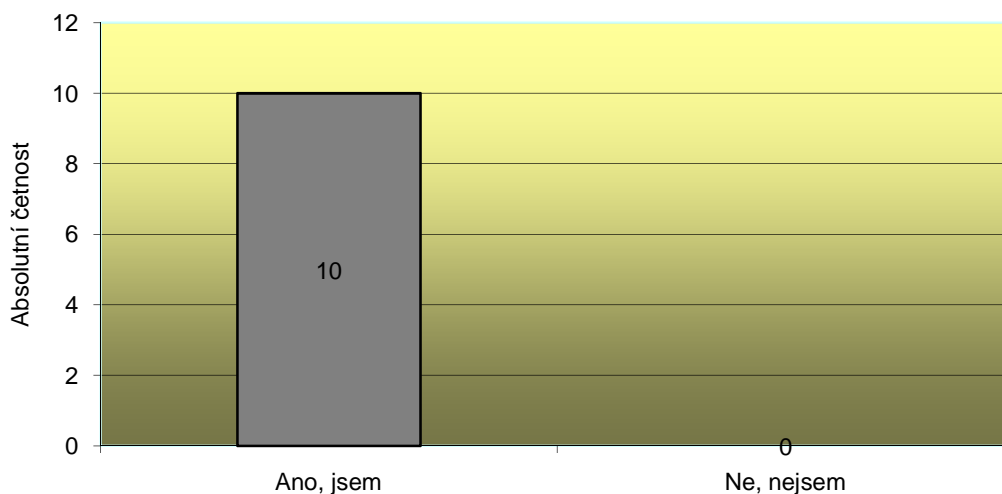
Graf č. 21: Splnila canisterapie Vaše očekávání? – pedagogové mateřské a základní školy

Tabulka č. 26: Jak jste spokojen s činností Občanského sdružení Tlapka? – pedagogové základní školy speciální

Jak jste spokojen s činností Občanského sdružení Tlapka	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano, jsem	10	100.00%
Ne, nejsem	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – základní školy speciální, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Na otázku, zda jsou respondenti spokojeni s činností Občanského sdružení Tlapka všichni jednoznačně odpověděli ano, jsem 10 (100,00 %). Žádný z respondentů 0 (0,00 %) nevedl odpověď ne, nejsem.

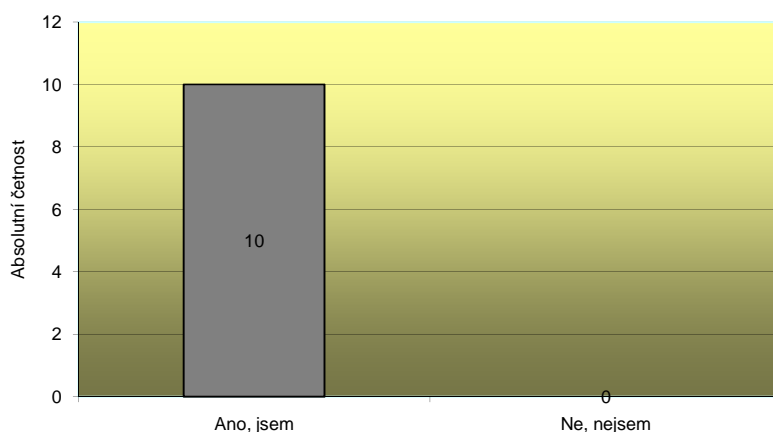
Graf č. 22: Jak jste spokojen s činností Občanského sdružení Tlapka? – pedagogové základní školy speciální

Tabulka č. 27: Jak jste spokojen s činností Občanského sdružení Tlapka? – pedagogové mateřské a základní školy

Jak jste spokojen s činností Občanského sdružení Tlapka	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano, jsem	10	100.00%
Ne, nejsem	0	0.00%

Tato otázka zahrnuje odpovědi respondentů – mateřské a základní školy, což je 10 respondentů a ti jsou bráni za 100 %.

Podle získaných informací z této otázky je jednoznačné, že respondenti jsou spokojeni s činností Občanského sdružení Tlapka, neboť odpověď ano, jsem zvolili všichni respondenti 10 (100,00 %). Žádný z respondentů 0 (0,00 %) neuvedl variantu ne, nejsem.

Graf č. 23: Jak jste spokojen s činností Občanského sdružení Tlapka? – pedagogové mateřské a základní školy

5.2.2 Kvalitativní část otázek

V rámci dotazníkového šetření pro pedagogické pracovníky byly v dotazníku uvedeny 3 otázky, na které měli sami písemně odpovědět.

➤ Co jste očekávali od canisterapeutické výuky před první návštěvou?

Na tuto otázku, v dotazníku č. 3 odpovídali respondenti základní školy speciální. Mezi nejčastější odpovědi patřily:

„Dítě se naučí, jak se chovat k pejskům.“

„Obohacení dítěte o nové prožitky.“

„Seznámení dítěte se psem.“

„Mazlení s pejsky, vnímání něčeho živého.“

„Reakce dětí na setkání s pejskem.“

„Citlivý přístup k živému tvorů, rozvoj slovní zásoby.“

„Dojde k uvolnění celého těla.“

Na stejnou otázku, v dotazníku č. 3 odpovídali také respondenti mateřské a základní školy.

Mezi jejich nejčastější odpovědi patřily:

„Seznámení s prací canisterapeutických pejsků, vztah dětí a psů.“

„Seznámení dětí se psem, osobní kontakt se psem.“

„Jak se ke zvířeti chovat.“

„Zbavení strachu a ostychu z živého psa.“

„Zlepšení komunikačních dovedností u dítěte vlivem zvířete.“

„Získání nových znalostí o psovi.“

➤ **Při jakém vzdělávání a k jakým výukovým činnostem můžete canisterapii využít?**

Na tuto otázku, v dotazníku č. 5 odpovídali respondenti základní školy speciální. K jejich nejčastějším odpovědím patřily:

„Enviromentální výchova.“

„Motivace, při každodenních činnostech.“

„Při tělesné výchově, při procvičování rozumových schopností.“

„U nácviku sebeobsluhy a samostatnosti.“

„Pro děti, které mají fobii ze psů, chování k živým bytostem.“

„Rozvoj jemné a hrubé motoriky, slovní zásoby.“

„Poznávání zvířat a jejich částí těla.“

Na stejnou otázku, v dotazníku č. 5 odpovídali respondenti mateřské a základní školy. Mezi jejich nejčastější odpovědi patřily:

„Využití jako motivaci k různým činnostem, při relaxaci.“

„V běžných celodenních činnostech, při hrách.“

„Při matematických úkolech, jazykových a tělovýchovných dovednostech.“

„Rozvoj jemné a hrubé motoriky, sociálního citění, vztahu a péči ke zvířeti.“

„Rozvoj pozornosti a výdrže, posilování sociálních dovedností a komunikace.“

„Enviromentální vzdělávání, vztah k přírodě.“

„V rámci prvouky.“

➤ **Co si podle Vašeho názoru děti z canisterapie odnáší?**

Na tuto otázku, v dotazníku č. 6 odpovídali respondenti základní školy speciální. K jejich nejčastějším odpovědím patřily:

„Zážitky ze styku se zvířaty.“

„Pozitivní pocity.“

„Uvolnění celého těla.“

„Příjemný smyslový prožitek.“

„Motivaci k různým činnostem.“

„Respekt k jinému živému tvor.“

„Rozvoj komunikačních dovedností.“

„Zklidnění hyperaktivních žáků.“

„Procvičování paměti.“

„Zvýšení sebevědomí a sebedůvěry.“

„Nové zkušenosti, radost.“

Na stejnou otázku, v dotazníku č. 6 odpovídali respondenti mateřské a základní školy. Mezi jejich nejčastější odpovědi patřily:

„Kladný vztah ke zvířeti.“

„Příjemný zážitek.“

„Seznámení s živým tvorem.“

„Pocit jistoty a úspěšnosti.“

„Znalosti o zvířeti a způsobu chování k němu.“

„Pozitivní vliv na psychiku dětí.“

6 HODNOCENÍ DOSAŽENÝCH VÝSLEDKŮ

Cílem této diplomové práce bylo ověřit význam a účinek canisterapie, kterou aplikuje Občanské sdružení Tlapka. Proto byly stanoveny další dílčí cíle, které zjišťovaly, zda existuje povědomí o tomto sdružení mezi pedagogy, jaký mají názor na canisterapii vedenou sdružením a co se dětem na canisterapii líbí.

Studií, jenž jsou zaměřeny právě na tuto problematiku není mnoho. Většina studií se zaměřuje na canisterapii pro seniory a postižené či jinak znevýhodněné jedince.

Pro výzkum těchto cílů byly sestaveny dva dotazníky. První pro děti intaktní a handicapované, druhý pro pedagogické pracovníky.

6.1 Diskuse nad dotazníky dětí

První dotazník byl směřován k dětem intaktním a handicapovaným. Jeho cílem bylo zjistit, **oblíbenost canisterapie u dětí**. Na začátku dotazníku bylo rozdělení dětí do tří skupin, s nimiž Občanské sdružení Tlapka pracuje: **děti mateřské školy, děti základní školy a děti základní školy speciální**.

Otázka v dotazníku číslo jedna zjišťovala pocity dítěte, když si má jít hrát s pejskem, nápomocny mu při rozhodování byli smajlíci. Při vyhodnocování této otázky byly sečteny odpovědi všech respondentů, což bylo 45 dětí, kteří byli bráni za 100 %. 44 (97,78 %) respondentů označilo variantu, že se těší, když si mají jít hrát s pejskem. Možnost netěšíš se označil pouze 1 (2,22 %) respondent, je ti to jedno neoznačil žádný z respondentů 0 (0,00 %). **Tento výsledek je velmi pozitivní**. Jelikož jsem dotazník vyplňovala s dětmi formou strukturovaného rozhovoru je mi znám respondent, který vyplnil kolonku netěšíš se. Jde o chlapce ze základní školy speciální, kterému je kontakt se psy nepříjemný. V rámci canisterapie dělá tento chlapec ale velké pokroky, proto je pro něj přínosem. Velkým úspěchem u tohoto chlapce bylo svolení k účasti na vyplňování dotazníku, u něhož byl nadále přítomen pes.

Vyber, co nejraději děláš s pejskem, tak zněla otázka v dotazníku číslo dvě, vztahující se k třetímu cíli. Děti na tuto otázku měly zvolit 3 odpovědi, proto je konečný výsledek 45 odpovědí u každé skupiny. K vyplnění této otázky jsem využila příslušné fotografie, které znázorňovaly veškeré činnosti pejska s dětmi při canisterapii. Tyto prvky se staly součástí

každé canisterapie, po které byl následně vyplňován dotazník. Dotazník nevyplňovaly všechny děti, ale z každé skupiny, která navštívila Občanské sdružení Tlapka byl náhodně vybrán jeden až dva respondenti. Vybranému dítěti byly u stolku předkládány fotografie, na kterých mělo poznat, o jakou činnost s pejskem se jedná (hlazení, česání). Všechny fotografie byly po skončení této fáze rozprostřeny před dítětem na stole. Následně byla položena otázka „Co nejraději děláš s pejskem?“ a dítě ukázalo na fotografii, kde byla znázorněna oblíbená činnost s pejskem. Následně byla položena podobná otázka ještě dvakrát, čímž vznikly tři odpovědi.

Děti ze základní školy mají dle takto provedeného průzkumu nejraději chůzi pejska po dětech a vodění pejska, což shodně označilo 9 (20,00 %) respondentů. K další časté odpovědi zahrnují děti tunel pro psa, neboť jej označilo 7 (15,56 %) dětí. Následně uváděnou odpovědí je dráha, což označilo 6 (13,33 %) dětí. Zdá se, že středně oblíbenou činností u respondentů je podávání piškotu pejskovi a chování pejska, neboť toto shodně vybralo 5 (11,11 %) respondentů. Dle výsledků bylo méně oblíbené poslouchání srdíčka u pejska 3 (6,67 %) respondenti, hlazení pejska můžeme též zařadit k ne příliš oblíbeným činnostem, neboť si jej vybral pouze 1 (2,22 %) respondent. Česání pejska a uvazování šátku pejskovi žádný z respondentů neoznačil 0 (0,00 %).

Stejná otázka byla položena i dětem ze základní školy speciální, kterým se nejvíce líbilo dělat se psem dráhu 8 (17,78 %), další nejoblíbenější činností se u těchto dětí stalo vodění pejska 7 (15,56 %) respondentů. Česání pejska si zvolilo pouze 5 (11,11 %) respondentů. Středně oblíbenými činnostmi se staly hlazení pejska, chůze pejska po dětech, tunel pro psa a uvazování šátku pejskovi, což shodně označili 4 (8,89 %) respondenti. K méně oblíbeným činnostem lze zařadit chování pejska, poslouchání srdíčka a podání piškotu pejskovi, což shodně zvolili 3 (6,67 %) respondenti.

U skupiny dětí z mateřské školy, které měly shodnou otázku jako předchozí skupiny, se stala výrazně oblíbenou činností dráha, již zvolilo 9 (20,00 %) respondentů. Po té následovala odpověď chůze pejska po dětech a tunel pro psa, což shodně označilo 6 (13,33 %) respondentů. Průměrně oblíbené se respondentům jeví poslouchání srdíčka a podání piškotu pejskovi, neboť toto shodně označilo 5 (11,11 %) respondentů. Jako méně oblíbené činnosti byly označeny hlazení pejska, vodění pejska a chování pejska stejným počtem respondentů, a to 3 (6,67 %). Fotografie s uvazováním šátku pejskovi nepatřila k oblíbeným, neboť ji neoznačil nikdo 0 (0,00 %) z dětí.

Výsledky, získané tímto způsobem jsou pro Občanské sdružení Tlapka obohacující. Získané informace lze využít při sestavování jednotlivých prvků canisterapie. Ukázalo se, že některé prvky jsou velmi oblíbené, ale hlavně pro děti, které canisterapii navštěvují pravidelně. Například chůze pejska po dětech a tunel pro psa, kdy pes je mimo zorné pole dítěte a dítě musí plně důvěřovat psovi, že mu neublíží.

K tomuto cíli lze přiřadit i následující otázku v dotazníku číslo tři, na kterou odpovídaly také všechny tři skupiny. Stejně jako u předchozí otázky byly dětem předloženy stejné fotografie s činnostmi pejska hned po skončení canisterapie, ale nyní byla položena otázka opačného znění: „Vyber, co tě nebaví dělat s pejskem.“ Zde se jednalo pouze o jednu odpověď u všech tří skupin, kdy každá skupina obsahuje 15 dětí (základní škola, mateřská škola a základní škola speciální) a ti byly bráni za 100 %.

Skupina dětí ze základní školy nerada uvazovala šátek pejskovi, a to 7 dětí (46,67 %), 4 (26,67 %) respondentům se nelíbilo poslouchání srdíčka. Následují odpovědi česání pejska a chůze pejska po dětech, které zvolili shodně 2 (13,33 %) respondenti. Ostatní kategorie nebyly respondenty vybrány 0 (0,00 %). Lze tedy říci, že tyto činnosti patří k oblíbeným. Jedná se o následující kategorie: hlazení pejska, vodění pejska, chování pejska, tunel pro psa, podání piškotu pejskovi a dráha.

U základní školy speciální, z celkového počtu 15 respondentů, označili 4 (26,67 %) respondenti jako nejméně oblíbené poslouchání srdíčka. U 3 (20,00 %) respondentů potom následuje shodně chůze pejska po dětech a uvazování šátku pejskovi. Hlazení pejska, vodění pejska, chování pejska, tunel pro psa a podání piškotu pejskovi byly shodně označeny 1 (6,67 %) respondentem, čímž je můžeme zařadit spíše k oblíbeným položkám. Česání pejska a dráhu nikdo z respondentů neoznačil 0 (0,00 %), mohou být přiřazeny k oblíbeným činnostem.

Dle získaných výsledků u skupiny dětí z mateřské školy vyplývá, že nejméně oblíbenou činností je uvazování šátku pejskovi, což označilo 7 (46,67 %) respondentů. K dalším méně oblíbeným aktivitám patří tunel pro psa, který označili 3 (20,00 %) respondenti, chůze pejska po dětech 2 (13,33 %) respondenti. Fotografie s chováním pejska, podáním piškotu pejskovi a dráhou byly vždy stejně označeny 1 (6,67 %) respondentem. Žádný z respondentů neoznačil činnosti hlazení pejska, česání pejska, vodění pejska, poslouchání srdíčka 0 (0,00 %), a proto mohou být považovány za velmi oblíbené.

Je otázkou, proč se dětem nejvíce označené činnosti nelíbí? Jde o jemnou motoriku a zručnost, která se jim nechce zapojovat? Například u všech skupin velmi neoblíbené uvazování šátku pejskovi je pro děti při rozvoji jemné motoriky a sebeobsluhy velmi důležité, proto i přes jeho neoblíbenost bude nadále součástí canisterapeutické výuky. Jiné je to například u položky chůze pejska po dětech, tato činnost je pouze odvislá od odvahy dětí, proto není důležité ji zařazovat do canisterapeutické jednotky pokud je dětem nepříjemná. I tyto negativní odpovědi lze považovat za pozitivní, neboť informují o prvcích, které děti nemají rády a lze se tak rozhodnout, jakou skladbu canisterapeutické jednotky zvolit, aby byla dětem příjemná.

Čtvrtá otázka v dotazníku se ptala dětí, jaké zvíře by chtěly mít doma. Děti ze základní školy speciální na tuto otázku odpovídaly takto: 8 (53,33 %) dětí by si doma přálo mít psa. Kočku by chtěly mít doma 3 (20,00 %) děti. Morče si zvolily 2 (13,33 %) děti. Křečka a papouška by doma chtěl mít pouze 1 (6,67 %) z respondentů. Žádný z respondentů 0 (0,00 %) si v dotazníku nezvolil hada a rybičky.

Děti základní školy na stejnou otázku zvolily tyto odpovědi: nejvíce dětí 6 (40,00 %) by doma chtělo mít psa, 3 (20,00 %) děti by si doma přály mít kočku. Méně oblíbenými se mohou zdát had a papoušek, které zvolili pouze 2 (13,33 %) respondenti. Položky morče a rybičky zvolil pouze 1 (6,67 %) respondent. Křečka by doma nechtělo mít žádné z dětí 0 (0,00 %).

Na stejnou otázku odpovídaly i děti z mateřské školy, u těchto respondentů se zařadila mezi nejoblíbenější zvířata pes a kočka, které shodně zvolilo 5 (33,33 %) respondentů. Hada by doma chtěli mít 2 (13,33 %) respondenti. Méně oblíbení byli u těchto dětí morče, křeček a papoušek, které chce mít doma pouze 1 (6,67 %) respondent. Kategorii rybičky nikdo z respondentů 0 (0,00 %) neuvedl.

Při bližším pohledu na tabulky i grafy u všech respondentů je zřejmé, že u **dětí je nejvíce oblíbený pes**. Myslím si, že toto zvíře je nejvíce přitahuje pro svoji všestrannost, mohou se s ním mazlit, hrát hry nebo ho cvičit. V dnešní době je velký výběr psích sportů, kterých se mohou účastnit i děti. Mezi nejznámější patří klasická sportovní kynologie, agility nebo tanec se psem. Druhým nejvíce oblíbeným zvířetem je kočka, u které děti pravděpodobně přitahuje její hravost a mazlivost. Ostatní zvířata byla zvolena různorodě nejvíce 1 - 2 respondenty. Všechna zvířata byla dětem předkládána na fotografiích. Děti z těchto fotografií dělaly výběr. Pro dotazník byla vybrána zvířata, která se nejčastěji chovají doma.

Poslední otázka v dotazníku číslo pět zjišťovala, zda děti chtějí přijít znovu na canisterapii. Stejně jako u otázky číslo jedna, zde byly všechny otázky respondentů sečteny. Děti bylo 45 a ty byly brány za 100 %. Možnost ano si vybralo 44 (97,78 %) respondentů. Variantu ne pouze 1 (2,22 %) respondent. Poněvadž jde o stejného chlapce jako v otázce číslo jedna, lze se domnívat, že nemá cenu ho na canisterapii přivádět. Při následné diskusi z pedagogem došlo k ubezpečení, že tento postoj zastává i při ostatních aktivitách. Pedagogové se domnívají, že je pro něj canisterapie ale velmi přínosná, jelikož musí vykonávat nějakou činnost, která by dále rozvíjela jeho sociální, kognitivní a motorické dovednosti.

6.2 Diskuse nad dotazníky pedagogů

Jednou z otázek pro pedagogické pracovníky bylo jejich rozdělení dle typu školy, na které vyučují. Vznikly tři skupiny 5 (25,00 %) pedagogů z mateřské školy, 5 (25,00 %) pedagogů základní školy a 10 (50,00 %) pedagogů základní školy speciální.

Následně se pracovalo se dvěma skupinami, kdy pedagogové mateřské školy a základní školy vytvořily jednu ze skupin, což je 10 (100,00 %) pedagogů a pedagogové základní školy speciální tvoří druhou skupinu 10 (100,00 %) pedagogů.

Prvním cílem u skupiny pedagogů bylo zjistit, co ví pedagogové o Občanském sdružení Tlapka. K tomuto cíli se vztahuje otázka z dotazníku číslo jedna, jak se o Občanském sdružení Tlapka pedagogové dozvěděli. Pedagogové základní školy speciální měli, mimo jiné, také možnost v poslední položce této otázky napsat jiný způsob a doplnit jej. Právě tuto možnost zvolilo nejvíce respondentů 9 (90,00 %), kteří napsali, že se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli v zaměstnání. Pouze 1 (10,00 %) z respondentů se dozvěděl o Občanském sdružení Tlapka z letáku. Další varianty, což jsou internet a inzerce v tisku nikdo 0 (0,00 %) neoznačil. Tímto se mi **jednoznačně nepotvrdila hypotéza**, u které jsem předpokládala, že více jak 25 % respondentů základní školy speciální bude uvádět, že se o Občanském sdružení Tlapka **dozvěděli z internetu**. Neboť internet nikdo 0 (0,00 %) z respondentů neoznačil.

Pedagogové základní školy a mateřské školy se k této otázce vyjádřili obdobně, nejvíce respondentů 7 (70,00 %) označilo variantu jiným způsobem, a ti se o sdružení dozvěděli od spolupracovníků v práci. Kategorie internet, leták a inzerce v tisku označil vždy pouze 1 (10,00 %) z respondentů. U těchto respondentů se **hypotéza**, která zněla: „**předpokládám, že více jak 50 % respondentů bude uvádět, že se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli jiným způsobem**“, jednoznačně **potvrdila**.

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jak se pedagogové o Občanském sdružení Tlapka dozvídají a jaké možnosti při získávání informací o canisterapii využívají. Domnívala jsem se, že nejvíce respondentů bude získávat informace z internetu, který je dle mého názoru v této době nejvíce využíván při získávání informací, tato má domněnka se bohužel nepotvrdila. Je zřejmé, že nejvíce informací si pedagogičtí pracovníci předávají mezi sebou.

K prvnímu cíli následuje taktéž otázka, co vedlo pedagogické pracovníky k návštěvě Občanského sdružení Tlapka. Pedagogové základní školy speciální měli vybrat jednu z možností, či písemně doplnit odpověď u možnosti poslední. Zajímavým výsledkem pro mne bylo, že 6 (60,00 %) respondentů navštívilo Občanské sdružení Tlapka pouze proto, že chtěli děti seznámit s živým zvířetem. Příkaz od vedení dostal 1 (10,00 %) respondent, taktéž 1 (10,00 %) respondent měl samotný zájem o canisterapii. 2 (20,00 %) respondenti uvedli jinou příčinu, proč navštívili Občanské sdružení Tlapka. Jedním z důvodů byla „tvorba a získávání informací pro bakalářskou práci“ a druhým „návštěva Občanského sdružení Tlapka v naší základní škole speciální“. Dle těchto výsledků si myslím, že by měla být informovanost o samotné canisterapii více rozšířena pro veřejnost, či v okruhu právě školních institucí. Občanské sdružení Tlapka v tomto směru učinilo první kroky tím, že začalo nabízet své aktivity v časopise „Školní zpravodaj“.

Druhá skupina (pedagogové základní školy a mateřské školy) respondentů taktéž odpovídala na stejnou otázku. Zde nejvíce respondentů 8 (80,00 %) zvolilo na rozdíl od předchozí skupiny, důvod k návštěvě samotný zájem o canisterapii. Seznámení dítěte s živým zvířetem zvolili 2 (20,00 %) respondenti. Variantu jiný neoznačil žádný 0 (0,00 %) respondent. Příkaz od vedení nedostal nikdo 0 (0,00 %) z respondentů, což se mi osobně ukazuje jako dobré, neboť nikdo nepřichází na canisterapii „z donucení“ druhých lidí.

Také seznámení mezi dítětem a živým zvířetem je dle mého názoru vhodné, dochází k pozitivnímu rozvoji člověka, a proto asi také tuto kolonku vybrali respondenti z obou skupin.

Další část práce se zabývala zjištěním, jak absolvování canisterapie ovlivnilo pedagogy, jde tedy o druhý cíl. Na první otázku, vztahující se k tomuto cíli, zda má canisterapie místo ve výchově dětí obě skupiny (pedagogové základní školy, mateřské školy a pedagogové základní školy speciální) odpověděli, že canisterapie má své místo ve výchově, všichni totiž shodně vybrali možnost ano, 10 respondentů (100,00 %) z každé skupiny. Odpovědi ne a nevím nebyly vůbec využity 0 (0,00 %) respondentů.

Tento výsledek je velice příznivý pro rozvoj canisterapie ve školských institucích a tím následně při celkovém vývoji osobnosti dítěte. Jako členka canisterapeutického sdružení jsem s těmito pozitivními názory pedagogů spokojena.

Druhá otázka, patřící k tomuto cíli, nás informuje o četnosti canisterapeutických návštěv, jenž by se jevila pedagogům jako optimální. U skupiny pedagogů základní školy speciální se 6 (60,00 %) respondentů domnívá, že nejideálnější jsou návštěvy 1x týdně, 1x za 2 týdny se jeví optimální pro 4 (40,00 %) respondenty z této skupiny. Ostatní odpovědi 1x za měsíc, 1x za čtvrt roku, 1x za pololetí a 1x za rok si nevybral 0 (0,00 %) žádný z respondentů.

Názory na četnost návštěv se ve skupině respondentů základní školy a mateřské školy rozchází. 5 (50,00 %) respondentům se jeví jako optimální návštěvnost 1x týdně, 1x za rok stačí frekvence návštěv 3 (30,00 %) respondentům, 1x za pololetí vyhovuje 2 (20,00 %) respondentům, kategorie 1x za 2 týdny, 1x za čtvrt roku, 1x za měsíc se nejeví nikomu 0 (0,00 %) z respondentů jako optimální. Velká rozdílnost ve frekvenci návštěv mě vedla k bližšímu zkoumání, při kterém bylo zjištěno, že 1 x týdně mají zájem o canisterapii pedagogové mateřských škol. Variantu 1 x za rok a 1 x za pololetí zvolili pedagogové základních škol. Je zajímavé sledovat názory četnosti návštěv u obou skupin. Jak velká asi zkušenost s canisterapií je vedla třeba k názoru četnosti návštěv 1x do roka? Možná mohla předcházet této otázce otázka o délce zkušeností s canisterapií nebo písemné odpovědi, proč si myslí, že tato frekvence návštěv je dle jejich názoru ideální. Obě otázky se mohou navrhnout k jinému dotazníkovému šetření, zaměřeného na canisterapii. Pro Občanské sdružení Tlapka je tato otázka důležitá z hlediska prezentace svých aktivit, jak často nabízet příslušným školám své služby.

Čtvrtá otázka hodnotí práci Občanského sdružení Tlapka. Tato otázka má pět podotázek, z toho na čtyři podotázky odpovídali respondenti výběrem ANO/NE. Poslední podotázka dávala respondentům možnost dalšího vyjádření. **Z výsledků této otázky je zřejmé, že respondenti jsou spokojeni s organizací hodiny, osobou lektora, místem i časem konání, jelikož všichni shodně označili „ano“ u všech kolonek.** Jak respondenti základní školy speciální 10 (100,00 %), tak respondenti mateřské a základní školy 10 (100,00 %). Poslední podotázka „další“ nebyla ani u jedné skupiny využita 0 (0,00 %). Tyto odpovědi byly pro Občanské sdružení Tlapka **potvrzením organizační kvality canisterapeutické výuky.** U možnosti „další“ jsem očekávala, že nám pedagogičtí pracovníci poskytnou nové náměty a možnosti ke zkvalitnění organizace, bohužel se tak nestalo.

V dotazníku byly tři otevřené otázky, na které pedagogové měli samostatně odpovědět. Jedná se o otázku číslo tři, co jste očekávali od canisterapeutické výuky před první návštěvou, dále jde o otázku číslo pět, při jakém vzdělávání a k jakým výukovým činnostem můžete canisterapii využít a otázka číslo šest, co si podle Vašeho názoru děti z canisterapie odnáší. Na tyto otázky nebyl vytvořen žádný cíl s dále stanovenou hypotézou. Z mého pohledu patří ale mezi otázky nejdůležitější pro další práci Občanského sdružení Tlapka, jelikož mu dávají odpovědi, jak lépe přispět k pozitivním účinkům canisterapie a co pedagogové chtějí, aby canisterapie dětem přinesla. U otázky číslo tři patřilo k nejčastějším odpovědím, které se shodovaly u většiny respondentů jak základních škol, mateřských škol, tak i základních škol speciálních, že se **dítě seznámí se psem a naučí se, jak se k němu chovat**. Odpověď, která byla vyjádřena pouze u respondentů základní školy speciální a jež mě velmi potěšila, bylo **očekávání, že dojde k uvolnění celého těla, což by prokazatelně potvrdilo pozitivní účinky canisterapie**. Respondenti základní školy a mateřské školy, na rozdíl od základní školy speciální očekávají, že dítě si z canisterapeutické výuky odnese nové znalosti o psovi. Tato odpověď naznačuje, že je důležité se zaměřit na pečlivou přípravu dle věku přítomných dětí.

Otázka číslo pět nám měla přinést poznatky, kde všude pedagogové canisterapii využijí. Obě cílové skupiny se sešly v názorech, že **canisterapie přispěje k rozvoji jemné a hrubé motoriky, zpestří tělesnou výchovu, rozvine slovní zásobu a také poslouží jako motivace při každodenních činnostech**. Pedagogové základní školy speciální k těmto odpovědím přidávají ještě **nácvik sebeobsluhy a samostatnosti**, což považují u dětí s postižením za velmi důležité. Pedagogové základní a mateřské školy canisterapii využívají při matematických úkolech a v rámci prvouky. Velice mě potěšilo, že pedagogové nevyužívají canisterapii pouze ke zpestření výuky, ale hledají možnosti jak ji ve výuce využít a tím ji udělat pro děti zajímavější. Otázka číslo šest nám svými odpověďmi měla sdělit, jestli to, co pedagogové očekávají a k čemu ji využívají, si i děti z canisterapie odnáší. Tato otázka má sloužit jako kontrolní k otázce číslo tři a pět. **Odpovědi** na tuto otázku jsou ve většině případů stejné jak u těchto otázek a tím **potvrzují, že Občanské sdružení Tlapka naplňuje očekávání pedagogů**.

Otázka číslo devět v dotazníku se dotazovala, zda splnila canisterapie jejich očekávání. Respondenti měli tři možnosti odpovědí ano, ne a částečně, u odpovědí ne a částečně, jim byla dána možnost vyjádřit se, této možnosti nikdo nevyužil. Tato otázka byla zpětnou vazbou k otázce číslo tři která se ptala, co jste očekávali od canisterapeutické výuky

před první návštěvou. Všichni respondenti mateřské a základní školy 10 (100,00 %) na otázku devět odpověděli ano, také u všech pedagogů základní školy speciální 10 (100,00 %) **bylo očekávání od canisterapeutické výuky naplněno**. Velmi dobrým poznatkem je, že snaha Občanského sdružení Tlapka o kvalitní canisterapeutickou výuku naplňuje očekávání pedagogů. Snahou Občanského sdružení Tlapka je vhodně zvolit program dle věku a možností klientů, kteří právě na výuku přichází.

Další dobré výsledky lze najít také u otázky číslo deset, zda byli pedagogové spokojeni s činností Občanského sdružení Tlapka. **Hodnocení respondentů obou skupin totiž ukazuje, že jsou spokojeni s činností tohoto sdružení**, neboť odpověď ano, jsem, shodně označili všichni respondenti 10 (100,00 %) v každé skupině. Žádný z respondentů 0 (0,00 %), obou skupin, neuvedl odpověď ne, nejsem.

Na takovéto kladné odpovědi může být každý člen Občanského sdružení Tlapka pyšný, jsou známkou dobré kvality a perspektivy tohoto sdružení.

7 VERIFIKACE HYPOTÉZ

V této části jsem provedla hodnocení stanovených cílů a verifikaci hypotéz. Cíle a hypotézy byly stanoveny pro dvě cílové skupiny. Dva cíle pro skupinu pedagogických pracovníků a jeden pro skupinu dětí.

Cíl I. Zjistit, co ví pedagogové o Občanském sdružení Tlapka, se mi podařilo **splnit**.

Hypotéza č. 1, ve které jsem předpokládala, že více jak 25 % respondentů základní školy speciální bude uvádět, že se o **Občanském sdružení Tlapka** dozvěděli z internetu, tato hypotéza **nebyla potvrzena**. Kategorii internet neoznačil žádný z respondentů 0 (0,00 %).

Hypotéza č. 2, ve které jsem předpokládala, že více jak 50 % respondentů mateřské a základní školy bude uvádět, že se o **Občanském sdružení Tlapka** dozvěděli jiným způsobem, se jednoznačně **potvrdila**. Neboť variantu jiným způsobem označilo 7 (70,00 %) respondentů.

Hypotéza č. 3, ve které jsem předpokládala, že méně jak 25 % respondentů základní školy speciální vedl k návštěvě Občanského sdružení Tlapka samotný zájem o canisterapii, tato hypotéza se **potvrdila**. Pouze 1 (10,00 %) **respondenta** vedl k návštěvě canisterapie samotný zájem.

Hypotéza č. 4, ve které jsem předpokládala, že více jak 50 % respondentů mateřské a základní školy vedlo k návštěvě Občanského sdružení Tlapka seznámení dítěte s živým zvířetem, tato hypotéza **nebyla potvrzena**. Seznámení dítěte s živým zvířetem vedlo k návštěvě pouze 2 (20,00 %) respondenty.

Cíl II. Zjistit, jak absolvování canisterapie ovlivnilo pedagogy, se podařilo **splnit**.

Hypotéza č. 5, ve které jsem předpokládala, že více jak 75 % respondentů základní školy speciální bude uvádět, že canisterapie má své místo ve výchově dětí, tato hypotéza byla jednoznačně **potvrzena**. 10 (100,00 %) respondentů uvedlo, že canisterapie má místo ve výchově dětí.

Hypotéza č. 6, ve které jsem předpokládala, že více jak 75 % respondentů mateřské a základní školy bude uvádět, že canisterapie má své místo ve výchově dětí, i u této cílové skupiny se hypotéza plně **potvrdila**. 10 (100,00 %) respondentů uvedlo, že canisterapie má místo ve výchově dětí.

Hypotéza č. 7, ve které jsem předpokládala, že více jak 50 % respondentů základní školy speciální bude považovat za optimální návštěvnost canisterapie 1 x týdně, u této otázky byla hypotéza **potvrzena**, neboť optimální frekvenci návštěv 1 x týdně zvolilo 6 (60,00 %) pedagogů základní školy speciální.

Hypotéza č. 8, ve které jsem předpokládala, že více jak 50 % respondentů mateřské a základní školy bude považovat za optimální návštěvnost canisterapie 1 x za 2 týdny, tato hypotéza **nebyla potvrzena**. Možnost 1 x za dva týdny nikdo 0 (0,00 %) z respondentů neoznačil.

Cíl III. Zjistit oblíbenost canisterapie u dětí, se podařilo **splnit**.

Hypotéza č. 9, kdy jsem předpokládala, že více jak 75 % všech dětí se bude těšit na hru se psem, tato hypotéza se jednoznačně **potvrdila**. Variantu těšíš se, když si máš jít hrát s pejskem vyplnilo 44 (97,78 %) dětí.

Hypotéza č. 10, kdy jsem předpokládala, že alespoň 8 dětí základní školy speciální uvede mezi nejoblíbenějšími činnostmi se psem kategorií dráha. Kategorie dráha byla dětmi označena přesně osmkrát, čímž se tato hypotéza **potvrdila**.

Hypotéza č. 11, ve které jsem předpokládala, že více jak 25 % dětí z mateřské školy uvede jako nejméně oblíbenou činnost se psem uvazování šátku. Tato hypotéza se **potvrdila**, neboť 7 (46,67 %) respondentů uvedlo tuto odpověď.

Hypotéza č. 12, kdy jsem předpokládala, že alespoň 10 dětí základní školy uvede jako nejoblíbenější činnost se psem kategorií tunel pro psa. Kategorie byla označena sedmkrát, což není pro naplnění hypotézy dostačující. Hypotéza se tedy **nepotvrdila**.

ZÁVĚR

Lidé v současné době přestávají rozumět přírodě, stávají se vůči ní chladní a odtažití. Místo vycházek do přírody, tráví volný čas s dětmi u televizních obrazovek a počítačů. Přitom vycházka do přírody, poznávání všeho živého kolem nás je pro dítě daleko cennější. Přátelství dítěte se zvířetem je velmi důležité, podporuje rozvoj citových, rozumových, ale také sociálních dovedností. Dítěti dává pocit zodpovědnosti, samostatnosti a tím mu zvyšuje i sebevědomí. Některé děti žijí se zvířaty od malička, jiné se s nimi setkávají v pohádkách. Nejznámější pohádkou, která se takříkajíc dědí z generace na generaci je „Povídání o pejskovi a kočičce“. A právě hlavně pro děti, které nemohou mít doma psa, nebo jiné zvíře je canisterapie. Při níž si mohou psa celého osahat, seznámit se s ním a naučit se, jak se k němu chovat.

V práci bylo představeno Občanské sdružení Tlapka, které se zabývá canisterapií pro děti intaktní a handicapované. Cílem práce bylo ověřit význam a účinek canisterapie, kterou toto Občanské sdružení aplikuje. Cíl byl směřován ke zjištění, zda existuje povědomí o tomto sdružení mezi pedagogy, jaký je názor pedagogů na canisterapii vedenou sdružením a co se na canisterapii líbí dětem, které canisterapii absolvují. Záměrem bylo zjištění, jak reagují učitelé na tuto formu terapie, zda si myslí, že by měla být součástí výuky a jaký má vliv na děti.

Podkladem pro vypracování této práce bylo studium dostupné odborné literatury, osobních zkušeností z vedení canisterapie, ale také poznatky od kolegů, kteří byli ochotni se o ně podělit. Tyto zdroje byly využity především v prvních třech kapitolách práce, které uvedou případné čtenáře práce do problematiky canisterapie. Samotné téma práce souvisí s oborem sociální pedagogika především v oblasti pedagogiky, speciální pedagogiky, teorii výchovy, ale vztahuje se i k psychologii a sociální komunikaci.

Pro naplnění cílů, které byly v práci stanoveny byly vytvořeny dva dotazníky, jeden pro děti, druhý pro pedagogické pracovníky. Odpovědi na tyto otázky nám pomohly dosáhnout splnění všech cílů. Ke každému cíli bylo stanoveno několik hypotéz. Chybným předpokladem byla hypotéza, v níž se předpokládalo, že většina pedagogů ze základní školy speciální se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděla z internetu. Ukázalo se, že pedagogové se o existenci Občanského sdružení dozvěděli od kolegů, tedy přímo v zaměstnání. Zdá se tedy, že v tomto případě není internet dostačujícím zdrojem informací o tomto sdružení. Větší váhu má zkušenost pedagogů, kteří samotnou canisterapii již absolvovali.

Dále se ukázalo, že k návštěvě canisterapeutické jednotky pedagogy nevede jen zájem o seznámení dítěte se zvířetem, ale zájem o tento druh zooterapie jako celek. Praktické zkušenosti s canisterapií vedly ke stanovení hypotézy, že více jak 50 % respondentů mateřské a základní školy bude považovat za optimální návštěvu canisterapie 1 x za 2 týdny. Ani tato hypotéza se nepotvrdila. Po bližším zkoumání bylo zjištěno, že pedagogové mateřských škol považují za optimální účast na canisterapii 1 x za týden, proti tomu pro pedagogy základních škol je dostačující návštěvnost 1 x za pololetí – 1 x za rok. Občanské sdružení by tedy mělo nahlížet na obě skupiny respondentů odlišně a frekvenci návštěv nabízet právě s ohledem na cílovou skupinu. Pro organizaci canisterapeutické jednotky má význam i hypotéza, v níž se mělo potvrdit, že mezi nejoblíbenější činností se psem, u dětí základní školy, patří kategorie tunel pro psa. Ukázalo se, že ne vždy je tato činnost pro děti snadná, při pozorování jsem zjistila, že tato aktivita je velmi oblíbená pro děti, které canisterapii navštěvují pravidelně. Oproti tomu pro děti, které přijdou na canisterapii poprvé, je tato aktivita velmi náročná, jelikož netuší, co mají od psa očekávat. Pes se pohybuje mimo jeho zorné pole, a proto je zde potřeba, aby mělo dítě k psovi velkou důvěru.

Ostatní stanovené hypotézy byly jednoznačně potvrzeny. Ukázaly tak, že nejen náplň činnosti Občanského sdružení Tlapka, ale i forma, jakou tuto náplň aplikuje, je pro cílové skupiny, tedy respondenty dotazníků, přínosná. Ze strany pedagogů byla pozitivně hodnocena jak organizace hodiny, tak také výukové programy. Stejně tak reakce dětí byly pozitivní. Otázka směřující k získávání informací o sdružení však jednoznačně ukázala, že informovanost o samotné canisterapii musí být více rozšířena právě v okruhu školních institucí a lépe inzerována prostřednictvím internetu.

RESUMÉ

Diplomová práce se věnuje canisterapii a jejímu využití u dětí intaktních a dětí handicapovaných, které navštěvují canisterapeutickou hodinu vedenou Občanským sdružením Tlapka. Práce, která má sedm samostatných kapitol, je pomyslně rozdělena na dvě části. Kapitola první, druhá a třetí jsou teoretickým východiskem pro zbývající čtyři kapitoly, jejichž náplní je dotazníkové šetření.

První kapitola seznamuje s termínem terapie, jejími druhy. Jedním z nich je i pojem zooterapie, jehož historie, druhy, formy a metody jsou v kapitole popsány. Kapitola druhá se již zabývá samotnou canisterapií, jakožto jedním z druhů zooterapie. Má šest na sebe navazujících podkapitol, které se věnují canisterapeutickému týmu, do kterého patří psovod, pes, klient a odborník, dále pak přípravě psa pro canisterapii, canisterapeutickým zkouškám a jejich průběhem v praxi, legislativní úpravě a praktické aplikaci canisterapie. Vymezení cílové skupiny canisterapie je náplní kapitoly třetí. Jako cílové skupiny byly zvoleny děti z mateřské školy, základní školy a základní školy speciální a jejich pedagogové, kteří byli canisterapeutické hodiny účastni. Průběh těchto hodin je v rámci třetí kapitoly naznačen.

Ve čtvrté kapitole bylo připraveno dotazníkové zkoumání, v němž byly vyjádřeny cíle a hypotézy, které měly být výzkumem potvrzeny. V metodice výzkumu bylo stanoveno, že pro výzkum budou použity dva dotazníky, jeden pro děti, druhý pro pedagogické pracovníky. V kapitole „Charakteristika souboru respondentů“ bylo zdůrazněno, že všichni respondenti se zúčastnili canisterapeutické jednotky v Občanském sdružení Tlapka a vyplňovali dotazník bezprostředně po absolvování této hodiny.

Pátá kapitola se zabývá výsledky průzkumu a jejich analýzou. Výsledky jsou znázorněny formou tabulek a grafů. Prostor je věnován i subjektivním odpovědím na otevřené otázky.

Následující kapitola je pak věnována samotnému hodnocení dosažených výsledků, které byly zjištěny z dotazníkového šetření. Hodnocení bylo rozděleno do dvou kapitol dle rozdělení respondentů.

Závěrečná sedmá kapitola verifikuje stanovené cíle a hypotézy.

ANOTACE

Diplomová práce „Canisterapie a její přínos pro děti intaktní a handicapované“ se zaměřuje na možnosti využití canisterapie u dětí intaktních i handicapovaných, které se věnuje Občanské sdružení Tlapka. Zmíněny jsou však i další subjekty, u nichž lze canisterapii uplatnit. Samotný text je zaměřen na stručné vymezení pojmu terapie, na které navazuje popis canisterapie, cílových skupin. Klíčovou částí je dotazníkový průzkum u dětí a pedagogů, navštěvujících canisterapii.

KLÍČOVÁ SLOVA

Terapie, zooterapie, canisterapie, děti intaktní, děti handicapované, Občanské sdružení Tlapka, postižení, děti předškolního věku, děti mladšího školního věku.

ANOTATION

The thesis „Canistherapy and its benefits for intact and handicapped children“ is focused on the possibilities of using canistherapy for intact and handicapped children, which is lead by Civic association Tlapka. Certainly, in the theses, there are mentioned also other categories of people which can be the main subjects of canistherapy. Text of the thesis is focused on definition of term therapy, determination of canistherapy and target group. Research executed by questionnaire is the main part of the thesis. Questionnaires were submitted to children and pedagogues who attend the canistherapy.

KEY WORDS

Therapy, zootherapy, canistherapy, intacted children, handicapped children, Civic association Tlapka, disability, pre-school children, children of school age.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy:

1. ČAČKA, O.: *Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 83 s. ISBN 80-210-0904-7
2. ČAČKA, O.: *Psychologie dítěte*. 2. vyd. Tišnov: Sursum, 1996. 112 s. ISBN 80-85799-03-0
3. GALAJDOVÁ, L.: *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 160 s. ISBN 80-7169-789-3
4. KLIMEŠOVÁ, M.: *Čtyřnohý kamarád aneb pozitivní motivace v praxi*. 1. vyd. Blansko: Reprocentrum a.s., 2010. 84 s.
5. KOHOUTEK, R. a kol.: *Základy pedagogické psychologie*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství s.r.o., 1996. 184 s. ISBN 80-85867-94-X
6. KOHOUTEK, R.: *Základy užité psychologie*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, s.r.o., 2002. 544 s. ISBN 80-214-2203-3
7. MACKŮ, M.: *Pes jako alternativní zdroj práce s dětmi s kombinovaným postižením*. Brno, 2008. 67 s.
8. NAKONEČNÝ, M.: *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Akademie věd České republiky, 1998. 590 s. ISBN 80-200-0689-3
9. NERANDŽIČ, Z.: *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006. 159 s. ISBN 80-00-01809-8.
10. NIKLÍČEK, L., Stein, K.: *Dějiny medicíny v datech a faktech*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1985. 376 s.
11. PIPEKOVÁ, J.: *Kapitoly speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
12. PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M.: *Terapie ve speciálně pedagogické péči*. 2. rozšířené vyd. Brno: Paido, 2001. 159 s. ISBN 80-7315-010-7
13. RADVAN, E., VAVŘÍK, M.: *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2009. 57 s.
14. ŘEHOŘ, A.: *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské práce (Obsah a forma bakalářské práce)*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2006. 45 s.
15. SVOBODNÝ, P., HLAVÁČKOVÁ, L.: *Dějiny lékařství v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Triton, s.r.o., 2004. 247 s. ISBN 80-7254-424-1

16. URBANOVÁ, M., ZOUHAROVÁ, M.: *Canisterapie*. 1. vyd. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2008. 58 s. ISBN 978-80-86856-37-7
17. VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 1999. 353 s. ISBN 80-7184-803-4
18. VELEMÍNSKÝ, M., a kolektiv autorů: *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Nakladatelství DONA s.r.o., 2007. 335 s. ISBN 978-80.7322-109-6
19. *Všeobecná encyklopedie*. 1. vyd. Praha:Diderot, 1999. 482 s. ISBN 80-902555-8-2

Sborníky a katalogy:

20. Mezinárodní seminář o zooterapiích, Sdružení Filia Brno, 2003.
21. Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky, Sdružení Filia Brno, 2004.
22. SIEBEROVÁ, I.: *Canisterapie aneb Léčení psí láskou* in KAFOMET PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY. 1. vyd. Stařeč: INFRA, s. r. o. 2008. 19 aktualizace, RŮZ-012,9. ISSN 101-853X.

SEZNAM TABULEK

TABULKA Č. 1: ROZDĚLENÍ RESPONDENTŮ – DĚTI	43
TABULKA Č. 2: KDYŽ SI MÁŠ JÍT HRÁT S PEJSKEM, TAK SE:	43
TABULKA Č. 3: VYBER, CO NEJRADĚJI DĚLÁŠ S PEJSKEM – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	44
TABULKA Č. 4: VYBER, CO NEJRADĚJI DĚLÁŠ S PEJSKEM – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	45
TABULKA Č. 5: VYBER, CO NEJRADĚJI DĚLÁŠ S PEJSKEM – DĚTI MATEŘSKÉ ŠKOLY	46
TABULKA Č. 6: VYBER, CO TĚ NEBAVÍ DĚLAT S PEJSKEM – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	47
TABULKA Č. 7: VYBER, CO TĚ NEBAVÍ DĚLAT S PEJSKEM – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	49
TABULKA Č. 8: VYBER, CO TĚ NEBAVÍ DĚLAT S PEJSKEM – DĚTI MATEŘSKÉ ŠKOLY	50
TABULKA Č. 9: JAKÉ ZVÍŘE BYS CHTĚL/CHTĚLA MÍT DOMA? – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	51
TABULKA Č. 10: JAKÉ ZVÍŘE BYS CHTĚL/CHTĚLA MÍT DOMA? – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	52
TABULKA Č. 11: JAKÉ ZVÍŘE BYS CHTĚL/CHTĚLA MÍT DOMA? – DĚTI MATEŘSKÉ ŠKOLY	53
TABULKA Č. 12: CHCEŠ PŘIJÍT ZASE?	55
TABULKA Č. 13: ROZDĚLENÍ RESPONDENTŮ – PEDAGOGOVÉ	55
TABULKA Č. 14: JAK JSTE SE O OBČANSKÉM SDRUŽENÍ TLAPKA DOZVĚDĚLI? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	56
TABULKA Č. 15: JAK JSTE SE O OBČANSKÉM SDRUŽENÍ TLAPKA DOZVĚDĚLI? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	57
TABULKA Č. 16: CO VÁS VEDLO K TOMU, ŽE JSTE NAVŠTÍVILI OBČANSKÉ SDRUŽENÍ TLAPKA? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	57
TABULKA Č. 17: CO VÁS VEDLO K TOMU, ŽE JSTE NAVŠTÍVILI OBČANSKÉ SDRUŽENÍ TLAPKA? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	59
GRAF Č. 15: CO VÁS VEDLO K TOMU, ŽE JSTE NAVŠTÍVILI OBČANSKÉ SDRUŽENÍ TLAPKA? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	59
TABULKA Č. 18: JAKÝ MÁTE NÁZOR NA CANISTERAPEUTICKOU VÝUKU? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	59
TABULKA Č. 19: JAKÝ MÁTE NÁZOR NA CANISTERAPEUTICKOU VÝUKU? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	60
TABULKA Č. 20: DOMNÍVÁTE SE, ŽE MÁ CANISTERAPIE MÍSTO VE VÝCHOVĚ DĚTÍ? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	61
TABULKA Č. 21: DOMNÍVÁTE SE, ŽE MÁ CANISTERAPIE MÍSTO VE VÝCHOVĚ DĚTÍ? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	61
TABULKA Č. 22: JAKÁ FREKVENCE NÁVŠTĚV SE VÁM JEVÍ JAKO OPTIMÁLNÍ? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	62
TABULKA Č. 23: JAKÁ FREKVENCE NÁVŠTĚV SE VÁM JEVÍ JAKO OPTIMÁLNÍ? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	63
TABULKA Č. 24: SPLNILA CANISTERAPIE VAŠE OČEKÁVÁNÍ? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	65
TABULKA Č. 25: SPLNILA CANISTERAPIE VAŠE OČEKÁVÁNÍ? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	65
TABULKA Č. 26: JAK JSTE SPOKOJEN S ČINNOSTÍ OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ TLAPKA? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	66
TABULKA Č. 27: JAK JSTE SPOKOJEN S ČINNOSTÍ OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ TLAPKA? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	67

SEZNAM GRAFŮ

GRAF Č. 1: KDYŽ SI MÁŠ JÍT HRÁT S PEJSKEM, TAK SE: TĚŠÍŠ / NETĚŠÍŠ / JE TI TO JEDNO?	44
GRAF Č. 2: CO NEJRADĚJI DĚLAJÍ DĚTI S PEJSKEM – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	45
GRAF Č. 3: CO NEJRADĚJI DĚLAJÍ DĚTI S PEJSKEM – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	46
GRAF Č. 5: CO DĚTI NERADI DĚLAJÍ S PEJSKEM – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	49
GRAF Č. 6: CO DĚTI NERADI DĚLAJÍ S PEJSKEM – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	50
GRAF Č. 7: CO DĚTI NERADI DĚLAJÍ S PEJSKEM – DĚTI MATEŘSKÉ ŠKOLY	51
GRAF Č. 8.: JAKÉ ZVÍŘE BYS CHTĚL/CHTĚLA MÍT DOBA – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	52

GRAF Č. 9.: JAKÉ ZVÍŘE BYS CHTĚL/CHTĚLA MÍT DOMA – DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	53
GRAF Č. 10.: JAKÉ ZVÍŘE BYS CHTĚL/CHTĚLA MÍT DOMA – DĚTI MATEŘSKÉ ŠKOLY	54
GRAF Č. 11.: CHCEŠ PŘÍJÍT ZASE?	55
GRAF Č. 12: JAK JSTE SE O OBČANSKÉM SDRUŽENÍ TLAPKA DOZVĚDĚLI? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	56
GRAF Č. 13: JAK JSTE SE O OBČANSKÉM SDRUŽENÍ TLAPKA DOZVĚDĚLI? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	57
GRAF Č. 14: CO VÁS VEDLO K TOMU, ŽE JSTE NAVŠTÍVILI OBČANSKÉ SDRUŽENÍ TLAPKA? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	58
GRAF Č. 16: DOMNÍVÁTE SE, ŽE MÁ CANISTERAPIE MÍSTO VE VÝCHOVĚ DĚTÍ? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	61
GRAF Č. 17: DOMNÍVÁTE SE, ŽE MÁ CANISTERAPIE MÍSTO VE VÝCHOVĚ DĚTÍ? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	62
GRAF Č. 18: JAKÁ FREKVENCE NÁVŠTĚV SE VÁM JEVÍ JAKO OPTIMÁLNÍ? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	63
GRAF Č. 19: JAKÁ FREKVENCE NÁVŠTĚV SE VÁM JEVÍ JAKO OPTIMÁLNÍ? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	64
GRAF Č. 20: SPLNILA CANISTERAPIE VAŠE OČEKÁVÁNÍ? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	65
GRAF Č. 21: SPLNILA CANISTERAPIE VAŠE OČEKÁVÁNÍ? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	66
GRAF Č. 22: JAK JSTE SPOKOJEN S ČINNOSTÍ OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ TLAPKA? – PEDAGOGOVÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	67
GRAF Č. 23: JAK JSTE SPOKOJEN S ČINNOSTÍ OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ TLAPKA? – PEDAGOGOVÉ MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	68

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1 DOTAZNÍK, UČITELÉ	91
PŘÍLOHA Č. 2 DOTAZNÍK, DĚTI	93
PŘÍLOHA Č. 3 FOTODOKUMENTACE DOTAZNÍKU	95
PŘÍLOHA Č. 4 CERTIFIKÁT	97

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Dotazník, učitelé

Dobrý den,

jmenuji se Bc. Markéta Macků a jsem studentkou 2. ročníku magisterského studia obor Sociální pedagogika. Ráda bych Vás tímto požádala o spolupráci s vyplněním tohoto dotazníku, který je součástí mé závěrečné diplomové práce „Canisterapie a její přínos pro děti intaktní a handicapované“. Anonymním vyplněním tohoto dotazníku, které Vám zabere asi 10 minut, přispějete k jejímu věcnému a přínosnému zpracování. Dotazník, ale také celá závěrečná práce, zkoumá reakci dětí na canisterapii a její přínos pro pedagogické pracovníky.

Děkuji za jeho vyplnění.

1. **Jak jste se o Občanském sdružení Tlapka dozvěděli?** *Vyberte jednu možnost*
  - a. Internet
  - b. Leták
  - c. Inzerce v tisku
  - d. Jiným způsobem – napište.....

2. **Co Vás vedlo k tomu, že jste navštívili Občanské sdružení Tlapka?** *Vyberte jednu možnost*
  - a. Příkaz od vedení
  - b. Seznámení dítěte s živým zvířetem
  - c. Samotný zájem o canisterapii
  - d. Jiný – napište.....

3. **Co jste očekávali od canisterapeutické výuky před první návštěvou?** *Napište*

.....

.....

.....

.....

4. **Jaký máte názor na canisterapeutickou výuku? Vyhovuje mi:** – *Vyberte možnost ano, ne*
  - a. Organizace hodiny ANO / NE
  - b. Osoba lektora ANO / NE
  - c. Místo konání ANO / NE
  - d. Čas konání ANO / NE
  - e. Další - napište.....

5. **Při jakém vzdělávání a k jakým výukovým činnostem můžete canisterapii využít?**
Napište

.....
.....
.....
.....

6. **Co si podle Vašeho názoru děti z canisterapie odnáší?** *Napište*

.....
.....
.....
.....

7. **Domníváte se, že má canisterapie místo ve výchově dětí?** *Vyberte jednu možnost*

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím

8. **Jaká frekvence návštěv se Vám jeví jako optimální?** *Vyberte jednu možnost*

- a. 1x týdně
- b. 1x za 2 týdny
- c. 1x za měsíc
- d. 1x za čtvrt roku
- e. 1x za pololetí
- f. 1x za rok

9. **Splnila canisterapie Vaše očekávání?** *Vyberte jednu z možností u odpovědi b, c, napište v čem nebylo naplněno*

- a. Ano
- b. Ne

.....
.....
c. Částečně
.....
.....

10. **Jak jste spokojen s činností Občanského sdružení Tlapka?** *Vyberte jednu možnost*

- a. Ano, jsem
- b. Ne, nejsem

11. **Na jakém typu školy vyučujete?** *Vyberte jednu možnost*

- a. Základní škola
- b. Základní škola speciální
- c. Mateřská škola

Příloha č. 2 Dotazník, děti

Tento dotazník je součástí závěrečné diplomové práce „Canisterapie a její přínos pro děti intaktní a handicapované“. Dotazník je určen dětem mateřské, základní a základní speciální školy a vyplňován je formou strukturovaného rozhovoru.

Dítě navštěvuje

- a) *Mateřskou školu*
- b) *Základní školu*
- c) *Základní školu speciální*

Strukturovaný rozhovor:

1 Když si máš jít hrát s pejskem, tak se:

a) těšíš

b) netěšíš

c) je ti to jedno

2 Vyber, co nejraději děláš s pejskem.

dítě vybere z přiložených fotografií, které znázorňují:

- a) *hlazení pejska*
- b) *česání pejska*
- c) *vodění pejska*
- d) *chování pejska*
- e) *chůze pejska po dětech*
- f) *tunel pro psa*
- g) *poslouchání srdíčka*
- h) *uvazování šátku pejskovi*
- i) *podání piškotu pejskovi*
- j) *dráha*

3 Vyber, co tě nebaví dělat s pejskem.

dítě vybere z přiložených fotografií, které znázorňují:

- a) *hlazení pejska*
- b) *česání pejska*

- c) vodění pejska*
- d) chování pejska*
- e) chůze pejska po dětech*
- f) tunel pro psa*
- g) poslouchání srdíčka*
- h) uvazování šátku pejskovi*
- i) podání piškotu pejskovi*
- j) dráha*

4 Jaké zvíře bys chtěl/chtěla mít doma?
dítě vybere z přiložených fotografií s domácími zvířaty:

- a) pes*
- b) kočka*
- c) morče*
- d) křeček*
- e) had*
- f) papoušek*
- g) rybičky*

5 Chceš přijít zase?

- a) Ano*
- b) Ne*

Postřehy ze subjektivního pozorování při vedení strukturovaného rozhovoru

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Příloha č. 3 Fotodokumentace dotazníku

Foto č. 1 Hlazení pejska

Foto č. 2 Česání pejska

Foto č. 3 Vodění pejska

Foto č. 4 Chování pejska

Foto č. 5 Chůze pejska po dětech

Foto č. 6 Tunel pro psa

Foto č. 7 Poslouchání srdíčka

Foto č. 8 Uvazování šátku pejskovi

Foto č. 9 Podání piškotu pejskovi

Foto č. 10 Dráha

Příloha č. 4 Certifikát

CERTIFIKÁT

o složení zkoušek canisterapeuta a canisterapeutického psa

jméno canisterapeuta: *Macků Markéta*

adresa canisterapeuta: *Prokopa Velikého 38, 62800 Brno*

jméno psa: *Jutta Smaal Kim*

plemeno: *Sheltie*

pohlaví: *fena*

místo zkoušky: *Vyškov*

dne: *31.10.2009*

rozhodčí: *Doktor Milan*

asistenti: *Doktorová Alžběta*

výsledek zkoušky: *33 bodů + 1 za věrnost = 100%*

platnost do: *30.10.2010*

platnost prodloužena:

do: _____

do: _____

o.s. Canisterapeutické sdružení
Jižní Morava
696 72 Lipov, č.p. 283
IČO: 70835713